

ŽENSKÁ
BIBLIOTÉKA.

Redaktorka:

ŽOFIE PODLIPSKÁ.

Č. XII:

V I K T O R A

V PRAZE.

NAKLADATEL J. OTTO KNIHKUPEC.

1874.

VIKTORA.

POVÍDKA Z DOB UTRPENÍ NÁRODA ČESKÉHO.

OD

ALOISE JIRÁSKA.

V PRAZE.

NAKLADATEL J. OTTO KNIHKUPEČ.

1874.

„Rozpomeň se na nás Hospodine, popať a vis
pohanění naše! Dědictví naše obráceno jest k cizím:
Sirotec jsme učiněni. I na hrde smálime protivenství.
Kvatužeme se bez odpočívání. Otcové naši hřešili
a již jich není, my pak trestání ještě neseme. Umdlé-
vá srdce naše, zakrývají se oči naše pro horu Sion,
že spáštěna jest.“ — — Piáč Jeremiášův.

I.

Jako had v krajinách horkých — jest neštěstí. Zrakem svým zapadlým omámí člověka, jenž třesa se myslí pozbývá. Tesklivý zrak do dálky hledí a pravice, jež by bojovati měla, se nehýbá. Jako bližící se veliká bouře jest nastávající neštěstí. Vše v přírodě umlkne, zvíř se ukrývá, a list k listu jako v úzkosti se choulí. Mračna se valí, stíny jejich jdou před nimi. Hrázná pověsti děsí mysl člověka, jenž pak věří v nezbytný, nezměnitelný osud. Stává se bojácným, malátným a tupě oddaným. Zná vzdechy jen a úzkostnou modlitbu. Divná znamení věští události neobyčejné.

Před zavražděním Caesara přšela s nebe krev. Tu noc přede dnem, kdy měl se odebrati do senátu, strhla se strašná vichřice a po ulicích věčného Říma bylo viděti zjevy hrůzu plodící.

Čechům nastával bolestný — věčně památný den. Temné pověsti kolovaly Prahou; nikdo neznal jejich počátek. Bylo vidět znamení na nebi i na zemi. — —

Na stupních kostela dominikánského stál pláštěm jsa zahalen mladý muž. Zíral upřeně do černé noci.

Světla byla v oknech pobašla, jen tu a tam v podstřešní komůrce kmitala záře kahánku. Snad při ní ponocovala bedlivá matka, snad byla společnicí osamělého nemocného. Vítr pohvizdoval si, žena se tmavými ulicemi.

Mladý muž pozřel k zataženému nebi. Ani hvězdička nekmitala.

Temnější než noc byly snad myšlenky mladíkovy.

Myšlenky ty a úvahy vypudily ho z poklidné jizby do tmavé listopadové noci. Miloval, a kdo miluje, jest starostlivým. Vlast byla v nebezpečí, a on tušil velikou pohromu.

Lid jako by klatý ztratil odvahu a sílu.

Liknavost rozmohla se mezi měšťanstvem a pány, a nebyli obětí schopni jako předkové jejich.

Vzpomněl si na vůdce, a čelo jeho se zachmuřilo.

Tu zazněly v dálce temné rychlé kroky. Někdo se kvapně z jezuitské ulice blížil.

Mladý muž uzřel temné obrysy muže v plášti zahaleného.

A zaše od Perštýnu zazněly kroky, ale volnější.

Z té strany přicházel také muž ku kostelu domi-
nikánskému. Oba setkali se blíže schodů chrámových.

„Kam m^íříte?“ tázal se kvapně ten, jenž z ulice
jezuitské byl přišel.

„Oslovený se zastaviv udiveně hleděl na cizince.

„Kam hodláte?“

„Přes most do Menšího města; jsem —“

„Probůh, obraťte se a někde se ukryjte —“

„Co se stalo?“

„Slyšíte? Ohaři!“

Sotva to dořekl a již ubíhal rychleji než prvé
k Perštýnu.

Druhý měšťan, jenž hodlal na Malou stranu,
jako by uštknut obrátil se a pádil zpět tam, odkud
byl přišel.

Brzo zmizeli oba mužové ve tmě noční, i hlas
kroků jejich v brzkú zanikl. -124

Mladý muž, jenž byl dosud nehnutě řeči mužů
naslouchaje stál, sestoupil o schod níže a nahnuv
se, pohlížel směrem k ulici jezuitské.

V čiré tmě neviděl ničeho.

Jen temný hluk jako štěkot zazníval od mostu
Karlova. Hluk ten více a více se blížil.

Bylo pak slyšeti psí štěkot, a když kvílení větru
na chvíli utichlo, ozvalo se pronikavé, táhlé vytí.

Pak slyšel klusání psův — již byl štěkot zřetel-
ným — i frkání zaznívalo.

Ve tmě viděl černé obrysy velikých psů, kteří z ulice jezuitské do dominikánské zahnuvše přímo ku chrámu mířili.

Byla to divoká smečka.

Mladý muž opřel se hbitě o zeď. Již — již byli ohaři u něho — zadrnčela kovová pochva, mladík vytasil dlouhý úzký meč.

Přední pes zasupal a zavyv zarazil v běhu.

Všichni se vrhli v stranu tu, kde stál mladík, urputně na něj dorážejíce.

Psi štěkali, mlčky oháněl se mečem svým mladý muž.

Někdy zaznělo kňučení a zavytí — zdálo se, že některý z ohařů byl poraněn.

Psi však nepolevovali v útoku.

V temnu svítily zelené jejich oči, jako plamínky kmitaly se brzo tu, brzo onde.

Najednou se ale rozrazili.

Z temného kouta u dveří chrámových vystoupil rychle muž s mečem obnaženým a jal se mocně do ohařů bít.

Novou silou oháněl se i mladík.

Psi štěkali, kňučeli — daleko pustou nocí rozléhalo se jejich vytí. Děsněji zářily jejich oči.

Smečka začala řídnot.

Konečně dali se na útěk — kňučíce ubíhali rychleji, než se byli prvé přihnali.

Cizinec, jenž byl na pomoc přišel, opřel se o meč a hleděl za uhánějící smečkou.

„Potvory!“ zahučel.

Mladý muž, uslyšev hlas neznámého, trhl sebou. Přistoupiv těsně k němu, podíval se mu do tváře.

„Lahůnek!“ zvolal udiveně.

Cizinec se rychle obrátil.

„Světelský,“ zahučel. — Sotva dořekl, již pádil odtud. A než Světelský ze svého překvapení se probíral, byl již Lahůnek v tmavé, postranní ulici zmizel.

„Bídák!“

Ze zdálí zaznělo vytí psů.

Pak vše zas utichlo. Byla pustá tmavá noc.

Světelský opustil své stanoviště. Zastrčiv kord do pochvy a těsněji se zaobaliv do pláště kráčel volně ulicí dolů.

Přišel do ulice jezuitské obrátil se k mostu. Sklopil hlavu, v hlubokém jsa zamyšlení. Studený vítr od řeky vanoucí ho probudil. Prošel obloukem věže mostecké zastavil se. Mrazivý vítr hučel od Vyšehradu, temná mračna valila se přes hrad královský. Hladina Vltavy zanikla ve tmách, temný jen hukot vln zazníval jako vzdechy odsouzenců z hlubin.

Výše na břehu kmitalo světlo, jehož zář potápěla se hluboko v tmavé vlny jako ohnivý meč.

Města pražská byla tichá — jako vymřelá. Černé věže a domy trčely k nočnímu nebi, nikde záře, nikde světla.

Z krčem nezazníval obvyklý hluk a zpěv.

„Tma, tma — nikde světla — a bude tma a pláč —
Jeruzaleme, Jeruzaleme!“

Zavzdychal Světelský a srdce jeho v bolesti se zachvělo.

„O plémě krve beránčí, o duše vyschlé, bez citu!
Vy zvrhli předkův potomci!“

Ruka jeho jako by hrozíc zdvihla se.

„Jak má Hospodin se ustrnout, jak se smilovat?
Varuje nás a my nedbáme.“

Vzpomněl si na divou smečku a znamení, o nichž
se po městech pražských vypravovalo.

Z Malé strany zavzněl hluk, jenž více a více se
blížil.

Světelský naslouchal.

„Na Starém městě něco bude. Vybijeme jim
a roztlučeme okna i dvéře, jestliže neotevřou,“ mlu-
vil kdosi chraptivým hlasem.

„Arci, arci — mám žízeň i hlad,“ volal jiný.

„A já jsem oškubaný, skoro nahý.“

Zas slyšel německá slova, klení a hrozby.

Na kamenech zařinčela zbraň.

„Žoldnéři,“ pomyslí si Světelský.

„Prokletá cháska měšťanská!“ slyšel poznovu.

V temnu objevily se postavy asi desíti mužův, již
pádným krokem, hlučíce, na Staré město se ubírali.

„Ho — ho — tu někdo troubí na mráz!“ zřekl
první, a všichni se zastavili.

Široké klobouky směle naražené seděly jim na hlavách pustých a zdivočelých.

„Kam tak pozdě, vojáci?“ tázal se Světelský naproti nim se postaviv.

„Kde mají jídlo a pití —“

„Máme hlad a žízeň!“

„A na Bílé Hoře jest zima, a můj plášť je vetčný a zedraný.“

„Z Bílé Hory?!“

„Arce, arce — jdeme se posilnit. Zítřka nám nastane tubá práce — císařští jsou v patách za námi.“

„Oj!“ zkríkl Světelský, „před bitvou opouštíte tábor a řady své? — Tak nejedná řádný voják!“

„Hahaha — ten městský peciválek!“

„Bude ještě hovořit a kázat jako kapucín!“

„Až ti bude žaludek bručet a hrdlo až ti vyschne, pak se podíváme —“

„Máte žold, můžete —“

„Ty krtku ty — žold — nevíme už ani jak haléf vypadá.“

„Ale vlast —!“

„Co vlast? Žaludek prázdný, vyschlý chřtán —“

„Prázdná kapsa a roztrhaný šat!“ doplňovali ostatní.

„Zhouba a porážka vás nemine. Vytrvat má každý.“

„Ho — ho — už dost, ty moudrý kazateli!“ vzkřikl ramenatý voják, jenž velikou postavou nade všechny vynikal.

„Vytrvat! — Proč ty nejdeš do pole, proč ty se nechápeš meče a halapartny?!“

„Vlast, vlast! za pecí křičet dovedeš — ale bít se hladový a zedraný!“

„Ale pomoz nám, když se za vás bijeme!“ vzkřikl jiný.

Světelský vytáhl sáček a podal ho mlčky jednomu z vojínů.

„Však jsi měl na mále!“ křičeli, a před očima se mu mihly pádné pěstě, držící halapartny.

„Dál, hoši, dál! Mně vítr zedranou kazajkou projíždí a šeredně mne lechtá.“

„Dál — dál!“ křičeli ostatní.

„Ještě slovo,“ pravil Světelský. „Kde leží vojsko královské?“

„Přitáhli jsme —“

„Ha ha — utíkali jsme od Unhoště až na Bílou Horu, císařští za námi. Zítra se něco strhne.“

A pokřikující odcházeli kvapně vojínové českého tábora. Pustý smích a pokřiky dozněly brzo.

Na mostě stál zas Světelský v číré tmě samotén. Opřev se o zábradlí, hleděl dolů k vodě.

Vlny temně hučely, nad hlavou mu hnál vítr temné, roztrhané mraky.

„Takové vojsko, taková ochrana!“ šeptal. „Zítra, zítra! Oni prchají před bojem!“

„Vlast, vlast! za pecí křičet dovedeš,“ slyšel znovu drsná slova Žoldněfova.

„Křičet, kázat dovedeš — jako ostatní.“

„Dovedeš i ty obět přinést? dovedeš jednat?“

Z Menšího města pražského zazněly znovu křiky a divoké nápěvy vojenských, rozpustilých písní.

„Opilí! Nadšení bojovníci před bitvou! — Bože, bože!“ — Zamyslíl se na chvíli.

Pak zprudka vztýčiv hlavu chtěl odejít — zarazil se však.

„A ona?!“ zašeptal, a vzdechem hluboký vyloudil se mu z prsou.

Obrátiv se krácel zpět na Staré město.

Nespozoroval ani, že plášť odhrnuv se ve větru vlaje. Necítil mrazivý dech noci.

Duše jeho pohřízila se v teskné myšlénky, v srdci jeho končil se bolestný boj.

Nešlyšel více temně z daleka zaznívající křik žoldněřův, kteří hladoví a špatně odění jsouce, z tábora, který byli nedávno rozbili, do Prahy uprchli. Ve velikém nepořádku, jako by na útěku, vysílení přitáhli téže noci od Unhoště až na Bílou Horu, kde se táborem položili.

Hlásný na věži viděl na obzoru krvavou záplavu, jež děsně se odrážela od temna noci. Ta krvavá záře hořících vesnic svítila císařským na cestu.

Byla studená, tmavá noc.

Noc sedmého dne měsíce listopadu.

Naposled zašlehl na krbu oheň. Rudá zář jako bleskem ozářila stěny pokoje; zhasla, a pološero rozložilo se prostrannou světnicí. V koutku na malém, dubovém, temně natřeném stolku plálo mdlé světlo nízkého kahánce.

Světnice byla klenutá, stěny temně vykládané. Nábytek starobylý ze dřeva dubového tmavou svou barvou nelíšíl se mnoho od stěn.

Vedle malého stolku stála schránka pro knihy, jichž tlusté hřbety z kůže vepřové a červené ofízky světlo kahánce ozařovalo.

Uprostřed pokoje nalézal se veliký těžký stůl, jehož trnože uměle byly vyřezávány.

Naproti krbu klenuly se dveře vedoucí do menšího pokoje.

V měkké, černou koží potažené lenošce, u krbu stojící, seděla mladá dívka.

Hlavu měla skloněnou, levá ruka spočívala jí na klíně, pravou měla opřenou o lenošku. Malé nohy v nízkých střevíčkách hověly si na nízkém železném zábradlí krbu.

Lenoch starého křesla byl ke dveřím obrácen, světlo kahánce ozařovalo dívku.

Byla krásná.

Jako tajuplné zjevení vypadala v tom polosvětle.

Bílý její šat, jemný útlý a štíhlý tvar těla, odrážel se od černého křesla. Kol spanilé, poněkud ubledlé tváře vinuly se bohaté, světlé kadefe.

Na vysokém bílém čele bylo viděti mrak starosti.

Veliké, modré oči pohlížely zadumaně na uhlí dosud doutnající.

Byla něžná a krásná jako rozkvetlá právě bílá růže — a v tesklivém tom zadumání jako truchlící anděl.

Za letní měsíčné noci na paloučku mezi lesy kdyby se zjevila, mněli by, že to víla.

Teď by každý před ní poklekl a chvějícím by hlasem zašeptal:

„Proč truchlíš? Dej, ať muka za tebe trpím!“

A laskavý úsměv její nahradil by mu vše.

Zvěsti, jež pozdě na večer Prahou se rozletly, mysl všech strašice, tísnily duši její. Byla srdce upřímně milujícího, oddaného. Jemná mysl dívčí lekala se již děsných stínů války. Jejím světem byl otec a miláček, tichá domácnost. Milovala je nade všecko.

Byla zbožně vychována otcem svým, farářem. Zbožnost často zabloudí v pověrčivost, aniž by o tom snad věděla.

Divných znamení bylo za časů těch na nebi i na zemi viděti.

Byly dle víry a přesvědčení všech znamení hněvu božského a předchůdcové velikého neštěstí. —

Prudčeji opfel se vítr do oken; zahvízdav letěl dále. Světlo kahánku jako v leknutí se zachvělo.

Za temné noci, kdy vítr upí a sténá, věřil by člověk v duchy v povětří bědující.

Dívka se zachvěla. Pozdvedši krásnou hlavu ohlédla se plaše po pološeré světnici. Pak odešla k oknu.

Před ní vypínal se temný kostel sv. Haštala k noční obloze. Kolem bylo pusto. Zaslechla teskné šumění stromů u chrámu.

Upřeným okem vyhlížela, pátrajíc, zdali se otec její nevrací.

Byltě za večera odešel k nemocnému kolegovi svému u svatého Mikuláše na Starém městě.

Teď uzfela skutečně temnou postavu, jež u domu farářova se zastavila. To nebyl otec.

Vysoká švižná postava.

Neznámý muž hleděl k osvětleným oknům.

„Hej, příteli, koho hledáte?“ zaslechla dívka u okna. Poznala hlas věrného sluby Vavfince.

Neznámý uslyšev hlas volajícího, rychlým odešel krokem. Zmizel ve tmách.

Dívka uzfela hned na to velkého, do předu nahnutého Vavfince. Slyšela, jak bručel něco o nočních tulácích. Pak zaskřípěl klíč ve velikém zámku pobitých vrat; dvířka malá se otevřela, Vavfinec vešel.

Dívka odešla od okna.

Byla Vavfince odeslala, aby vyzvěděl, proč otec tak dlouho se nevrací. Doufala, že přijde se sluhou.

Ten se navrátil sám.

Zvolna a hřmotně kráčel po schodech.

Dívka netrpělivě čekala.

„Jak jest, Vavřínče?“ ptala se, sotva že stařec ve dveřích se ukázal.

„Upokojte se, panno Viktoro,“ odpověděl oddychuje sobě sluha. „Proklaté schody! — a nohy nejsou víc mladé — dovolte, abych —“ a tu si sedl na těžkou dubovou židli.

„Nebojte se, pan farář co nevidět za mnou přijde. Poslal mne napřed, abyste se nestrachovala. Mistru Vrbenskému u sv. Mikuláše jest již lépe. — Hledali také pana doktora, aby tam přišel; nebyl však doma.“

„Tak pozdě v noci, a nebyl doma?“ ptala se Viktora.

„Nepoznal jsi toho muže, jenž před chvílí se tu před domem zastavil?“

„Neznal, panno Viktoro. Nějaký noční pták, jenž se světla bojí.“

„Bylo vám zle, panno Viktoro, s mistrem Vrbenským. Ale krev už zastavili. Chudinka, když se tolik namáhá.“

Stařec povídal, nevšímáje si, že ho děvče neposlouchá.

„Kde asi meškal v tu hodinu?“ ptala se sama sebe.

„Ach, zlatá panenko!“ vypravoval stařec, „mám vám to starost. Povíдали tam u mistra Vrbenského, že dnes přitáhlo naše vojsko ku Praze. Zrovna prý utíkalo — to svedli asi naši nějakou bitvu s císařskými

a byli nejspíše poraženi. Povídali, jak tu stranu od Unhoště bylo nebe červené. Ubohé vsi — jak to asi skončilo?! A můj Vojta! Chudák! Kdo ví, jestli se s ním kdy shledám?!”

Stařec povzdychnuv na chvíli se zamlčel.

„Ten něco zkusí,“ začal znovu. „Povídal Beneš pekař vedle, co byl s profiantem v ležení, jak se vojáci o chléb zrovna rvali. Mají hladu a jsou oškubaní hůře než žebráci. Jeho Královská Milost nemá peněz a půjčit nechce nikdo. A mají peněz dost ti pánové. Chudáci vojáci!“

A zase vzdychl, vzpomínaje na syna svého Vojtu, jenž byl v královské armádě.

Viktora, opřevší se o lenoch křesla, naslouchala vypravování dobrého sluby.

„A žádný nepřináší té nejmenší oběti! Bojují za nás za všechny — a ani s dostatek chleba jim nedají! Což jest těch několik vozů chleba, které armádě Pražané poslali! Mohli by více učinit ti bohatí měšťané. — Paní kancléřová, paní hraběnka Turnová a paní z Roupova daly koně své k povozům zemským — já bych dala své zlato, své šperky, kdybych byla tak bohatou a mocnou paní.“ — A Viktoře se oči zaleskly.

„A pak má nám Hospodin pomoci a nad námi se smilovat. Varuje nás“

„Zas bylo něco vidět?“ tázalo se kvapně děvče.

„Dnes po celou noc prý běhali zas ohaři; vyjí, až prý hrůza poslouchat. A před večerem, jak jsem slyšel, bylo vidět na nebi v tu stranu k Břevnovu temná mračna; pak se roztrhla, a na šedém nebi ukázala se ohromná metla a pak truhla umrlčí —“

„Bože, bože!“ zašeptala dívka.

„Ale otec,“ dodala kvapně, „a jestli ti ohaři —“

„Nebojte se, panno Viktoro, v tuto hodinu již se neukazují. Obyčejně po druhé s půlnoci se ztratí, a nikdo neví kam.“

Chtěl ještě nějaké potěšitelné slovo promluvit.

Pronikavě zazvučel tichými prostorami starého domu zvonek.

„Otec!“ zvolala Viktora.

„Ano, to on!“ — a starý Vavřinec vstal rychle jak jen s to byl a spěchal otevřít.

Viktora rozsvítila voskovou svíci na velkém stole.

Dvéře se otevřely a na prahu stanul mladý muž. Za ním bylo vidět starého Vavřince, v jehož tváři se jevilo udivení.

„Pavle!“ zkřikla Viktora a již spěchala mladému muži vstříc. Byl to Světelský.

Chopil se ruky její a hleděl jí do ubledlé, ulekané tváře.

„Nelekej se, že tak pozdě přicházím. Jest otec doma?“

„Tys tak bledý, vidím ti na očích, že se něco stalo!“

„O ty dobrá, starostlivá!“ — a Světelský jí políbil vroucně ruku.

„Tys nebyl po celou noc doma, ruka tvá je studená — pojď, posaď se ku krbu. Pavle, ty mne lekáš!“

Úsměv zahrál na jeho rtech; poblížel laskavě a zároveň smutně na svou nevěstu.

Usedl, odloživ plášť.

Byl veliké štíhlé postavy. Tvář jeho mužně krásná byla bledá a hubená. Černé vlasy na koncích skadeřeně padaly mu téměř na ramena. Na svrchním rtu a na bradě měl černé vousy.

„Mně se nic zlého nepříhodilo — ale zle se vede naší vlasti. Ve velikém nepořádku přitáhlo vojsko naše dnes v noci ku Praze a položilo se táborem na Bílé Hoře. Nekázeň vládne jím. Neštěstí nám hrozí, vojáci prchají z tábora, jsou nedbalí, bez chutě a odhodlanosti. — Zítřa snad nastane rozhodný den, zítřa . . .“

Tu se Pavel zamlčel.

Po chvílce přerušil tesklivé mlčení:

„Boj o všechno — vší silou třeba bojovat — každý musí tasiti meč . . .“

Viktora, jež dosud u Pavla stála, trhla sebou a naklonivši se vyrazila prudce a ulekaně:

„Snad bys nechtěl, Pavle —“

„Pan doktor!“ hučel v koutku starý Vavřinec, pohlížeje udiveně na Světelského.

Mladý muž uchopiv se ruky mladé dívky blíže ji k sobě přivinul.

„O má drahá!“ šeptal a cit přemohl statného mladíka.

„Vid, že jsem se klamala?“

„Viktorko — musím!“ pravil Světelský temným hlasem.

„O můj bože! — A kdy?“

„Zítří — dnes — teď, za chvíli. Ráno bylo by snad již pozdě.“

„Tys po nemoci, sláb, Pavle, ty nesneseš svízele vojny — zůstaň!“ A Viktora ovinula ruce své kol šíje ženichovy. „Ty sám boj nerozhodneš, a považ, že bys mohl — oh — zůstaň, Pavle, zůstaň!“

A modré oči zalily se slzami.

Světelský sklonil hlavu. Bylo mu trudno, a přece se neubránílo srdce jeho radostnému pohnutí. Viděl, jak ho ta dívka milovala. Hlas její zněl tak prosebně, a tvář její byla tak v bolu svém dojemnou. Však vzpomněl na událost dnešní noci na mostu, a vztýčiv hlavu pravil mírně, ale přece rozhodně:

„Musím! — O nezbraňuj mně, vlast-li miluješ a víru! Jen za ně, pro ochranu vaši chci bojovati. — Viktorko, neplač! sejdem se zas!“

A Pavel objal znovu dívku bledou a truchlicí.

Opřela světlovlasou hlavičku svou o prsa jeho.

Starý Vavřinec stál u dveří nehnutě. Zíral na dceru pána svého a statného ženicha. Bylo divně

u srdce dobrému starci, jenž zároveň vzpomínal na svého syna u pluku Šlikova.

„S Bohem, Viktoro! čas kvapí —“

„O zůstaň — ještě chvíli — posečkej, až otec přijde.“

„Jestli se ho nedočkám, popros ho za mne, aby se modlil za naši svatou věc.“

„A dáš mi brzo zprávu o sobě? dáš?!“

„Za dva dny ji čekej.“

A umkli oba. — V teskné loučení chvíli plno jest srdce; člověku tísní prsa tíže, chce se jí zbavit slovem, však hrdlo jako staženo — a tu jen slzy, polibek hovofí.

Dlouho spočívala Viktora v náruči svého ženicha, jenž jí líbal ústa i čelo. Chvěla se jako travička a hledala ochrany u muže, jako se opírá květina o silný dub.

I nad jeho korunou shánějí se mraky.

A již vtiskl jí poslední políbení, naposled ji obejmul.

„Pozdravuj otce. — S Bohem, Viktoro!“

Již zmizel, za ním odešel Vavřinec.

Jako u vyjevení stanula na chvíli Viktora, pak spěchala k oknu.

Naposled se obrací, rukou s Bohem kyne — odchází — dozněl jeho krok — tam zmizel ve tmě noční. Viktora dosud stála — zdálo se jí, že ho ještě vidí; pak zastřela rukama tvář a plačíc klesla na sedadlo.

„Bůh vás sprovázej, mladý pane!“ pravil upřímný Vavřinec kráčeje s Pavlem se schodů. „A uvidíte-li tam mého Vojtu — je u Šlikova pluku — pozdravujte ho.“

„Vyřídím — ale, Vavřince,*“ dodal tichým hlasem Pavel, „sděl tajně pánovi, aby byl opatrným. Dnes jsem viděl Lahůnka; je zde v Praze. Ať Viktorka se ale ničeho nedozví. — S Bohem!“ a tiskl věrnou pravici.

„Spolehněte se — Bůh vás opatruj!“ volal rozechvěným hlasem starý sluha.

„S pánem Bohem!“ šeptal a stoje na prahu hleděl za Světelským, až tento zmizel. Pak zavřev, zamýšleně krácel po schodech nahoru.

V tiché jizbě ozýval se pláč.

V křesle seděla Viktora, zakrývající rukama líce. Mezi bílými prstíčky zaleskly se bohaté perle.

„Utište se, panno Viktoro,*“ pravil Vavřinec; dá Bůh, že se pan Pavel navrátí. Pak byste polekala také pana faráře. Již se brzo navrátí — skoro se už rozednívá.“

Viktora vstala a krokem mdlým kráčela ku skříni, v níž knihy byly urovnány. Vzala knihu žalmů — otec ji učil, by útěchu v bolu a soužení hledala v modlitbě.

Kalným, zaslzeným okem hleděla ven. Na východě již nebe bledlo.

Zlaté prameny vlasů uvolnivše se padaly jí volně přes ramena, zakrývající je.

Najednou jako by dechem ledovým ovanuta zachvěla se; oko vytřeštěné patřilo na východní oblohu — pak zkrfíkla uděšeně a zavravoravší klesla na zemi. Žaltář jí vypadl z ruky.

Vavfinec, jenž tiše se modlil, vyskočil.

Odnesl Viktoru do lenošky u krbu a snažil se ji vzkřísiti.

Mezitím zazvučel zvonek — Vavfinec odskočil dolů otevřít. A když konečně Viktora mdlá otevřela víčka, uzřela před sebou klečícího, vážného starce vysoké postavy, jenž uzřev, že se zbudila, radostně ji políbil. Byl to Samuel Martinus, farář u sv. Haštala.

Viktora se k němu přitulila jako pronásledovaná laň. „Můj otče!“ zašeptala.

V slovech těch spočíval všecken její bol, v slovech těch požalovala si svému milému otci.

Ten všemožně se snažil, aby ji ukonejšil.

„Čin Pavlův jest šlechtný. Jednal jako věrný církve a vlasti syn. Bůh, vládce všemohoucí, ho ochrání v nebezpečnosti bitvy. — Důvěřuj, dceruško!“

Vroucí, přesvědčující slova otcova ukonejšila konečně dívku. Přece ale, když vzpomněla na vidění, jež měla stojíc u okna, zachvěla se jako by tajnou hrůzou. Zdálo se jí, že vidí na bledém východním nebi temný řad bojovníkův, již na jediného doráželi. Bránil se, unikal pronásledovatelům svým, až podlehl. Viktora, láskou se obávající, viděla smrt mi-

lého Pavla. Rozechvěná jsouc loučením, podlehla prudkému dojmu. —

Martinius vzal žaltář a usednuv vedle dcery své předřikával polohlasitě žalmy, důvěřující v Boha a prosící jej za pomoc.

Viktora sepjavši zbožně ruce své naklonila hlavu do lenošky.

Veliké, modré oči upřela do výše.

Kněz modlil se, ze srdce plynula jeho slova.

Umlkl — uzřev, že dcera usnula. Umdlení ji přemohlo. Starý kněz zadíval se na dceru svou spanilou.

Teskné myšlenky zatemnily mysl jeho. Pod hustým šedým obočím zachmuřily se jiskrné oči jeho. Obával se, tušil . . .

Svíčka dohořivala; tma byla v posledním zápasu se světlem.

Farář políbil Viktora na čelo, pohledl k nebesům. Tiše se modlil. —

Touže dobou uháněl jezdec po silnici od Prahy k Bílé Hoře.

Bylo to v noci studené sedmého dne měsíce listopadu 1620.

II.

Nebledly, neshasínaly hvězdy.

Zastřely tváře své hustou mlhou, a počátek dne bylo jako pokračování noci. Zdálo se, že den váhá počít, že mlhy opona nechce se vyzdvihnout, aby na

děsném jevišti děsná neodebrála se truchlohra. Zastřela vášní mlha člověku zrak, již jenom předmět své vášně pozírá. Nedbá mlhy zakrývající dol i vrch, nedbá bouře a větru hučícího, nedbá ani znamení nebeských.

V táboru německém vládly nenávisť, vládychtivost. Daly vojsku císařskému křídla a sílu, vůdcům odvahu a um.

A v táboře českém? V stanech vůdců uhostily se žluté tváře, se zrakem svítícím lakomost.

Dobije srdce, je-li hlava těžce raněna.

Hlava, vůdcové, porušena — a tělo, vojsko, mdlo. Marné tu jediného nadšení. Jest to kapka vody v písčité poušti, jest vzplanutí světla ve tmách noci.

Ostýchavě proráželo světlo denní mlhou, po vši krajině rozloženou. Šedo vůkol, člověk nedozírá hranic — vzpomene na věčnost. Tíží ho to moře kol něho i nad ním. — — Opřeli halapartny o sebe. Pod nimi spočívali na vetších pláštích nebo na holé studené zemi. Dřímali, odpočívajíce po velkém namáhání, po obtížném nočním pochodu.

I odsouzence pospí, odpočívá — před popravou.

Smutný as má sen — i čeští vojáci snili zajisté nemile. Vše kolem nich, skutečné, bylo jako divný, zmatený sen. Otrhaní vojáci bloudili táborem českým na Bílé Hoře, jako by netušili nebezpečství.

Vždyť i sami vůdcové byli bezstarostni, hlásajíce jistotu.

Na straně severní Hory Bílé byla tlupa vojínův činnější. Vysoké to postavy v šatech na mnoze zedraných, tváří bledých a zjizvených. Jako dělníci na poli bouře se bojíce, rychle pracují, tak namáhali se tito vojínové. Nezaznělo slova mezi nimi; jako němí kopali příkop a nahazovali násypy. Nástroje jen zařinčely někdy o kámen. Vojáci ti byli Čechové a Moravané. Teď na okamžik v práci ustali. Zastavil se u nich důstojník a pohrdlivě se usmívaje po německu jim pravil, aby tak nespěchali, že není třeba. „Však on nepřítel ničeho nepodnikne!“ a odešel.

Vojáci za ním udiveně pohlíželi.

„Nechte to Němčisko — žvaní a věci nerozumí; jen chutě do toho!“ zvolal mezi vojíny největší. A znovu dali se do kopání.

„Haha, blázni!“ ozval se za pracujícími po chvíli smích. „Co se namaháte — nic vám to nepomůže.“

„Raději si lehněte, abyste pak mohli lépe utíkat!“

Takové pokřiky slyšeli pilní pracovníci.

Zastavil se u nich hlouček žoldnéřů různého kroje a různých zbraní. Většinou ale byli od pluku Henhenlohova.

„Táhněte, vy darmožrouti, vy baby!“ rozkřikl se u ně ramenatý Moravan.

„A co vy se touláte jako hladoví psi — nemáte vy stát tamhle?!“ volal velikán mezi dělníky a ukázal na levé křídlo vojska českého.

„Ó, času ještě dost!“

»Nechte to Němčisko — žvaní a věci nerozumí; jen chutě do toho!« zvolal mezi vojíny největší. A znovu dali se do kopání.

»Haha, blázni!« ozval se za pracujícími po chvíli smích. »Co se namáháte — nic vám to nepomůže. Raději si lehněte, abyste pak mohli lépe utíkat!«

Takové pokřiky slyšeli pilní pracovníci. Zastavil se u nich hlouček žoldnéřů různého kroje a různých zbraní. Většinou ale byli od pluku Hohenlohova.

»Táhněte, vy darmožrouti, vy baby!« rozkřikl se na ně ramenatý Moravan.

»A co vy se touláte jako hladoví psi — nemáte vy stát tamhle?« volal velikán mezi dělníky a ukázal na levé křídlo vojska českého.

»Ó, času ještě dost!«

»Není tak naspěch!«

»Přijdeme s vámi propít to, co si víc vyděláte!« volal jiný a chechtající se, táhli žoldnéřové dále.

»Nevím, nevím, hoši!« pravil veliký voják Čech a opřel se o svůj nástroj. »Nějak divně se to má. Podívejte se: tam a tamhle a tuto jest kousek příkopu a náspu a jinde nic — tak jako by nepřítel byl buh ví kde.«

»Ó, ta Hora! — Však on pan Kaplíř dobře radil, abychom tady na ty císařské nečekali — ale ten Hollach!«*)

»Ten Hollach a etn Anhalt,« bručel velikán, pokyvuje hlavou.

»No, no, hoši, zas do díla!« volal jiný, a již se zimničným chvatem nahazovali vojáci násep.

Bílá Hora byla na útok nepřátelský málo opevněna. Místy jen byly příkopy a náspy, a vozů spízných, jichž tu bylo s dostatek, si vůdcové nepovšimli.

Na pravém křídle vojska českého zazněla trouba.

Vojáci ustali v práci své. Viděli, jak se pluky české a moravské seřaďují. Objížděli tam řady Jindřich Šlik, Kristian mladší z Anhaltu a Kaplíř.

Jezdce Jana z Bubna byli již v řadách, v šiku válečném. Přirazily houfce pluku moravského k náspu, a vojínové dosud pracující, chopivše se svých halaparten, stavěli se v řad. O hlavu nad ně vynikal český žoldněř »Pražák«, jak mu soudruhové jeho říkali.

Smutné bylo podívání pro vojína na tábor vojska královského. Nepanoval onen válečný duch a nadšení po vojsku,

*) Hohenlohe.

neplály vojínům zraky odvahou a zmužilostí. Na levém křídle, kde Hohenlohe velel, dosud mnozí vojáci ve skupinách odpočivali, druzí líknavě v šik válečný se řadili. Zmateně přejížděli jezdci táborem, hledající pluky své, důstojníci buď mezi sebou hovořili aneb mlčky řady objížděli. Nepromluvili k vojsku, aby je povzbudili proti nepříteli, neučinili naučení, aby pro víru a práva království statečně se bili.

Zdálo se, že to otroci nucení do bitvy jdou; ani jeden pokřik válečný nezazněl mlhavým vzduchem, po celém vojsku nezazvučela píseň válečná.

Mlha dosud rozkládala se po krajině. Nepřítele nebylo viděti. Dal ale znamení, že tu na blízku, že s netrpělivostí čeká na boj.

Pod Horou zazněl temný, dlouho trvajícím pokřik — válečný pokřik.

To pohnulo vojskem. Stavěli se v řady na levém křídle, ve středu, obsazující násypy i příkopy ne příliš hluboké.

Stavěli a řídili děla, divně si při tom počínající. Důstojníci veleli, poslouchající rady vojínův starších; ostatní, většinou nováčkové, nedovedli vyplnit rozkazů daných.

Byl ruch v táboře českém, ale ruch ten byl němý, mrtvý. Po chvílích přerušoval jej divoký, válečný pokřik vojáků císařských. Tlupy a pluky rozličné rozněcovali ohnivými slovy jezuité a mniši jiných řeholí. Těm slíbovali království nebeské a ukazující obraz matičky boží, jež království ve Strakoněch prý zohavili a na jejímž čele krupěje svaté krve se rděly, volali o pomstu na královské, na rebelly, zločinu toho ohavného původce; ovšem líčili hojnou kořist a rozkoše po dobytém vítězství.

Zaleskly se zraky divokých Vallonů a bojovných kozáků, pozdvihly se pravice s meči blýsknavými po celém vojsku a tisícový skřek zazníval ranním vzduchem.

Jako vtělený ďas, jako vyslanec pekla poháněl divoce od pluku k pluku černého koně zuřivý karmelitán Dominik de Jesus Maria, oděný v černý hábit, od něhož příšerně se odrážel bledý obličej s vysedlými kostmi lícními, s planoucíma, hluboko zapadlými očima. Nemluvil dlouhé řeči, jež by pluky císařské k udatnosti povzbuditi měly — zrak jeho a celá tvář mluvila s dostatek. Levicí mával obnaženým mečem proti vojsku královskému na tisíc kroků vzdálenému, pravicí pak žehnal černým křížem vojíny.

Pěší zastrkovali bílá péra za široké klobouky, jezdci a ostatní obvazovali ramena svá bílou páskou, aby se v díle krvavém poznali. Bylyť pluky císařské rozmanitých národností a rozmanitých krojů.

Padesát tisíc vojáků dobře vypravených čekalo na znamení boje.

Smečka psů ke krvavému lovu.

Proti nim dvacet tisíc vojinů krále českého, otrhaných, hladových žoldáků, kořisti chtivých, lhostejných a bez nadšení. Málo jich zajisté bylo, jichž srdce bila odvahou, plynoucí z lásky a nadšení.

Pozvolna padala mlha — ještě se vláčí po dolech — uviděla se vojska tváří v tvář, zaleskly se zbraně.

»Sancta Maria!« zahlaholilo vzduchem mocně po celém vojsku císařském.

»Kdo jste boží bojovníci a zákona jeho!« zazpíval někdo velikým hlasem v pěchotě Kaplířově.

Vojínové čeští zvědavě se ohlíželi, však mlčeli. Cizím byl už mocný, velebný tento zpěv zesláblým vnukům.

Kdo to zapěl?

»To je chlapík — hrdina!« zvolal Pražák, stoje s Moravany u náspu.

»Oj, slyšte!«

»Sancta Maria!« hřmělo to poznovu. Bubny rachotily, hřmotně a zvučně hlaholily polnice císařských, útokem na královské ženoucích.

»Ti mají chutě!« hovořil Pražák.

»U všech — střílejte!« zvolal rozhorleně na dělostřelce, již ho arci neslyšeli.

»Tak — konečně — oj, vy slepci, přestřelovat! Vždyť se vám tí Němci vysmějou!«

A zas upnutě hleděl na dolinu, kde v úžině pod Bílou Horou nastal tuhý boj o můstek, kdež byl průchod do tábora královských.

»Ó, ti se neudrží — kam pak — ta hrstka, a ty regimenty proti nim, pěchota, jízda —«

Oko jeho takřka se vypoulilo, ústa zakryta vousy se na polo otevřela, křečovitě tiskl těžkou pušku.

Vzdychl, když královští byli sehnáni a císařští cestu sobě uvolnivé, na jízdu královskou v čelo postavenou udeřili.

»U všech — což ty naše kusy dřímou?!« volal zas Pražák.

»Ha — teď!« vzkřikl ramenať Moravaň.

»Ó, běda, zas přestřelují!«

S vlajíci prapory za hlaholu trub a víření bubnů postupovali císařští kupředu.

V čele hnali útokem divocí Valloni, jichž vůdcem byl Verdugo. Brzo umlkla děla, zmocniliť se jich císařští.

„Tak — konečně — oj, vy slepci, přestřelovat! Vždyť se vám ti Němci vysmějou!“

A zas upnutě hleděl na dolinu, kde v úžině pod Bílou Horou nastal tuhý boj o můstek, kdež byl průchod do tábora královských.

„Ó, ti se neudrží — kam pak — ta hrstka, a ty regimenty proti nim, pěchota, jízda —“

Oko jeho taška se vypoulilo, ústa zakryta vousy se na polo otevřela, křečovitě tiskl těžkou pušku.

Vzdychl, když královští byli sehnáni a císařští cestu sobě uvolnivše na jízdu královskou v čelo postavenou udefili.

„U všech — což ty naše kusy dřímou?!“ volal zas Pražák.

„Ha — teď!“ zkrfkl ramenatý Moravan.

„Ó běda, zas přestřelují.“

S vlajíci prapory za hlaholu trub a víření bubnů postupovali císařští ku předu.

V čele hnali útokem divocí Valloni, jichž vůdcem byl Verdugo. Brzo umkla děla, zmocniliť se jich císařští.

„Hrom by do nich!“ rozkrfkl se Pražák. „Vizte, jak ti Hollachovi utíkají — ta rota německá — ti zrádcové. Vůdce podplacený, vojsko baby, a císařští jdou dál a dál — jsme ztraceni. Hoj — hlele!“ zkrfkl radostně.

Zaduněla půda pod pádnými kopyty — královská jízda, v jejíž čele jako orel hnal se plukovník Jan

z Bubna, vrazila na císařské kyrysníky. Jemu na pomoc přihnaly se pluky Turnův a Kaplířův.

Divoká nastala seč. Češi již řidli, hrdinně se bráníce. Moravané u náspu stojíce ohlíželi se po důstojnících, čekajíce na povel k boji. Však ti nehnuté stáli, nemajíce vyšších rozkazů. „Oj, ty nemůžeme nechat!“ zvolal Pražák. „Nazpět ty ztracené kusy!“

Již chtěl Jindřich Šlik, velitel pluku, marně rozkazu od vrchního vůdce očekávaje, dáti rozkaz k boji, v tom zarachotila puška v prvním šiku, pak zazněly ostatní. Dým vstoupil do výše, s křikem válečným vrhli se Moravané na nepřátely ku pomoci bojujících bratří. Učinili tak bez rozkazu; mužnost, šlechetnost i láska jim velely.

Jako skála dosud stál šik císařských kyrysníků, těžce oděných bojovníků. Zmatek již vloudil se do řad péchoty Turnovy a Kaplířovy. Divoce kol sekali císařští jezdci; bráníce se ustupovali pěší. Jako černý mrak přihnali se Moravané. Svatým hněvem plály jejich tváře, ze zraků zářilo udatenství a odvaha.

Zavýskly tlupy Kaplířovy nejděle se bránící a jako občerstvení novou udeřili silou na nepřítel.

„Za mnou, kdo jste boží bojovníci!“ zvolal někdo hlasem velikým.

Pražák, jenž právě byl ohromného kyrysníka halapartnou s koně shodil, obrátil se po hlase.

Viděl malý dav vojínův, jenž jako posedlý vrhl se v nejhustší šik nepřátelský, kdež vlál praporec

pluku. V čele hloučku kmitl se štíhlý, černě oděný voják, za jehož širokým černým kloboukem rudé vlálo péro.

Srdce statného Pražáka zabušilo, zaryčel křikem divokým a sekaje v pravo v levo klestil si cestu k odvážlivcům.

„Za mnou, hoši Moravci!“ křičel. „Pro ten prapor!“

Děla po chvílích zahoukala, pušky rachotily, Moravané tu ale v nejkřutší byli seči: muž proti muži, palaš proti halapartně.

Hučelo to nad nimi jako bouře — řehot koní, klení a divé volání jezdcův — výkřiky bolesti. V hluku zanikaly vzdechy umírajících a nikdo neslyšel z hlubokých ran krev crčící. Prapor kyrysníků začal se kolísati.

Jako by vír divoký kolem se točil, jako vlny rozbouřených vod vstoupaly a padaly chumáče vojínův.

Přikvačil vůdce kyrysníků Meggau, divoce vyzývá vojáky své k odporu.

Zaleskl se ve vzduchu těžký jeho meč. Jako plamen míhalo se rudé péro na černém klobouku černého bojovníka. Kůň Meggauův smrtelně raněn naposled se vzepjal — a zafičev klesl k zemi. Zazvučel helm vůdcův pod pádnou ranou černého bojovníka — vystříkla krev na lesklý ocel a meč vypadl z ruky Meggauovy.

Čechové zajásali. Novým útokem vrazili Moravané na kyrysníky a rozrazivše šik jejich stanuli

u děl, kterých předtím se císařští byli zmocnili. Pražák mezitím byl dobyt praporec kyrysníkův. Dále postupovali Moravané, v jejich řadě se octl černý bojovník. Poráželi pěchotu císařskou i kyrysníky ucouvnuvší.

Dobytý úspěch dodal královským odvahu. Pěší i jezdcové císařští padali pod pádnými ranami rozhořčených Moravanů. Nade všečasy vynikal však Pražák. Z malé rány na tváři řinula se mu krev, on však ničeho necítil. Jako bůh války zuřil, v levici pevně tiskna urvaný praporec. Ten ho učinil terčem nesčíslných útoků. Několik kyrysníkův vyrazilo, aby zástavu pluku svého zpět dobyli. Znovu povstal krvavý boj. Již podlehal Pražák přesile, již zahvizdl těžký palaš kyrysníka, aby rozřal hlavu statečného vojína — však nedoletěl — vypadl z ruky těžkého jezdce a za ním sklesl i ten s koně. Černý bojovník zachránil Pražáka.

Ten ohlednuv se na svého zachránitele zkřikl: „Pane Světelský!“

„Vojtěchu!“ zvolal bojovník. „Sem ke mně, v před — kdo jste boží bojovníci!“

A znovu tlačili šik nepřátelský k ústupu. Těsně po boku Světelského bojoval Vojtěch, syn starého Vavřince. Po chvíli zkřikl mladý, bledý doktor: „Tam — tam! Na toho zrádce!“

Na bílém koni za prvními šíky seděl mladý důstojník, mečem mávaje proti královským. „Prokletá potvora — Lahůnek — hola! v před, hoši!“

A dál postupovali Moravané jako rozkácení lvi. „Vítězství naše!“ znělo jim radostně v prsou, a znovu sekali neúprosnou zbraní.

„Urá, urá!“ zaznělo hromem divoce na levém křídle a hluk ten doletěl až k Moravanům. Jako blesky vrhli se kozáci na jezdce uherské.

„Svatý Bože! levé křídlo couvá,“ zašeptal Světelský.

„Uhři na outěku.“

„Ti psi, Hollachovi ani nevystřelili a utíkají; hrom do nich bij!“ křičel Vojtěch „Pražák“.

„Jen dál, dál!“ volal Světelský. „Ha, už zmizel ten zrádce!“

Jezdce na bělouši již skutečně nebylo vidět v šiku nepřátelském.

Prudká voda divoce šumíc a vše před sebou porážejíc před skalopevnou zdí se zarazí. Rozlícený Moravanů voj náhle ustál ve svém postupování. Krok za krokem platil krví; nyní mu bylo nasadit vše, aby se udržel.

„Je zle,“ zahučel Vojta, mrknuv po Světelském, jenž mlčky dlouhým, úzkým svým mečem kol sekal.

„Probáh, vy krvácíte, pane!“ zvolal Vojta.

„Ty také. Pozor!“ odbyl ho bledý doktor. Necítil ránu na levé ruce.

Moravané přirazili ku tvrdé zdi. Tou byly nové čerstvé voje, jež Maximilian z Lichtenšteina do bitvy přivedl.

Touže dobou prudký učinili útok na pluky Hohenlohovy a Uhry, Hollachovi vojáci dali se na útěk, za nimi po krátkém boji loupežechtiví Uhři.

Strach jest nemoc nákažlivá. Objeví se v oku a zachvěje srdcem druhého. Láska a nadšení zapuzuje strach. Uhři jich neměli. Divoce prchali a jako proud strhli ostatní. Byliť to většinou najatci — žoldnéři. Vůdcové byli také najatci. Střed, levé křídlo se viklaly, zmatek a strach je rozpoutal.

Ti, jež proud zastaviti mohli, dali se jím unést. Či to bylo něco jiného? Současní spisovatelé připsali k jmenům těm „zrada“. Anhalt starší a Hohenlohe, vrchní velitelé, bodli koně a tryskem opouštěli bojiště. Proud vojska královského na útěku valil se ku Praze. Tu a tam bránil se ještě pluk, tu pěší, tu jízdný. Vynikaly jako vyčnívající stromy vyvrácené nad hlučícími vlnami. Buď strhne je proud neb zahynou.

Tam bojují ještě věrní z dolních Rakous, v čele jich plukovník Hofkirch. Císařští je obkličují. Tu hyne pluk Salmův a císařští jej obkličují. A tam pluk Moravský krok za krokem ustupuje. — Nepřátelé se vedrali mezi ty zbytky vojska královského; nelze statečným, aby v jeden šik se shlukli. Mlčky, odhodlaně se brání. A z povzdáli hlučí divoký jásot a pokřik císařských. Stíhají královské.

Jako das v čele své jízdy žene se Verdugo po planině přes raněné a mrtvoly. Jednotlivě zní tam výstřely, úpěnlivá prosba a sténání zaniklo.

Tam ubíhá kůň a vleče mrtvého Mađara. Bratři zabitého letí údolím motolským a hledají spásu ve vlnách Vltavy. Mstí se na nich — i s kořistí klesají v mokrý hrob. —

Zalkal studený listopadový vítr v korunách dubu obory královské. Zalkal, zaplakal nad tou statečností, nad těmi věrnými bojovníky, již marně krev svou v stínu lesa prolévali.

S výšiny bělohorské ucouvli bojující Moravané i ostatní do obory královského letohradu Hvězdy. Cesta znamenali krví, padlými a raněnými bratry.

„Světlo hasne; než zajde den, budeme mrtvi. Pane doktore, ještě se můžete zachránit!“ pravil Pražák, bodnův halapartnou tlustého Bavora.

„Tam vidím Salmovský prapor, hledme se k nim protlouci. Vzhůru!“ zvolal Světelský, jako by slova věrného Vojty neslyšel.

„Dostaneš-li se domů, pozdravuj všechny — Vikтору! — Kdo jste boží bojovníci! vzhůru! k Salmovým!“ křičel hlasem velikým.

„Pro boha, tam náš plukovník!“ zvolal kdosi vedle Pražáka. Zablédl ještě Jindřicha Šlika statečně se bránícího.

„Na pomoc! na pomoc!“ zaznělo kol kolem. „Je obklíčen!“

V tom se někdo svalil k nohám velikého Vojty. Černý voják tó klesl se zbraní v ruce. Na jeho prsou rděla se teplá krev. Vypoulené již oči Pražá-

kovy zajiskřily se jako oči zuřivého tygra, namáháním ohromným ubledlá tvář zarděla se zlostí.

„Vy psi! otroci!“ zasípěl a jako by občerstven mlátil do císařských, smrtelné rozdávaje rány. Krvácel již z více lehkých ran.

V pravo v levo klesali druhové, šik Moravanů řídil, nepřítel přibývalo jako mlhy. Stál pevně u dubu nad tělem mladého Světelského. Ani nepozoroval, že stojí o samotě. Kol a kol kupily se mrtvoly. Jako vosy hromadili se nepřítelé. Zahlídl ještě, jak opodál Jindřichu Šlikovi vyrazili ze zakrvácené pravice meč, jak ho mladý císařský důstojník s koně strhl.

„Lahůnek!“ zahučel Vojta.

Slyšel divoký řev a divokou ozvěnu po širém lese, pak teplo na ruce — a nevěděl ničeho více. Jako poražený dub svalil se na Světelského.

A ještě tu a tam bránily se tlupy. Dávno již podlelehli dolnorakouští i vojáci pluku Salmova, tisíc jezdců rozsekáno — pak dokrváceli Moravané na zemi sesterské. Tu člověk vzpomene na padlé hrdiny v Thermopylách.

Ale není více Themistoklův, obětavých a hrdiných Řekův. —

V dubině královského letohradu umírají rekové, a na hradě pražském zaznívá finkot pohárů. Dubové vzdychají nad prolitou věrnou krví, a v nádherné síni šeptají dvořeničné dámám cizinkám slova milostná.

Ale pomsta se blíží a meč spravedlnosti leskne se.

Pánové se radují a slávy užívají - lid o tom neví.
Trest přísny stihl krále a panstvo, a lid, ubohý
lid musí trpěti s nimi.

Králové a panstvo všelike od boha jsou! —
Císařští zmocnili se Bílé Hory.

Soumrak se skláněl nad ubohou českou zemí.

Pěchota nepřátelská stála již dobou tou před
hlavním městem království českého. Jízda císařská
strávila noc na poli krvavém, na polích, kde zvítězila.

V oknech letohrádku královny české plála světla.
V nádherné síni hodovali tam po práci krvavé Ma-
ximilian vévoda bavorský s polním vůdcem Bukvojem.

Kol teskně šuměly duby královské obory a v stínu
jejich zaznívaly vzdechy raněných a umírajících. Stu-
dená země pila teplou krev. Kol bílé zdi kupily se
mrtvoly jako kmeny zporážené, a tam na polích Bílé
Hory jako hyény a šakalové bloudily temné postavy
divokých, loupeže chtivých žoldnéřů, aby oloupily a do
naha svékly mrtvoly i živé dosud bojovníky.

Temné bylo nebe, husté mraky valily se v dál.
Tu a tam plály strážné ohně jako slze krvavé. Na
každém místě tragoedie, srdce úchvatná.

Padala mlha, hustá opona — veliké truchlobry
počátek skončen. Dubinou, po polích hvízdal studený
vítr, zanášející listí opadlé. Marně pátralo oko opuště-
ného, umírajícího vojína po hvězdě. Zapadly všechny —
všechny.

Byla tmavá, studená noc, osmého dne měsíce li-
stopadu l. P. 1620.

III.

Vyplnily se obavy, nadarmo se znamení rozličná nezjevila. Jistotu strašlivou oznámil večer v neděli dne 8. listopadu hukot děl, jež stráže na hradbách vypálily. Nepřítel stál před Prahou. Již předtím vojáci různé zbraně truchlivou přinesli zprávu. Byliť to uprchlíci z bojiště, jimž se podařilo do Prahy uniknouti.

Hlavní město království českého se zachvělo. Duch rekovný vymizel ze sídla královského a po kletých chodbách hradu poháněl strach i zrada dvořeniny i krále.

Zlí duchové stáli po jeho boku, neustále šeptajíce a domlouvajíce: „Nečekej, vše jest zmařeno, přehni!“

Přehli také z místa, kde měli zvítězit neb umřít. Byli to Hollach a Anhalt, Němci.

Nastala noc. Brány města se zatarasily, venku na bojišti dokonávali věrní národa bojovníci. Na ulicích pražských plály ohně. Zář jejich rudá padala na temné, pošmurné domy, jež dvéře své před bojovníky královskými uzavřely. Bělošedý dým vstoupal k černému nebi a na vlhké dlažbě odpočívali po krvavém boji vojínové. Strach přemohl pohostinství. Měšťané obávající se, žeby je Ferdinand II. těžce trestal, nepustili vojíny Fridricha, zimního krále, do

domů svých. Neslitovali se nad zemdlenými a raněnými; bojovníci musili odpočívat za vlhké, studené noci ve vlhkých šatech.

Na staroměstském náměstí plálo také několik ohňů, kolem nichž se tlupy vojínů shromáždily. U jedné z nich zastavil se vysoký, do předu nachýlený stařec, zahalený v temný plášť. Vypτάval se něco — však vojínové buď rameny krčili, aneb po německu odpovídali, úsměšky z něho si tropíce.

„Samí Němci,“ hučel Vavřinec, k jiné tlupě se ubíraje. Tam právě tak pořídil. Už kráčel k poslednímu ohni, jenž u věže staroměstské plál.

Vavřinec se na chvíli zastavil a povzdychnuv pohlédl k nebi. Všude tma — však tam se něco jako hvězda kmitlo. Byl to plamének, jenž po pavlánu na Týnském chrámu se pohyboval. Teď zmizel jako bludička ve tmách.

Vavřinec znovu přednášel otázky své. Vousatý halapartník zbudil vyzáblého vojína, jenž na vetchem plášti jsa roztažen dřimal. Ten usednuv protřel si oči.

„Ten umí česky,“ pravil vousáč Vavřincovi.

Starý služebník vypτάval se po pluku moravském a vojácích českých.

„Nevím,“ bručel dlouhonohý; „s námi neprchli; stáli jinde, jsou buď zajati anebo rozsekáni. Nemáte něco pít nebo jíst? Ti Pražané — psi, nechají nás jako prašivé ovce —“

Vavřinec mu podal láhev vína, již měl pod pláštěm schovanou. Vojáci se jali o ni rvát. Neslyšeli další otázky starcovy. Se sklopenou hlavou odcházel věrný služebník. Neslyšel pokřikování a lání vojínův, již takto hněvu svému na Pražany průchod zjednávali.

U domu farářova u svatého Haštala se zastavil. Bylo mu ouzko. Nedozvěděl se ničehož o svém synu, ničeho o ženichu panny Viktorý, co by bylo potěšitelného.

Co měl říci? Měl zvěstovati, že pluky české a moravské v bitvě zahynuly? Měl tak zarmoutit ubohou, dobrou dívku, jež jako lilije v tichém hoři hlavu sklonila? Vzdychnuv zazvonil. —

V tmavé lenošce seděla Viktora tichá jako holubička, bol a strach svůj v hlubinách duše utajujíc.

U krbu seděl otec její, Samuel Martinus; právě si byl zdřiml, unaven jsa celodenním namaháním a ducha napnutím.

Starost o miláčka nedala Viktoře spáti. Sotva že uslyšela hřmotné kroky starého Vavřince na schodech, vstala rychle a šla až ku dveřím. Zraky své upjala tázavě na vráskovitou tvář starého sluhy.

„Slyšel jsi o něm? Víš, je zdráv anebo raněn?“

Stařec sklonil rozpačitě hlavu. Nevěděl, co má říci; to, co slyšel, povědět nemohl. Mluvil povždy pravdu. Nyní měl zbavit tu milou dívku naděje, měl jí zasadit bolestnou ránu.

„Byli to samí Němci, némohl jsem se s nimi smluvit. Jeden z nich, co lámal češtinu, vypravoval, že české pluky stály na jiném křídle, že snad se také zachránily.“

Martinius se probudil. Vypτάval se znovu věrného Vavřince. Poznal z jeho zmatenosti, že zprávy nejsou spolehlivé a utěšené.

„Unikl snad. Nemohli snad do Prahy. — Sečkejme do rána. Spolehlivých pak nabudeme zpráv, v dnešním zmatku jest to nemožné. Doufejmež, že Hospodin měl nad nimi svoji ruku ochrannou a že odvrátil od nich zbraň záhubnou. Utiš se, beruško; jdi si odpočinout, jsi tak unavena.“ A objav něžné dceru svou políbil ji na čelo.

„Dobrou noc, tatíčku!“ šeptala. Hlas její se chvěl, a s hlavou sklopenou odešla do vedlejší jizby.

„Pověz, co víš, Vavřínče!“ pravil pak tiše farář. S truchlivou tváří vypravoval sluha, co byl slyšel. Farář se zamlčel.

„Tak to bude,“ pravil po chvíli vzdychnuv. „Kdyby všichni tak bojovali, radovala by se dnes Praha nad vítězstvím; anebo by byl král bez vojska. Jdi na lože, Vavřínče, jdi.“

Klesnuv na kolena modlil se dlouho statečný kněz a vlasti milovný muž za milený svůj národ.

Studený vítr opřel se o okna. Viktora v pokojíku svém se zachvěla. V té studené noci on zraněn snad bloudí, prchá, anebo — o bože — leží krvácející Do-

myslit ten děsný obraz nemohla. Jejím myšlením, její modlitbou byl Pavel. —

Po Praze bylo ticho. Planoucí ohně, temné postavy kol a nad zasmušilými domy černé nebe jako hrobový příkrov, vše to činilo smutný — ba děsný obraz.

Pražané snad spali, a ti, kteří bděli, chvěli se bázní aneb oddali se tupě osudu, smrtelnou ránu čekající. A nebylo nikoho, jenž by zvolal: „Neplačte, nekloňte hlavy jako v zoufalství. Ještě neklesl Sion! Meče do pěstí a silte ruku lásky nadšením! Vlast hyne a nepřítel strojí pouta!“

Noc chýlila se ku sklonku, budil se smutný den. Zahlaholily trouby polní, zarachotily bubny. Nebyly to hlasy válečné, volající mužstvo do zbraně. Takových smutných Praha dosud neslyšela.

Pronikavý a tesklivý byl zvuk polnic a jako ku pohřbu duté a temně hučely bubny. Jezdci jako ve zmatku hnali se ulicemi a lid zděšený vybíhal z domů. Nadcházel okamžik hrůzy. —

Viktora, bledá jsouc po probdělé v žalosti noci, prosila ráno otce svého, by jí dovolil ve průvodu do města se podívat. Doufala, že snad slovo o Pavlovi uslyší, však otec jí to odřekl.

Naděje občerstvuje, živí lásku, jež jako něžná květina o ni, svůj jilm, se opírá.

Martinius vzav na se temné, svrchní své roucho loučil se s dcerou, Vavřincovi nakazuje, by bedlivým byl a ostražitým.

„Upokoj, se Viktoro, vynasnažím se, bych dobré ti přinesl zprávy. Temno se počíná rozkládati nad naší zemí, Hospodin stihl svůj lid. Modlete se.“

Kroky starého faráře dozněly. Dvěře domovní zapadly, jež Vavřinec dobře uzamkl.

Ticho, hrobový klid nastal v starém, tmavém domě. Bylo jitro a ve velké farářově jizbě bylo skoro šero. Nebe bylo zataženo; těžká temná mračna hrozila deštěm. Zamračená nebes tvář kalí mysl člověka. Pod šedým mlhy pláštěm kloní se hlava v tesklivém zadumání.

Viktora chvíli hleděla na temná oblaka a na mysl tanul jí přízrak, ježž k ránu po odchodu Pavla Světelského viděla. Pak usedla k práci své. Slze jí vstoupily do očí, když na bílou jemnou látku pohleděla. Z ní šila si šat svatební. Nič se jí často přetrhla; pak i zlomila jehlu. Ruce jí sklesly v klín a upřeně hleděla před sebe. Neslyšela ani temný, daleký hluk, neviděla přebíhající venku lid.

Vavřinec tiše odešel ven a postaviv se přede dvěře, tázal se kolem spěchajících, co se událo?

„Zle je,“ odpověděl jeden a spěchal dále.

Dav mladých lidí i starších měšťanů spěchal kolem, směrem k náměstí staroměstskému. Ani si nevšimli otázky Vavřincovy.

„Král ujíždí!“ ozval se tu vedle Vavřince malý, ramenatý kovář, jehož vousy už prokvetaly. „Král ujíždí!“ zvolal znovu, a v hlase tom jevil se hněv,

a bolestný a hněvivý úsměv zahrál jeho rty. „Takhle to je, když pánové si zvolí Němce cizozemce, ten stará se nejprvé o svou kůži, a s námi si mohou potom dělat, jak jen komu libo. Ale těch rádců a dvořenínů německých!“

Mistr kovářský máchl hněvivě rukou a odplivnuv si kráčel rychle za ostatními. Kožená tuhá zástěra bila o jeho krátké nohy, hlasitě šustíc.

„Oh, to je hůře, než jsem si myslel!“ zavzdychal Vavřinec. „Co se to bude dít!“

A zvolna kráčel po schodech do jizby.

„Ještě se otec nevrací?“ tázala se ho Viktora, jakmile do světnice byl vstoupil.

„Dosud ne. Přinese asi novinu, že jest po válce.“

„Chvála bohu! Snad se vyrovnal král —“

„Ano, vyrovnal se, panno Viktoro, vyrovnal a mnoho tomu sluhovi římské církve povolil. Ujíždí z Prahy a opouští království.“

„Že ujíždí? A co se teď stane?“ ptala se úzkostlivě po chvíli.

„To ví bůh; však jisto jest, že kalicha přívrženci utrpení neujdou.“

„O dosud nebylo vše zmařeno. V Praze je dosti vojska a pak by snad i lid —“

„Ale odvahu a mysl nemají. Kéž by král měl srdce pana Světelského anebo i mého Vojty!“

Bezděky připamatoval Viktoru na miláčka.

„To šlechětné srdce!“ šeptala, „to ho zahubí.“

Na chodbě zazvučel zvonec.

„Otec!“ zkrfíkla dívka a spěchala ku dveřím. Vavřinec spěchal otevřít.

Viktoře uvízla otázka na rtech. Zachvěla se něžná dívka, patříc na svého otce.

Tvář jeho byla nad obyčej zachmuřena, oko hledělo smutně před se. Na chvíli stál tak mlčky a kývl jen na ostýchavé pozdravení dcery své hlavou. Pak usedl do lenošky jako zmalátnělý a opřel hlavu o svou pravici. Veliký ten muž, tváře ubledlé, s dlouhou šedou bradou a prokvětálými vlasy, černým rouchem oděný, byl v zadumání svém jako prorok truchlící.

„Tatínku, drahý tatínku! co je ti? Ty mne lekáš!“ pravila Viktora, tulíc se k starému knězi. Něžná, bílá její ruka hladíc vráskovité, zachmuřené jeho čelo zaplašila jeho chmury. Tvář starcova se poněkud vyjasnila.

Vzdychnuv z hluboka pravil: „Zapomněl na nás Hospodin. Oh, pro veliký jsem si zármutek odešel. Bázeň a zmatek opanovaly mysli všech. Dav lidí valil se k horské*) bráně. Přijeli k ní ti, kteří lid chrániti, jemu raditi měli. Dvofeníné, cizáci tváří ustrašených, za nimi dámy, princové výmařští, král a po jeho boku jako zlí andělé Hollach a Anhalt, za nimi nejvyšší kancléř pán z Roupova a jiní pánové a rytířové. A ti všichni prchali, město i národ opouštějíce. Pa-

*) Nyní „nové“.

stýřové, ochraňové. — Bolest a lítost, ba hněv se mne zmocnily v okamžiku tom. Lid shromážděný usedavě plakal a hlasitě nafíkaje prosil krále i pány české, by neodjížděli, by zůstali. Bylo mně líto toho ubohého lidu, div jsem naň ním nezaplakal. Ti cizáci v průvodu králově ku spěchu pobádali, hlas hořekujícího lidu nevníkl jim až ku srdci. Král byl bleďý, a králová držíc syňáčka svého na rukou plakala, když do vozu vstoupala. A přece odjeli! — Oh, tak žádný z králů českých nedokraloval! Kvapně, jako by nepřítel ho v patách pronásledoval, uprchl Fridrich, ano i korunu i archiv na vozích naložený a poklad královský zapomněl.“

Samuel Martinius se na chvílku zamlčel.

„Všichni mu zle radili,“ pokračoval temným hlasem; „všichni, neboť jsou cizáci a snad i nepříteli zaprodání. Marně domlouval prý mladý hrabě z Turnu, aby vytrval, že vojska v Praze pro první útok s důstatek, pomoc že nedaleko. Slyšel jsem jména dvě tam mezi hořekujícím davem. S hněvem vyslovovali je, mužům těm klnouce. „Hollach, Anhalt! ti zrádové!“ volal lid hlasitě. Vydání jsme nepříteli na milost. Dobil tam na Bílé Hoře laciného, skvělého vítězství, a nyní každé chvíle můžeme jej očekávat, nebo lid bez krále zmalomyslněl, stal se zbabělým.“

Nastalo ticho.

Po chvíli, když farář hlavu svou podzvedl, uviděl ubledlý, krásný obličej své Viktory, jejíž modré oči

tázavě na otce hleděly. Nejistota a bázeň rozechvívaly něžnou dívku.

„Odvrátil se od nás Hospodin. Obráme srdce svá trpělivostí a důvěrou v něho!“ promluvil mírně a důvěrně starý kněz. „Vím, že chceš zprávu o Pavlovi. Ale ani dnes nic úplně jistého ti nemohu povědít. Bitva byla krvavá velmi a pluky české, nejvíce pak moravské utrpěly.“

Farář objal dceru svou a jemným, pohnutým hlasem k ní mluvil: „Buď zmužilou, buď křesťankou. Padl-li Pavel, zemřel pro vlast svou a církev. Snad se zachránil i s Vojtěchem — doufejmež v Boha!“

A hluboce jsa pohnut přivinul k sobě dceru svou. Ta klesla k jeho nohám a zakryla rukama tvář.

„Ó mé vidění!“ zašeptala a slova jí umkla v pláči. —

Hollach i Anhalt zvítězili. Král uprchl se dvorem svým, a čeští šlechticové, kteří s ním ujíždějící se vymlouvali, že jen krále vyprovázejí, nevrátili se. Žalostný zvuk trubky ohlašující, že král prchá, dozněl. —

Ulicemi pražskými zazvučely divoké jásavé fanfáry, bubny yřily a vůkol rozléhal se pokřik vojska nepřátelského, jež vtáhlo do města.

Chvějící se patřili měšťané na divoké ty tlupy různých krojů a jazyků, a neodvážili se dvéře domů svých zavřít, jako to učinili před vojny královskými, již za ně na bojišti krváceli.

Dne 9. listopadu vtáhl Maximilián Bavorský v čele vojska spojeneckého do královské Prahy.

Vše sloužilo Ferdinandu. Protivník, kněží fanatismem, vůdcové i vojáci. Slíbili těmto před bitvou království nebeské, loupež a rozkoše. Ono zůstalo slibem, tyto jim dali.

Dravec dychtí po krvi. Surový duch živ jest vášní; rostlina to rostoucí v bahnu. Žoldnéři prodali svou krev. Statečně, neskoupíce, ji prolévali, nyní se jim v bujných radostech rozproudí.

V palácích pánů a v domech měšťanů ozývaly se pádné kroky císařských vojáků, již hlučíce rušili poklid tiché domácnosti. Kde co lesklého, poněkud jen drahocenného bylo, vše urvaly lakotné ruce žoldnéřův. A sotva že houf těch dravců z domu se vyřítí, aby do jiného vtrhl, objeví se druhý a mučil obyvatelstvo znovu. Hrozbami, týráním vynucoval peníze, nešetře ni starců ni paní a dívek.

Důstojníci zakuklení vedli čety své, v surovosti a lakotě příklad jim dávající. Ochotně musili měšťané dravcům těm vše dáti; na tvářích nesměl objeviti se hněv nebo nevole. Tlupy císařské neočekávaně, náhle, často i v noci přepadaly Pražany, v domech jejich drancující. —

Té doby den časně se nachyloval k západu. Mlhy podzimní halilý kraj i temnou oblohu. Nastal soumrak.

V temné veliké své jižbě seděl farář Martinus u krbu v měkkém, černém křesle. Viktora stála u okna

vyzírající ven do šera. Na krbu plál slabě oheň, temně jen světlici ozařuje. Vavřinec byl z domu odešel.

Otec i dcera byli zamyšleni. Venku ozývaly se často prudké kroky a řinčení ostruh i dusot koňský. Nápěvy divokých písní, jež městem se potulující císařští hulákali, zalétaly až do tiché jizby farářovy. Často zanikly, aby zas znovu zazvučely.

Teď zas zpěv chraptivých hrdel se blížil, mezi tím znělo výskání a hulákání. Velký se as zástup blížil.

Zaječel zvonek na chodbě, po schodech někdo hřmotně kvapil. Do jizby vrazil Vavřinec.

Farář vstav pokročil jemu vstříc.

„Tys vyděšen, Vavřince!“

„Zprávu Jobovu nesu,“ a oči starcovy utkvěly na Viktoře. „Jdou — a vrazí — k nám.“

Viktora slabě vykřikla.

„Ptali se po pikhartsském faráři — a Čech — Čech-katolík je vede. — Slyšíte?“

Hluk se blíží.

Viktora se tulila k otci, jenž na ni hledě na okamžik se zamyslí. Pak povztyčiv hlavu pravil: „Viktoro, musíš se ukrýti!“

„Nech mne tu, tatičku, u tebe se nebojím. V úkrytu samotna budu o tebe strachy umírat.“

„Jsem v ochraně Nejvyššího. Jsou to zpustlí lidé, již si cnosti neváží. Rychle, rychle, Viktoro!“ A vzav černý sametový plášť, kožíšinou vroubený, přehodil jej dceři své přes ramena.

Tu ozvaly se pádné rány na dveře domovní, a někdo prudce trhal zvoncem.

„Oj, velebný otče pikbartů! dábla služebníku! Otevři, nebo si otevřeme sami!“ zněly divoké pokřiky.

„Jdi ku dveřím, Vavřínče! Zdrž je.“

A chopiv se svíce, již byl Vavřinec rozsvítil, vyšel s Viktorou na síň. Pak po úzkých, točitých schodech vystoupili až pod střechu, kdež byla malá temná komora.

„Vytrvej tu chvíli. Odejdou brzo. Neboj se temnoty; modlitba dá světlo i útěchu. Volej Hospodina v den soužení, a on vyslyší tě.“

„Bojím se jen o tebe,“ šeptala chvějícím se hlasem Viktora.

Farář vroucně ji na čelo políbiv a bedlivě zavřev odkvapil dolů.

Viktora kol se rozhlédla. Tma čirá tu panovala. Malým okénkem nazírala v tu komůrku tmavá, pustá noc.

Viktora klesla na kolena a modlila se.

Začalo ji mraziti.

Zahalila se do svého kožíšku.

Z dola k ní dorážel temný hluk. Chvějíc se skrčila se do koutku. Rty její šeptaly vroucí modlitbu.

Obrátila své zraky k oknu. Ani hvězdy. Znovu hluk zazníval. Viktora sebou trhla. Dole nastalo ticho — a kolem ní černá a ticho jako v hrobě.

Byla jako za živa pochována a slyšela křik a vytí šakalů, kteří nejprvé otce rozsápají.

Temno a samota plodí hrůzné obrazy. — —

Vavřinec otevřel.

Jako dravý proud vtrhli žoldnéřové do chodby a prudce se hnali po schodech do jizby.

„Oj, ten pikhart musí nám slavnou vystrojít večeri!“ křičeli.

„Ať se těší, neuspokojí-li nás!“

Zarazili před otevřenými dveřmi světnice. Na okamžik umkli. Na prahu stál, drže planoucí svíci v ruce, velebný stařec, mistr Samuel Martinus, farář od sv. Haštala.

Na jeho černé roucho padala dlouhá, šedá brada; v tváři jeho byl klid.

Jen na okamžik umlčel velebný starce zjev rotu nevázanou.

„Oho, to je on, ten plesnivý pikhart!“ zkrkkl jeden z vojáků. „Jak nás vítá! Nech komedií a večeri sem!“

A hulákající vrazili do jizby, kdež na stolice hřmotně sedali. A když těch s dostatek nebylo, převrhli, smějíce se, stojan s knihami, strojíce sobě tak sedadla.

Farář kázal Vavřincovi, aby na stůl přistrojil.

Mezitím žoldnéři hlasitě se smáli, žerty pusté z faráře i ze sluhy starého sobě strojíce.

Již sedali k stolu, kamž byl Vavřinec maso studené a několik láhví vína i kvasu snesl.

„Hoho, tak nevečeříme!“ zkrfkl veliký, ramenatý voják v červených šaravarách. „Což nevíš, ty plesnivko, jak se poctivému vojáku večeře strojí? Pod každý talíř tolar! Dříve ke stolu neseďneme, dokud — a teď to víš.“

„Co mám, to dám!“ pravil klidně Martinus, a odešel do jizby vedlejší přinesl váček stříbrných peněz.

„Totě mé jmění — vezměte!“

Ten v červených šaravarách a s rudým vousem na bradě lapl váček a vysazoval pod každý talíř tolar. „Jeden zbývá!“ zvolal, „ten si nechám od dělení.“ Zbylo jich více, ty ale zmizely v rukávě prohnaneho rudovousa.

Císařští žoldáci jedli jako vlci statečně sobě připíjejíce. Pili na zdraví vyzáblého malého krejčíka, jenž byl jim cestu k faráři ukázal.

Mistr krejčovský se neustále šklebil, při čemž mžourající oči jeho sotva bylo vidět.

„Ať zhynou pikharti! ať zhynou lutriáni!“ volal tenounkým vřiskavým hlasem, a vojáci hlučně připítek jeho opětovali.

Na vyschlého toho mužika žluté pleti hleděl upřeně Samuel Martinus. V pohledu tom bylo lítost i svatý hněv čisti. Konečně k němu přistoupiv, ptal se ho vyčítavým hlasem: „Jsi Čech?“

Krejčík sebou trhl a skřiviv ústa hleděl na faráře.

„Eh, Čech — Nečech!“ vzkřikl vedle sedící voják v rudých spodkách, utřev sobě vousy své v nápoji omočené. „Kdo mne dobře platí, ten je mým přítelem. Já jsem také rozený Čech, a sloužil jsem Čechům. Ti mně ale hladem, žízň a zimou platili; vezmi je čert i jejich krále! To pan vévoda bavorský jinak umí platit. Ichuchu! kamaráde!“ a přitukl krejčkovvi, jenž obranou svého souseda se vpamatovav a posilniv, ve se se vyskl.

Martinius odvrátil svou tvář.

„O svatá láska!“ šeptaly rty rozechvělé.

Chvíli ještě vojáci hlučně hodovali.

Konečně oznámil Vavřinec, že již ve sklepe nápojů není.

„Oho, vy duše houževné, dábla zplozenci! Víno sem!“

„Pojdme si je sami nalézt!“ volali jiní.

„Což tu je jako v klášteře?! Žádných děvčat v domě?“ křičel nápojem rozechřátý žoldněf, jemuž oči divoce svítily.

„Oj, holky — výborné!“

„Skrývá nám nějakou kůstku, ten starý hříšník!“

„Hoši, vy jděte do sklepa a my půjdeme sukně lovit!“ řval velikán s rudým vousem.

Martinius, ten mužný, odhodlaný kněz se zachvěl.

„Tu máš a svíť nám na cestu!“ a rudovous vstrčil knězi svíčku do ruky.

Mezitím někteří z vojínů byli vedlejší jizbu prohledali.

„Nic tam — nahoru!“ a šmýkli vážným starcem.

„A ty půjdeš s námi do sklepa!“ řvali ostatní, Vavřince obklíčivše. Ten pohledl tázavě na svého pána.

„Jdi, Vavřince, jdi, a na myslí neklesej!“ pravil farář temným hlasem.

A již ho hnali. Prohledali všechny komory. Pak kráčeli nahoru po točitých schodech. Kdykoliv se farář pozastavil, pobídla ho surová pěst žoldnéřův k dalším krokům. Blížili se ku komoře, v níž Viktora byla zavřena. Vojáci kleli dosud ničeho nenalezše.

Najednou je hustá obklíčila tma.

Farář upustil svíci. Vrhli se na něho, jej týrajíce.

„Ho, ho, tu něco bude. Vidíte tu starou lišku, nechce nás pustit k doupěti!“

„Hoj, světlo sem!“

Jeden z nich odkvapiv dolů, brzo se vrátil se světlem.

Zajásali, železné dvéře uzřevše.

„Klíč sem!“ řvali žoldáci.

„Nemám ho!“ pravil farář.

A už se ho chopili, bedlivě prohledávajíce. Ničehož nenalezli.

„Musí ho mít, anebo ho zahodil!“ prohodil krejčík očima mžouraje.

Svítili kol.

Krejčík hledal jako čenichající pes.

„Tu, tu!“ zkrfkl a malé jeho očko se vypoulilo. Chopil se klíče, kterýž byl farář ve tmě za starou bednu zahodil.

Znovu zaduněla chodba pustým hlasem. Zaskřípěl klíč v zámku, dveře se rozlétly. Vojáci se vrhli do komůrky. Rudovous stál v jich čele, drže v ruce planoucí svíci.

Výkřik překvapení a úžasu vydral se všem z prsou. Jako holubička chvějící se před divým luňákem klečela v koutku Viktora.

Černý, kožešinou vroubený plášť volně jí s ramenou padal; ruce na prsou skřížila.

Světlokadeřavá hlava se naklonila a bledost rozložila se jí po tváři.

Jak spanilá byla v tom bílém rouše, s okem sklopeným, jehož víčka vroubily dlouhé hedvábné černé řasy.

Vojákům se oči zajiskřily ohněm divoké vášně. Farář se prodrál ku předu.

„Otče!“ zkrfkla Viktora zhlednouc ho a vrhla se mu v náručí.

Sklonila krásnou svou hlavu na jeho prsa.

V okamžiku tom farář, jehož otecké srdce se bylo chvělo, vzpřimil se a směle a odhodlaně rozhlédl se po divé skupině.

Byl to nehezky obraz. Svíčka nejasně jen ozařovala prostor kolem, však vousaté, bledé, žluté i rudé tváře vysedlých kostí, neb zase naběhlých tváří pod širokými klobouky bylo jasně vidět. Někteří, jižto byli ve světnici těžké helmy odložili, divěji ještě vypadali. Vlasy jejich buď se ježily, buď v chumáčích do tváře padaly.

„Oj, krásná to panenka!“

„Proto ten starý svíci shasil!“ a všichni dali se do smíchu.

„Neplač, krásná panenko! nás máš potěšit!“ pravil rudovous nutě se mluvití lahodným hlasem. A sáhl po ruce ustrašené dívky.

„Ustup!“ zkrfkl Martinus, máchnuv prudce pravicí. „Ustupte! Nešetříte-li majetku bližních, mějte aspoň úctu před ctností!“

„Otče, otče!“ šeptala Viktora.

„Ho, ho, bude nám kázat jako kapucín!“

„Pak naláme suchého chleba z otrub a nakrmí nás tělem páně!“ zkrfkl jiný, a všichni se dali do smíchu. Nejvíce ale šklebil se vyzáblý krejčík.

„Ustup, dědku, to poupě patří nám!“ zvolal žoldněf, a uchopiv se starce chtěl ho odšmýknouti.

Viktora zkrfkla. Všichni obklíčili faráře s dcerou.

Již ho odtrhli, již se chtěli Viktory zmocniti, tu klesly náhle ruce všem.

Okem vypouleným hleděli ku dveřím, kdež na prahu stoje štíhlý muž hromovým hlasem je byl okřfkl.

Byl oděn krátkým kabátkem jasné barvy se širokými, rozstříhanými rukávy, přes něž u pěstě ohrnuté byly bílé, umělé krajky.

Bílý široký límec, krajkami lemovaný, rozkládal se mu po ramenou.

Od pravého ramene visel mu k levému boku růžový bandalér, v němž se mu houpal dlouhý, úzký meč s krásnou rukojetí. Široké, u kolenou nesdrhnuté nohavice byly ozdobeny četnými flenkami, a přes lýtka sáhaly jízdecké boty s ostruhami.

Tvář kuklí zakrytou viděti nebylo.

„Císařský rotmistr!“ hučeli vojáci.

„Klidte se!“ volal poznovu přísným hlasem.

Vojáci hučeli a neměli se k odchodu.

„Tu máte, hltavci!“ a důstojník jim hodil váček peněz.

Odešli. Ve dveřích se rudovous ohlídl a pohladiv si svou bradu hučel: „Hm — dva váčky bych za to dal — takové děvče!“ a klopýtal klina se schodů.

Viktora byla jako ve snách. Na pokraji záhuby už se chvěla, již ji měli ve svých spárech — a nyní . . .

Udiveně hleděla na štíhlého důstojníka, jenž na krok postoupiv, na dívku upřeně zíral.

Pozvolna se vzpamatovavši chtěla postoupiti k němu, aby mu poděkovala.

Otec ji předešel.

„Děkuju vám, kdokoli jste, pane, že jste nás ochránil. Hospodin nechť vám odmění.“

„Pojďte, mistře, dolů; pojďte, panno; zde chladno a pozdě v noci. Třeba vám odpočinku!“ pravil temným, hlubokým hlasem štíhlý důstojník.

Sestoupili do světnice. Tam už rovnal vše, co zpupní vojáci při večeři i odcházejíce pokáceli a zpřevraceli, Vavfinec, kterého důstojník hned, jakmile byl do domu vstoupil, od týrání císařských vysvobodil.

Faráf nabídl neznámému sedadlo.

„Odhalte, prosím, tvář,“ mluvil dále, „abychom sobě v paměť vštíplili tvář šlechetného ochránce.“

Neznámý mlčky tak učinil.

Viktora nemohla potlačití výkřik ustrnutí, a faráf úžasem oněměl.

Tvář důstojníkovy nebyla ani krásná, ani ošklivá. Vyznačovala se poněkud velkým orličím nosem a sivýma očima; na tváři měl hnědou bradavku. Světlohnědé, málo kadeřavé vlasy byly do zadu sčesaný. Téže barvy byl malý vous pod nosem a na bradě. Důstojník byl mlád.

Vavfinec uzřev ho sepjál udivením ruce a zašeptal: „Lahůnek!“

„Vy u císařské armády!“ pravil Martinius hlasem úžas jevícím.

„Ano, v císařském rouše mohu prospěti. Blaží mne, že v pravý čas jsem přišel. Bude mi potěšením, naskytne-li se mi příležitost i nadále vám prospěti,“ pravil usmívaje se.

„Však vám je třeba odpočinku,“ mluvil dále po krátké přestávce. „Odejdu. Dovolíte, abych se zítra zde zastavil a vás, panno Viktoro, na vaše zdraví se optal.“

Lahůnek hleděl planoucím zrakem na bledou dívku v křesle sedící. Ta kývla hlavinkou, marně se přemáhajíc, aby slova promluvila.

„Přijďte, pane rotmistře!“ pravil farář, klada bezděky důraz na titul Lahůnkův.

Mladík hluboce Viktoře se ukloniv, podal faráři ruku. Pak vznešeně s hlavou vztýčenou odešel. Vavřinec mu svítil na cestu.

„O ubohá vlasti! Synové tví tě zradili a do hlavy bijou!“ vzdychl Martinus, ruce sepjav. Starostlivá hlava klesla mu na prsa.

„Pavle!“ šeptala Viktora. „On mne zachránil, on!“ —

Bylo už po půlnoci, když usnula. Farář dosud bděl. Přecházeje po jizbě zastavil se u dřímající dcery. Dlouho, v duši jsa pohnut, na ni hleděl. „O má drahá beruško!“ šeptal rozechvělým hlasem. „Pán Bůh tě ochraňuj!“ a jemně, aby ji nevzbudil, políbil ji na čelo.

IV.

Lahůnek býval přítelem Pavla Světelského.

Seznámil se s ním za těch dob, kdy Bedřich Falcký slavně na krále českého byl korunován.

Pavel se arci divil z počátku, proč ho ten mladík vyhledává, proč s ním si známost činí. Však nebyl dotíravým a obtížným. Zdálo se, že upřímně lne k mladému Světelskému, že jemu oddán jest. Byl vždy ochotným, nabízel se k službám a obětím, a to vždy jemně a nikoliv otrocky. Důvěrně mu vše vyznal, pověděl, že jest synem bohatého měšťana z Hradce nad Labem, jenž zemanský dvůr na hranicích byl koupil. Syn chodíval s Pavlem do shromáždění k sv. Haštalu. Mladý doktor nevšiml si, že jeho přítel často a dlouho na modlíci se, spanilou Viktoru oči upíral, nevšiml si, jak jeho zrak se zaleskl, když ho vyzval, aby s ním šel k mistru Samueli Martiniovi.

Starému faráři zalíbil se skromný, uctivý mladík a srdečně ho vyzval, aby častěji s Pavlem přišel.

Viktoru zarazil ponejprv ten přibledlý, mladý muž, jehož malé, sivé oči tak divně zasvitly.

Byl však přítelem milovaného Pavla, a brzo zmizel prvý, nemilý dojem.

Lahůnek ve společnosti byl obratný, uhlazený, veselý myslí, a slušnými, vtipnými žerty mnohou ukrátil chvíli. V tom vynikal nad Pavla, jenž byl vážným, často i zamyšleným.

A ve vážné, skoro zasmušilé domácnosti farářově byla veselost vítaným hostem.

Lahůnek získal si důvěru nezkušené dívky, již se skoro přítelem stal.

Někdy se událo, že malá společnost se rozdělila. Lahůnek seděl s Martiniem, jenž jako obyčejně řeč o záležitostech církve a vlasti zavedl, nad kterou temnější mraky se stábovaly. Světelský pak zahloubal se v rozhovor se svou Viktorou.

Tu zbarvil živý nach líce spanilé dívky, oko její modré se lesklo živým ohněm, svědčíc, jak horoucně srdce její k mladému muži lne.

Lehynký mráček přeletl tu čelo Lahůnkovo, ale jakmile se objevil, už zmizel.

Časněji pak měl se k odchodu, a odešel, nedoprovodil Pavla domů, jak v obyčeji mívával.

Kdyby byl Pavel a farář i Viktora věděli, kam se jejich přítel ubírá.

Ve tmavých, prokřičených zmizel uličkách a za ranního svitu teprv domů se ubíral.

Hejřil a pil v krčmách zlé pověsti. Pil a pil s veselými druhy, mladými hejsky šlechtickými.

Mrzutě se odvracel od děvčat, směle se k němu vinoucích. —

Nadešel podzim l. 1620.

Pavel Světelský onemocněl. Lahůnek často a dlouho býval u svého přítele, a zdálo se, že ho nemoc mladého doktora velice skličuje. Chodíval teď sám na faru svatohaštalskou, přinášeje zprávy strachující se Viktoře. Ta chvěla se o svého ženicha. Útěchou jí byly rozpravy s Lahůnkem, jemuž bol svůj i obavy sdělovala.

„Jaký to hodný muž,“ často sobě v duchu pravila, když potěšena jsouc slovy přítele Pavlova, za odcházejícím hleděla, jenž k lůžku nemocného se ubíral.

Za jasného říjnového odpoledne navštívil opět Lahůnek faráře Martinia. Toho však doma nebylo. Ve světnici byla samotná Viktora, jsouc dnes spanilější než jindy. Rozjařovala jí radost. Bylť jí dopoledne otec zvěstoval, že Pavel už tak dalece se pozdravil, že za málo dní mu možno bude ji navštívit. Podzimní slunce vrhalo jasné paprsky do velké zasmušilé světnice, kreslíc stíny chvějící se révy, jež ze dvora po zdi až k oknům se vinula.

Viktora v bílém přilehajícím rouše stála u otevřeného okna, hledíc na modré nebe bez mráčku.

Jak byla spanilá!

Lahůnek, mladý ten vášnivý hejřil, byl tak krásou její unesen, že krev jeho prudce zavířila, že tlukot vášnivého srdce přehlušil šeptání rozumu a zničil jeho výpočty.

Vášní přemožen, oslepen vyznal horoucími slovy, co dlouho byl tajil, a když ulekaná dívka, strachy se chvějíc, před ním ustupovala, zapomněl se tak, že chtěl směle po ní sáhnouti.

V pravý čas navrátil se Martinus s Vavřincem a ukázal zhejřilci, rozhněván a uražen jsa, cestu z domu svého.

Více Lahůnka nespátřili. Zmizel jako kámen ve vodě. Když pak Pavel poněkud zotaven faráře i ne-

věstu svou navštívil, dozvěděl se o všem. V duchu mu přisáhl pomstu. Pátral po něm potajmu. Nalezl jeho stopu, dozvěděl se, že Lahůnek jest jeho nepravé jméno, že to zhýřilý Mikuláš Sendražský ze Sendražic, důstojník ve vojště královském. —

Z děsného se Viktora probudila snu.

Bodlo jí u srdce, když vzpomněla, že dnes Lahůnek přijde. Za celý den Martinus z domu nevyšel, obávaje se, aby císařský ten důstojník dceru samotnou nepřekvapil.

Odpoledne přišel. Byl oděn novým bohatým rouchem. Vážně jej uvítal farář beze vší srdečnosti. Musil odpor svůj přemoci proti muži tomu, jenž přítele i vlast zradil. Viktora se zachvěla, když jí ruku stiskl, soucitně se na její zdraví vyptáváje.

Vyprávěl pak, jak jda všera za pozdního večera kolem fary, neobyčejný hluk uslyšel, a obávaje se, že vítězní vojínové zle řádí, že nahoru se osmělil. To však nepověděl, že krejčíka, jenž mu tyto nové jeho šaty ušil, vybídl, aby tlupu hrubých žoldnéřů na faru zavedl.

Počínal si mladý Mikuláš Sendražský ze Sendražic tak dvorně a mírně, jako za těch dob, kdy Pavlem byl na faru uveden.

Stěžoval si na zpupnost vojáků císařských, zároveň jich omlouvaje, že po takovém namáhání nedá se jim upřít odměny.

Farář s hlavou sklopenou seděl.

Pak ji povztyčiv, upřeně na Lahůnka pozíraje, pravil: „Tak vy jste bojoval na Bílé Hoře — proti Čechům?“

Ten, zraku starcova snést nemoha, oči sklopil. Však brzo se, drzý, vzpamatoval. Zakypěl v nitru svým zlostí na toho káravého starce. Usmívaje se ale odpověděl:

„Pluk pana Vojtěcha z Valdštejna tam statečně se bil s královskými, a slovutný pan Heřman Černín z Chudenic nebyl posledním v bitvě bělohorské.“

„Zrádci!“ zahučel kněz.

„Pavel Světelský,“ pravil pak hlasem povzneseným, „odešel k vojsku královskému, opustiv nevěstu, opustiv vše —“

Sendražský se zarděl, oko jeho sivé se zaleskló.

„Viděl jsem ho, setkal jsem se s ním.“

„S Pavlem!“ zkrfika Viktora a vstavši učinila krok blíže k Lahůnkovi, jako by se ho ptáti chtěla. Však zastavila se. Jen oči, v nichž strach i otázku čísti bylo, upřela na Lahůnka, jenž jako by v rozpácích s rukojetí svého kordu si zahrával.

„Ó, povězte, pane rotmistře, co víte; strachujeme se...“ pravil živěji Martinus a pohlížel s bázni na svou dceru.

„Viděl jsem ho po boku Vojtěcha, syna starého Vavřince; bili se statečně. Uhnul jsem koně svého, nechtěje setkat se s mečem v ruce na bojišti s Pa-

vlem. Vojsko královské pak na hlavu poraženo uprchlo, až na některé zbytky, jež couvly do královské obory. Byl to pluk moravský. Jako ďáblové bránili se ti Moraváci, a jako posedlý sekal kolem sebe vůdce jejich, mladý Šlik. Přesile podlehli.“

Tu se na chvílku zamlčel. — Nastalo hrobové ticho, bylo slyšet tlukot ustrašeného srdéčka chvějící se Viktory.

„Mne boje vlny zanesly až k mladému Šlikovi, jemuž kord z ruky vyrazit a jej zajmout se mně podařilo. Činu tomu děkuju své povýšení,“ dodal jako mimochodem. „V okamžiku tom uzřel jsem u dubu Vojtěcha krvácejícího, dosud ale statečně se bránícího.“

„A Pavel?“ tázali se otec i dcera kvapně.

„Ten nebyl již po jeho boku,“ a Lahůnek sklopil hlavu a pohrával si zase kordem.

Viktora zkrfíkla a sklesla do lenošky. Pak zakryvši si tvář plakala usedavě: „Mrtev — mrtev — o můj Pavle!“

Lahůnek vyskočil se svého sedadla a nakloniv se k Viktorě jal se ji těšiti.

Ta uslyševši hlas Lahůnkův, vytřeštěně pohledla na důstojníka a pak zas zastřela si bílou rukou tvář jako v zděšení.

Temnou to spoustou, divokým vírem bolestných myšlenek zakmitla se jedna jako krvavý blesk, jež jí zatřásla: „Jeho vrah!“

Otec i Lahůnek jí domlouvali, těšili, že Pavel byl vírem bitvy od Vojty odnešen, že snad upadl v zajetí. Chladný ten licoměrník, jenž tolik soucitu na jevo dával, slíbil, že bude po Pavlovi pátrati.

Viktora se poněkud utišivši, vstala prudce: „Otče drahý, pojd, půjdeme na bojiště, vyhledáme ho; je-li mrtev, najdeme aspoň . . .“ Nemohla domluvit.

„Je pozdě již,“ pravil jemným hlasem Lahůnek. „Včera hrobníkové poslední pochovali mrtvoly.“

Poslední květ naděje urval Viktoře.

Klesla jako zdrcena na sedadlo.

Starý farář kleče u její nohou konejšil ji slovy, jaká jen vyslovují ústa vnuknutím lásky.

Lahůnek měl se k odchodu.

Ještě jednou těšil Viktora nadějí. Pak odešel.

„Tehdá jsem vyvedl hloupost, že jsem se dal tak uchvátit. Mohl jsem teď práci mít snadnější. Ale když byla tak krásná, tak vábná, kdo by se udržel. Teď mi neujde. Jen pomalu!“ Tak myslil zhýřilý pan Mikuláš Sendražský ze Sendražic, rychlým krokem po ulici jde.

Odcházel jsa spokojen. Po boku klátil se mu kord v bandaleru, finče o kamení.

Farář klečel dosud u své dcery.

„Neštěstí domu mého,“ šeptal stařec.

I jal se modliti nahlas, odříkáváje žalmy.

Hledal pro šebe a dceru svou útěchu u Boha.

Časný soumrak dne podzimního vkrádal se do jizby. V době té, kdy světlo tmě podléhá, prudčeji zplane cit i touha.

Modlitbu přerušil Vavřinec, jenž časně odpoledne z domu odešel, teprvé nyní se navrátil.

Martinius vstav chtěl věrnému starému služebníku vyprávěti to, co se byl o osudu syna Vojtěcha dozvěděl. Vavřinec ale sám se pustil do vypravování. Lícil, jak zuřivě a ukrutně si vojáci počínají, všude drancující.

„Hněvu jsem se ubránit nemohl, když jsem uslyšel, že těla statečných bojovníků dosud na bojišti nepohřbena leží, za lup . . .“

„Co děláš, Vavřínče?“

„Je to pravda?“ zvolala prudce Viktora.

„Ach ano, smutná pravda, kovář ze sousedství vše na své vlastní oči viděl — oh —“ a stařec se zamlčel.

Chtěl o hrůzách těch povídati, vzpomněl však na Viktora, Pavla i syna svého.

„A Lahůnek přec . . .“

„Lhal!“ dodal farář. „Co zase zamýšlí?!“

„Tatíčku, o ústrň se, půjdeme tam, budeme hledat . . .“

„Mé dítě, půjdu tam s Vavřincem, nebo sám; je to pole hrůzy a mysl tvá by nesnesla . . .“

„O dovol, abych šla s tebou; ničeho se nebudu strachovati, chci sama . . .“ a objevši otce žebronila.

„Lahůnek nechce, abychom tam šli; jest opatrnosti třeba. Opásej se sílou ducha, má Viktoro!“ —

Nastal smutný večer podzimní. Nebe bylo zataženo a na utuhlou půdu padal sníh.

Farář s dcerou i Vavřincem dlouho do noci se modlili.

Nadešel den pátý po oné osudné bitvě.

Odpoledne vydal se farář s Viktorou i s Vavřincem na cestu, zanechav dva věrné z věřících v domě svém, v němž se uzavřeli.

Oudolím motolským kráčeli ku poli krvavému. Den pošmurný. Drobný sníh ještě poletoval z šedých oblaků. Krajina kol byla pustá a smutná. Na holých haluzích stromů nebylo vidět ptáka, vše bylo jako po vymření. Viktora jsouc zahalena a temný plášť, opírala se o svého otce. Všichni, jsouce v dumání pohříženi, kráčeli mlčky.

Černý mrak se v dáli ve výši vznášel. Blížil se rychle, letem. Snáší se, je slyšet temný křik a krákaní — mrak byly vrány.

Chodci mrak vyplašili. Vedle za křovím uzřeli mrchu koňskou a jí přes krk ležícího jezdce s rozpoltenou hlavou. Viktora se zachvěla, zrak svůj odvracujíc. Pak už nemohla. Kamkoli pohledla, všude, kol kolem ty zohavené oběti hrůzné války.

Vystoupivše na planinu, přehlédli nyní celé bojiště.

O pole hrůzy, pole zármutku!

Nestačí slovo, aby vypovědělo děsnost bojiště; nestačí štětec malíře, aby zobrazil tu bídu lidskou.

Tu přestává vášeň — a utrpení smíruje všechny. Člověk tu vidí ubité lidi, krvavé oběti hnusného egoismu, pláče i zoufá nad člověčenstvím. Kamkoli oko pozřelo, všude záhuba. Zpřevracené vozy, roztroušené helmy a zbraň, kol temné naběhlé mrchy koňstva, jichž stuhlé nohy do výše trčí.

Tu mrtvola polonahého vojína, jehož oči jako skleněné na chodce se upírají; na prsou se mu šklebí hluboká rána krvavá.

Tam kupa jakás zasněžena, nad níž černé ptactvo poletuje; z pod sněhu viděti stuhlá těla, mnohé z nich v studené zaťaté pěsti drží dosud smrtnou zbraň.

Tu řada vojínů vedle sebe a obličej jejich černý, odulý — a na něm ssedlá krev.

Mrtvoly nahé, oloupené — a s jedné na druhou přeletují černí ptáci.

Viktora bledá jako sníh opírala se o svého otce. A když stanuli uprostřed pole krvavého, opřela se silněji o rámě farářovo, padajíc mu do náručí — omdlela.

Vavřínek nakapal jí do úst silného vína. Probudili ji. Přejela rukou čelo, jako by zapudit chtěla ošklivý, děsný sen.

Pak se vztýčila a tiše ale odhodlaně pravila: „Pojďme, už se nelekám.“

Přešli bojiště, až stanuli u bílé zdi obory královské. Tam bojovali pod těmi starými duby Pavel i Vojtěch. Srdce všech bila hlasitěji. A když staříček kněz ty nahromaděné u zdi mrtvoly polonahé a zohavené viděl, jichž tu leželo jako dříví pokáceného, zaplakal.

Uslzené oči jeho obrátily se k nebesům a rty jeho zašeptaly: „Bože, Bože, proč jsi nás opustil!“

Starý Vavřinec upozornil faráře, že brzo nastane soumrak.

Šli podél zdi, kdež jim často bylo překračovati neb obcházet mrtvoly, jež sněh bílou tenkou přikryl rouškou. V oboře pilněji a bedlivěji pátrali. Tam byli dle udání Lahůnkova Vojtěch i Pavel v posledních okamžicích bitvy. Vítr studený, stenající táhl holými korunami stromů. V tom šeru lesa, jehož půda byla mrtvolami kryta, bylo úzko. Poutníci často slyšeli praskání suchých větví a temné chrochtání sviní divokých, jež trhaly mrtvoly.

Viktora zahalená tmavým pláštěm stála tu jako anděl smutku. Chvějíc se patřila na otce a Vavřince, čekajíc, kdy vykřiknou: „Tu leží!“

Najednou se Vavřinec vztýčil, bedlivě pohlížeje na dlouhý úzký meč. Martinus přikročiv pohledl na zbraň.

„To je Pavlův kord!“ zvolal. „Poznávám ho po pletení koše — hle, vetkáno tu stříbrné písmeno S.“

Viktora přiskočivši chopila se meče.

„Hledejme, hledejme!“ pravila chvatně.

Marně prohlíželi starcové mrtvoly kol — Pavla nenašli.

„Buď jej zajali, anebo unikl rukoum nepřátelským!“ pravil farář.

„Jiného není možná,“ dodal Vavřinec.

„Na živu!“ zašeptala Viktora a upřela modré své oči k nebi.

„Ale můj Vojtěch!“ zavzdychal starý sluha, a zas klonil se, aby pokračoval v hledání.

Avšak hned se zas vzpřimil. Slyšelf praskati suché větve — někdo se blížil.

Všichni upřeli zraky své do lesa; přicházel nějaký muž veliké postavy v oděvu venkovana.

I on se zastavil, pak ale chvátal přímo k nim.

„Otče!“ zvolal a objal starého Vavřince.

„Vojtěch!“ zkfikla Viktora.

„Vojtěch!“ zvolal farář.

Vavřinec nemohl promluvit. Po chvíli se zpatoval. „Já tě už měl za mrtvého, můj hochu. Chvála Hospodinu Bohu našemu!“

„Vojtěchu, viděl jsi Pavla? Je živ?“ tázala se kvapně za sebou Viktora, a oči její tkvěly na ústech věrného bojovníka.

„Živ!“

„Živ! Ó můj Bože — kde je? kde? Ó doved mne k němu! — Pojdte, pojdte, není daleko. Jen k němu!“

Cestou teprvé si všiml Vavřinec, že má syn jeho levou ruku obvázanou i čelo, a na tváři krvavou rýhu.

„Můj synu, ti tě připravili!“

„Pouhé škrábnutí!“ odpověděl Vojta „Pražák“, kráčeje vedle svého otce.

Musil povědět, že pan Pavel není smrtelně raněn a že se brzo uzdraví.

Jak se zachránili, vypravoval:

„Náš pluk nejdéle bojoval. Udatnost byla marná. Víím, že jsme prohráli.“

Bojovali jsme s panem Pavlem stále vedle sebe a také mně život zachoval. Kde jsme se sešli, tam jsme bojovali naposled. Šrůtka byla tuhá — měl jsem jich mnoho před sebou. Vybízeli jsem pana Pavla, dokud byl čas, aby se zachránil. On mně ale povídal: „Přijdeš-li domů, pozdravuj všechny — Viktora.“ A zas jsme bojovali. — Najednou svalil se k mým nohám, a já měl co dělat, aby mne s toho místa nezahnali. Viděl jsem porážku na všech stranách; viděl jsem, jak ten pes Lahůnek pana obristu zajal, a pak se mně udělala tma — svalil jsem se k zemi.

Když jsem se probudil, byla noc. Rána na levé ruce mne palčivě bolela. Zastavil jsem krev a obvázal. — Vzpomněl jsem hned na pana Světelského; hmatal jsem kolem — vždyť nemohl daleko býti. Poznám jsem ho konečně po vlasech, vousech, po samotovém kabátci. Zastavil jsem i krev jeho rány. Přesvědčil jsem se, že jsem se nemýlil. Probudil se

z mrákot. Ráno pak poznali jsme, že rány naše nejsou smrtelné. Pan doktor byl ale velice sláb; ztratil mnoho krve a pak se činil jako lev — nu a není tomu vojenskému řemeslu zvyklý.

Nepřátelé odtáhli — přec za celý den jsme skoro na též místě zůstali. K večeru pak lezl jsem na výzvědy. Lupičů mrtvol tolik už nebylo. Já odnesl pana doktora lesem dále, až jsem zahlédl v dole pod letohradem domek. Přiloudal jsem se — byl opuštěn. Tam jsme našli něco šatů a z prozřetelnosti zůstali jsme tam; každého dne jsem chodil na výzvědy, jako dnes. Pan Světelský jest ještě trochu sláb. Ó, co se na vás nazpomínal a pak — eh, ty tři prsty, co mně zbyly, bych za to dal, kdyby ta porážka . . . To hněte pana Pavla, je zamyšlen často — ale teď se potěší. — Ale, tatíku, jak to v Praze vypadá?”

Vavřinec mu zkrátka vše vypověděl.

„I tisíc —!“ drsný ten ale upřímný voják zaklel v hněvu velikém. Jindy by se byl u přítomnosti kněze střežil. „Král že utekl? — Ó všecko zrada! Proč tedy město samo nechopilo se zbraně? — Ti peciválkové!“

Kráčeli se sváhu dolů, vedeni jsouce Vojtou.

Viktora byla v patách za nimi.

Vešli do malého domku, snad bytu hajného; obyvatelé prchající před bitvou, takměř vše zde zanechali. Vojta vzav louč rozkřesal a vedl hosti své ze

světnice opět do síně, kdež poklop otevřen ukázal na schody. „Pojďte za mnou,“ pravil hlasitě.

Viktora se zachvěla. Kde to ubohý Pavel?! Jako ve vězení. Když všichni sestoupili, zarazil Vojta louč do skuliny a usmívaje se přistoupil ku chatrnému loži ze slámy, na němž Pavel Světelský ležel. „Ně- koho vám vedu,“ pravil.

Viktora kvapně přikročivši klekla u lože a zvolala pohnutým hlasem: „Pavle!“

„Viktoro!“ — a bledý doktor vztáhl po ní své ruce. Přistoupil farář i Vavřinec.

V šerém tom sklepu, do nějž světlo malým okénkem padalo, vše se vyjasnilo. Byl dříve Pavlovi i Vojtovi žalářem, doupětem, v němž se skrývali — a nyní shledali se v něm s těmi, kteří jim byli nejdražšími.

Pavel chvíli mlčky hleděl na svou bílou růžinku. Oko jeho zářilo, rty se usmívaly.

V modravých očích Viktořiných stkvěly se slzy radosti. „Co jsem se pro tě naplakala, natesknila — ale teď tě zas máme — ale trpíš velké bolesti, vidí?! Ah, co jsi zkusil, ó ubohý!“ A hladila ho po čele, shrnujíc mu do zadu temné jeho vlasy.

On tiskl její ruku.

V tom okamžiku zapomněl Samuel Martinus všechno utrpení. Byl šťasten, vida děti své šťastnými.

Starý Vavřinec seděl na špalku s Vojtou.

Sotva několik okamžiků radostných zmizelo, již vyvstávalo mračno starosti.

„A v Praze —?“ ptal se Pavel faráře.

Ten zachmuřiv čelo odpověděl: „Nežádej nyní, abych vše vypravoval. Hospodin nás těžce zkouší.“

„Ó já to tušil!“ zasténal Pavel. —

Mladý doktor tak dalece se pozdravil, že mohl opíraje se jíti. Usnesli se, že za soumraku, rozdělivše se, odejdou.

„I ve svém domě nebudeš jist, skrývati se musíš jako zločinec, dokud lepší nenastane doba. Lahůnek je v Praze!“ sdělil farář Pavlovi. Ten zafal pěstě.

Pavel byl taktéž přestrojen. Opíraje se o Vojtu, šel za Vavřincem. Farář s Viktorou následovali.

„Toho jsme se, tatíčku, nenadáli. Myslili jsme, že najdeme Pavla mrtvého, a on —“

„Mocný jest Hospodin, kéž by i ostatní zlé od nás odvrátil!“

Obešli bojiště, na něž šero se již ukládalo. Studený vál vítr se smutné výšiny, jako stenot bludných duší vojínů zkrvavených. Na západě nebe se vyjasnilo, zlatý tam skvěl se pruh.

Po dnu slabý odlesk; i ten zhasne ve tmách noci — sláva po skutku.

„Ubozí!“ vzdychla Viktora, vzpomínajíc na padlé nepohřbené vojáky.

„Bůh jim odplaf!“

Pavel i Vojta obrátili ještě jednou zraků svých v ta místa, kde bojovali, kde krváceli, kde pohynuli národa stateční bojovníci, Moravané i Češi.

„Hodní, dokonalí hoši,“ hučel Vojta. „A tak vás nechají — oh!“

Často se zastavili, aby se obhledli, aby si Pavel odpočinul. Setmělo se, když oklikami do Prahy se dostali.

A zas nadešla studená noc, nikdo nevzpomněl ubitých na Bílé Hoře. A dnů ještě několik i noci zůstali tam, kde bojovali, po smrti jsouce za pokrm ptactvu i kancům — až ku konci měsíce listopadu zahrabali je do šachet, hrobů společných. Na vruby poznamenali počet padlých.

V.

Téhož dne odpoledne, kdy skoro se už smrákalo, zazvonil Lahůnek u dveří domu farářova.

Odpověděno mu, že ani mistra ani dcery není doma, že také nevědí, kam odešli.

Zaklev obrátil se Sendražský.

„Snad přece odešli ho hledat. A já jsem řekl místo, kde by asi byl! Nenajdou-li ho, bude se Viktora naději kojit!“

Tak, mrzut jsa, v duchu přemýšlel. Zamířil rovnou cestou ku křivonohému krejčíkovi, jenž tu bydlel nedaleko. Zhýřilý ten mladý šlechtic dávno byl vše šlechtné hnutí v pustých radovánkách utopil. Smál se kněžím toho i onoho vyznání s druhy svými; jméno

vlast nevyrušilo ho více. „Užívat a užívat“ bylo jeho heslem. Žena byla mu jen pramenem smyslných rozkoší. Nevěřil v ctnost, nebyl schopen nadšení pro věc svatou a velebnou, jež meč do ruky tiskne. Bázlivcem, zbabělým nebyl. Pro nepatrnou, třeba domnělou urážku byl s to protivníka svého proklát — po slechticku. Krásná žena rozbouřila jeho krev, vzбудila jeho chťiče. Jen jedna ho jinak dojala, oslnivši jej tak, že u vytržení se zrakem zářícím na její spanilou, jemnou tvář hleděl.

Když před rokem Fridrich Falcký u veliké slávy na hradě pražském korunován byl, uzřel Lahůnek mezi lidem shromážděným Viktoru v průvodu Pavla Světelského. Něžná ta postava, jasná tvář, kolem níž zlaté se vinuly kadeře, velké modré oko s výrazem andělské dobroty a něhy, vše to dojala Lahůnka neobyčejně. Nemohl odvrátit zraků svých od té dívky, sledoval ji, až se dozvěděl, čí jest a kdo onen mladý její průvodčí. Jak se s ní seznámil, už známo.

Viktora naplnila jeho mysl. Netěšily ho více krásky prodajné, neroztoužil se více po paních pražských, z nichž mnohá byla nakloněna mladému důstojníku.

Zapřisáhl se, že Viktoru nazve svou. Přetvářel se, změnil se v člověka jiného. A u ní se opravdu změnil. Ta sličná dívka, velebná svou prostotou a ctností, budila úctu v Lahůnkovi, vládla jím nevědouc.

Sok tužby jeho tím více rozněcoval.

Doufal mladý šlechtic, že ho vytiskne; a když viděl, že Viktora stálá jest, ochaboval, — pak unešen, přemožen vášní, zničil své vymoženosti.

V tu dobu, když byl z fary vypuzen, musil s oddělením svým vtrhnout do pole. Vida nezdar armády královské a prospěch svůj v táboře protivném, přešel k nepříteli. Před odchodem jeho dozvěděl se Pavel teprvé pravé jméno a stav nepravého přítele.

Navrátiv se Lahůnek s vojskem vítězným, mohl užiti násilí, jak to činili vojáci a jejich důstojníci vojska císařského na obyvatelích pražských. Tajemná ale moc Viktory a zámysly jiné Lahůnkovi násilně jednati zabránily. Násilí mohl každé chvíle užít — pak doufal, že dívka ztratí ženicha, jemu neodolá. Nevěřil v ctnost a věrnost žen. Zápas ten ho dráždil — zvítězí-li, bude tím sladší odměna. —

Pavel a Vojtěch ukryli se za šera nočního v domě oddaného Martiniovi měštěna na Starém městě. Neodvážil se farář vzít je do domu svého pro Lahůnka, o němž se teprvé teď dozvěděl, kdo jest.

Jaký byl ráno odchod a jaký návrat. Ráno pohřížena v tesknost a obavy odcházela Viktora — a nyní. Jen to jí kormoutilo, že nemůže býti milovanému na blízku, by jej pečlivě ošetřovala.

Farář zbaven byl také starostí i bolu, však druhý, ten hořký host, ze srdce mu neodešel. Truchlil pro svou vlast.

Žádný z nich nevšiml si malého mužíka, jenž se kolem nich jako lišák loudal.

A když potom Viktora na lože se uložiti chtěla, poklekla a dlouho se modlila, aby Bůh jí Pavla uzdravil a otce jí zachoval.

Poprvé po dlouhém čase navštívil ji blažený sen. —

Druhého dne přišel zas Lahůnek. Jeho sivé oko ihned pozorovalo změnu, jež se s Viktorou udála. Oko její hledělo veseleji, tvář byla vyjasněna. Přemáhala se, však nevinná ta dušinka nebyla s to tak dalece velet tváři i oku.

Lahůnek byl jako jindy dvorný a laskavý. Odešel, ponořil se v dumání.

„Pozdě přišli, snad ho hledali. Mrtvým zajisté není — snad uslyšeli o něm zprávu — anebo — ó pak! — Dnes mám moc!“ hučel. —

Podzim minul. Nastaly pochmurné smutné dny bělorouché zimy. A nad královstvím Českým víc a více se tmělo.

V Praze samé za mnoho sto tisíc císařští vydrancovali pod obojím. Sveženy před tím ze všeho království Českého věci drahocenné i klenoty do pevné Prahy, aby jisty byly před rukou loupežnou. Však tam nejprvé byli císařským a to nejvíce přednějším za kořist. Vojsko císařské jako záhubná povodeň rozlilo se po zemi a žoldnéřové ti různých národností zapásili o přednost v lakotě a ukrutnostech.

Potomci Husity poražených Němců, Vlachů, Španělů i bratrských Charvátů a Poláků ubíjeli vlast českou.

Hlava byla pokořena, tělo podlehlo.

V Praze i v městech po vlasti rozloženy byly posádky vojenské, na něž obce veliké sumy peněz „půjčovati musily“.

Sotva že jedno oddělení odešlo, přitáhlo nové, četnější, jež tímtež způsobem „pikhartské“ obyvatelstvo sužovalo.

Mnozí pak z Čechův doufajíce, že útrapám těmto a pronásledováním všelikým ujdou, zřekli se víry otcův svých, vyznání římsko-katolické přijímajíce. Však jak se sklámali! Útrap, daní a „půjčky“ neobyčejné zbaveni nebyli. A když si stěžovali, odpovídali jim jezuité, „že s kačíři jak s dětmi aneb nerozumnými lidmi zacházeti se musí: jimž, chce-li kdo něž neb kord z rukou vzíti, musí co jiného slibovati, byť mu pak toho dáti nemyslil“. —

Samuel Martinus teď častěji nad knihou, v níž jindy bedlivě čítával, se zamyslí, Hleděl do budoucnosti, a jen šero bez paprsku světla viděl, a v šeru tom smutné krvavé stíny. Když za úřadem svým ven do města odejítí musil, rychlým krokem ten vážný stařec kráčel.

Slyšel výskání a chlubné řeči na ulicích a náměstích, slyšel z chrámů hřmící mocné zvuky varhan, viděl oltáře i chrámy ozářené, ku jejichž klenbě vzná-

šely se husté kotouče vonného dýmu, a velikým hlasem pěl kněz římský: „Tedeum laudamus!“

Děkovali Bohu, že jim popřál vítězství nad pikharty, že zničili mocný, šlechtitný národ.

Často byly ulice lidem, většinou lůzou a žoldnéři zataraseny, tak že farář musil s nimi naslouchat drzé písni kejklíře, tupícího to proklaté plémě Pikhartův. Prodáváť pak za levný peníz paškvily špinavé s hrubými obrázky, jež byly na potupu a hanu všech pod obojí.

Zpupnost vítězů a katolíků pražských byla veliká. Smáli se stálosti mnohých:

„Aj, vystáhněte se — kdež bezpečnosti najdete?!“

„Kam uprchnete, aby vás nestihla moc císaře anebo papeže?!“

„Jako jsme zvítězili zde, tak zvítězíme jinde, a za málo let uvidíte, že celý svět bude víry katolické. Proč tedy marně se bráníte, soužení mnohá zbytečně snášejíce?“

Tak a podobně mluvili. Což divu, že mnohý vida kol vítězství nepřátel a ponížení své a všech bratří, a naděje namaje kolísal, až víry své se zřekl.

Téžce to nesl Samuel Martinius a seč byl, hleděl tomu zabránit. Navštěvoval věřící svého okrsku, výmluvným slovem je sílil a varoval, na příkladly statečnosti mnohých poukazuje. Modlil se s nimi a doma často dlouho do noci trval na modlitbách, za sílu a těchu k Hospodinu volaje.

Viktora truchlila s otcem.

Něžná ta dušinka snažila se chmury se starostného jeho čela zaplašit, a farář vida často ty modré oči zarosené pro něho, zapomněl na chvíli svých starostí, pohnut jsa takovou oddaností a láskou.

Za nepřítomnosti otcovy zadumala se často, a myšlenky její všechny zalétaly do malé podkrovní komůrky, kde Pavel se skrýval, obsluhován jsa věrným Vojtou.

Otec její často je navštívil a přinášel vždy potěšné zprávy, že Pavel se pozdravuje.

Těšila se vždy na ten den, kdy zas mohla Pavla navštívit. Stávalo se to velmi zřídka; bálit se Laňka, jenž snadno by statečného bojovníka krutému mohl vydat pronásledování.

Když Viktora do malé temné světničky v odlehlé ulici vstoupila, zdálo se Pavlovi, že to slunce jasný paprsek sem zabloudil, že to víla, jež přítomností svou útulek ten smutný ve skvostnou síň proměnila. Když Pavel nazíral do té jemné tváře takřka ušlechtilých, když ret i oko milované dívky naň se usmívaly, zmizely všechny temné myšlenky a starosti.

A když už byla odešla, tanula mu ještě dlouho její postava na mysli; byla mu hvězdou ve tmě trudu a zádumčivosti.

A Vojta v koutku s hlavou sklopenou sedě potichu zlořečil a se zlobil.

Faru svatohaštalskou teď často z pozdálce obcházel vyzábělý krejčík. Viděl faráře často vycházet; stopoval jej, však vždy mrzut jsa se navrátil.

„Co se za ním nabéhám, a nic z toho, pořád ty ovčičky navštěvuje. Panenka zas málo vychází, leda do shromáždění.“

Navštívila-li Viktora někdy Pavla, učinila tak za časného jitra, provázena jsouc otcem svým.

Lahůnek teď zřídka docházel na faru. Chvějíc se očekávala Viktora vždy příchodu jeho, a kdykoliv ten úlisný, hladký důstojník odešel, z hloubi srdce si oddechla.

Martinius jednal s ním chladně, byl by mu nejraději cestu ze svého domu ukázal, jako tehdy, však k vůli dceři své jednal opatrně; věděl, že by ten zrádce „urážku důstojníka armády císařské“ dovedl strašlivě pomstít.

Tak míjeli smutní dnové.

Šedé mraky zmizely, a zas klenula se jasná modrá obloha a vlažný vítr zavál — posel jara.

Do šeré velké jizby na faře svatohaštalské vnikl jasný paprsek jarního slunce.

I paprsek radosti zasvitl Viktoře.

Lahůnek v dobu tu se s ní a otcem jejím rozloučil. Musil, jak vypravoval, s oddělením svým z Prahy vytrhnouti. Doufal ale, že brzo se asi navrátil. Napověděl, že bude po Praze toužit, a prosil za laskavou vzpomínku.

„Vzpomínku! vzpomínku!“ opakoval pak farář. „Dost velké ponížení pro nás, že jsme takového člověka, vlasti zrádce, přijímatí musili!“ —

Den co den bylo slyšet smutnější zvěsti.

Již v únoru měsíci zjímání byli nejpřednější mužové národa českého, kteréž aby dostali, hanebné užili císařští lsti.

„Sladce pískali číhaři, ptáky lapati myslíci.“

Slibovali mužům těm milost a odpuštění. A když z úkrytů svých vyšli a mnozí i z ciziny se navrátili, odvedeni jsou na hrad pražský nebo do radnice staroměstské.

Zazelenal se luh i les, stromy se obalily květem. Nastali příjemní dnové měsíce května.

U otevřeného okna seděla Viktora zamyšleně pohlížejíc na jasné nebe, po němž bílý plul mráček. Brzo zmizel její zrakům, nebo nevelký pruh modrého nebe bylo lze přehlédnouti z okna.

Ale mysl ubledlé dívky zalétala dál, vznášejíc se v jasných výšinách.

Letěla s bílým mrakem daleko, v jasnou dál, unikajíc hluku města tak skličného.

V tiché, spanilé krajině se zastavila, o samotě budujíc chýši; viděla v ní Pavla, otce, sebe i věrného Vojtu s Vavřincem.

Snem se blažila, nebo skutečnost byla tak smutná.

Otec trápil se, ženich byl zamyšleným. A budoucnost? Lekala se jí.

Do světnice vstoupil Samuel Martinius. Na tváři jeho plál ruměnc, oko se mu lesklo.

„Dnes velkého jsem zažil zármutku ale i potěchy!“ pravil. „Zavedli examinování a traplivé vyšetřování s oněmi muži šlechtnými na hradě i v radnici uvězněnými. Ó, což se jich otázkami namučili, ten Otto Melandr a Jan Kapr, oba odpadlíci, hnusní zrádové. To snést nemoha, obnažil hrabě Šlik prsa svá a zvolal: „Roztrhejte na tisíc kusů toto tělo, přehledejte všechny vnitřnosti, nic však nenaleznete než to, co jsme v Apologii položili. Láska k svobodě a náboženství přinutila nás k meči sáhnouti.“ A tak statečnými všichni byli. Kde v dobách soužení a utrpení takoví mužové jsou, tam nepadla věc svatá, pravda navždy. Zkoušeni jsme, ale vzejde den, kde z mraků útrap slunce pokoje a vítězství zplane!“

A kněz sepjav ruce hleděl k nebesům. —

Doktor Pavel Světelský jen zřídka a to v noci vyšel ze své skrýše. Na patentě, na rozích a dveřích chrámových vyvěšeném, v němž vlada všechna uprchlé z vlasti, již při válce proti Ferdinandovi účastenství měli, vyzývala, aby se do šesti neděl dostavili, bylo také čísti: „Doktor v právech Pavel Světelský.“

Druhého dne měsíce dubna heroltové je vyvolávali.

Pavel se nedostavil, a pátého dne téhož měsíce ztratil čest, dům v Menším městě pražském, a jméno jeho přibito na šibenici, „poněvadž se nejvyšší vrchnosti zpronevěřil“.

Když Samuel Martinius Pavlovi to byl sdělil, pohlédl tento na faráře, jako by se tázati chtěl:

Po chvílce oba mužové najednou vyslovili jmenem „Lahůnek!“

„Ano, mé jméno Lahůnek na listinu vpravil.“

„A neví, jsi-li živ či mrtev!“

„Kdo ví — jde ale na jisto. Večer, než jsem odešel do bitvy, viděl jsem ho u kostela dominikánského.“

„Byl zajisté na výzvědách — ten ničema!“

„Viktorce ničeho nesdělujte.“

Farář kývl hlavou a stiskl statnému mladíku ruku: „Bůh tě posilni!“

Jda domů potkal mužíka, jehož postava od onoho večera, kdy jeho dům žoldnéři přepadli, v paměti neuvázla. Byl to krejčík, jenž shlédnuv faráře, za roh zašel.

Vojta jsa přestrojen vycházel do měst pražských, odudž Pavlovi, jemuž velice vděčným byl a jejž miloval, zprávy přinášel. Byl také poslem milostným ten veliký drsný vojín, donášeje Viktorce zprávy od ženicha. Vojtěch chodíval na faru svatohaštalskou obyčejně za soumraků a to oklikami. Farář, jenž krejčíka uviděv něco zlého tušil, ptal se Vojty, když na faru přišel, neviděl-li takového a takového mužíka, jenž by jej sledoval. A tu vypsál postavu krejčího.

„Hm, jednou se mi ta opice do cesty připletla; bylo mně to podivné, ale jak spozorovala, že se ohlí-

žím, zmizela jako stín. Nu, na takového ptáčka ještě vyzrajeme.“

Od té doby střežil každý svůj krok a oči jeho byly všude. Odložil koži lví a oblékl kožíšek lišky. Jedinou jeho snahou byla bezpečnost Pavla a jeho milých.

Odvážlivý doktor chtěl komárku svou opustit, aby se podíval do velké, tmavě vykládené jizby na faře, aby zas usedl s Viktorou u okna a v hovoru s ní aby zažil chvíli blaha.

Tomu rozhodně se opřel jindy vždy úslužný Vojta. „Počkejte nějaký den ještě; já vám pak povím, možno-li tak učinit.“

Pavel musil povolit. Uznal, že má Vojtěch pravdu, nebo sám nevěřil, že by Lahůnek z Prahy odešel. Nevěřil mu.

Loudavě ubíhaly dny v té teskné samotě.

Minul květen a polovice června měsíce.

V neděli dne dvacátého června přinesl Vojta Pavlovi truchlivou zprávu. V sobotu bylo dvacet sedm uvězněných mužů, kteří „vrchnosti prý se zpro-
nevěřili“, odsouzeno. V pondělí měl být rozsudek vykonán.

Časně z rána probudil se Pavel. Vojtěch byl už odešel. Málo spal dnes doktor a sny těžké mučily jeho duši. Tvář jeho byla bleďá. Zamyšleně vyhlížel okénkem ven, vzpomínaje na ony muže statečné, kteří dnes skončiti měli život svůj.

Šero ranní zmizelo, nad Prahou vzešlo slunce:

Pavel Světelský sebou trhl. Bledou jeho tvář přelétl ruménc a oko udivené pohlíželo ven na oblohu, kdež krásná se sklenula duha. — Chvilí tak v němém úžasu stál, maje ruce sepjaté. Na modrém nebi oblouk sedmibarevný neobyčejné jasnosti! „Ó Bože! mocný Hospodine!“ šeptal Pavel.

Sotva že „to milosti Boží nebeské“ znamení zmizelo, zachvěl se vzduch. Zahřměla silná rána, vypálená z velikého děla na hradě pražském. Odsouzené vedli na popraviště — „theatrum“.

Pavel Světelský klesl na kolena svá a s hlavou skloněnou se modlil.

Do jeho podkrovní komůrky dorážel hluk sbíhajícího se lidstva, temné víření bubnů jako vzdálené hučení rozbouřených vln, jež přehlušiti mělo mužná vlastenecká slova hrdin, kteří na prahu říše smrti stojíce, jí bez bázně v bledou hleděli tvář. —

Tak v teskné myšlenky se pohřízuje a zas ze srdce truchlivého vroucí modlitbu k nebesům vysílaje, klečel u okénka dlouho Pavel Světelský, až jej Vojta, domů se navrátil, vyrušil.

Klesl na sedadlo jako uštvaný, těžce oddychuje.

Pavlovi vydral se hluboký povzdech a usadil se naproti Vojtovi. Věděl, že už vše odbyto. Nastalo na chvíli tesklivé mlčení.

Temný rachot bubnů, odměřené kroky oddílu vojeka a hluk lidí z náměstí staroměstského se vracejících pohnul Vojtu k mluvení.

„Už jich není,“ počal temným hlasem; „všech sedmadvacet dokonalo tak udatně, až srdce nad tou statečností hlasitě zabušilo. — Mé krutý pojal vztek, když jsem ty soudce viděl sedící a vojsko do čtverhranu sehnané. Ó kati, horší kata holomků, slepí pána otroci! Jednoho po druhém vyváděli z těch pánů šlechtných. Z nich první Ondřej Šlik svou ztratil hlavu, pak pan Václav Budovec. Hladil si dlouho bradu šedivou, jda na lešení, a když ten stařec zraky pozved' k nebesům a se modlil — tu srdce v těle sevřelo se bolestí. Na to pan Harant a po něm pan Kaplíř ze Sulevic — ó, ďáblové, ty skety zbabělé! stařečka vetchého nešetřili, jenž pracně ku špalku se doplížil. A když stáším hlavu skloněnou napřímit musil, by kat mohl dobře tít —“

Vojta zbledl a oči se mu zarosily.

„Já na to hledět nemohl,“ pokračoval pohnutým hlasem neohrožený voják. A dál vyprávěl o všech ostatních, jak statečně umírali.

Pavel seděl mlčky s hlavou sklopenou. A když Vojta dopověděl, vstav obrátil svou tvář k okénku, a dvě jasné slzy zaskvěly se mu v očích.

Po chvíli pravil Vojta: „Pane Světelský, Lahůnek jest tu. Viděl jsem ho při exekuci na staroměstském rynku. Seděl na bělouši a velel jednomu oddělení vojska!“

„Brzo se nejspíš s Prahou rozloučím!“ odpověděl s povzdechem Pavel. —

Třetího dne po oné události seděla Viktora z večera u krbu, v němž oheň nepokojně se zmítal. Vzmáhal se venku vítr, černá, bouřinosná mračna shlukovala se nad Prahou. Otec seděl u okna a zdálo se, že hledí na tmavé nebe, na němž černé vlny mraků se zmítaly.

Častěji teď po osudném pondělí tak zamyšleně sedával.

Viktora bedlivě naslouchala, zdali někdo nezažvoní, zdali známý krok neuslyší na schodech.

Po celé tři dny neobdržela od Pavla zprávy, po celé tři dny Vojta na faře se neokázal. Tajně tam Vavřince poslala, jenž navrátil se zvěstoval, Vojta že na nějaký čas odešel. Trápila ji ta nejistota a truchlila s otcem i nad ním.

Venku zahvízdal vítr, pak zasténal žalostně o okna se opíraje. Temný zazněl rachot hromu, jenž na chvíli se utišiv, mocněji zahučel. Oheň na krbu uhasl, v pokoji nastala tma.

Farář vstav od okna přiblížil se k dceři své, jež do lenošky se tiskla. Zasvitlo modravé, pak rudé světlo pokojem — v světle tom zdála se dívčina tvář bledší.

Zarachotil hrom, mocněji a mocněji, jako by klenba nebeská viklajíc se trhala — pak ohlušující rána.

Viktora se tulila k svému otci. Nastalo ticho.

Tu zaječel na chodbě zvonek. Viktora vyskočila, hledíc ke dveřím. Otec rozsvítil.

Do jizby vkročil rychle Pavel. Byl bez klobouku. Temné jeho vlasy padaly v nepořádku do bledého čela; hnědý plášť, jenž mu s levého ramene visel, byl roztržen. Za ním vešel ustrašený Vavřinec a Vojta s obnaženým mečem.

Viktora zkfikla.

Pavel rychle k ní přistoupiv chopil se jejích rukou. „Nestrachuj se, dušinko, už je dobře.“

Farář se vyptával, proč úkryt svůj Pavel opustil a co se přihodilo.

Pavel umínil si, že za té tmavé bouřlivé noci dojde na faru. Odpírání Vojtovo nebylo platné. Ne-daleko svého domu byli však přepadeni čtyřmi muži. Pavel s Vojtou, opřevše se o zeď, s nimi zápasili. Brzo svalil se jeden pod pádným mečem Vojtěcha; druhý zaklev, poraněn jsa Pavlem, sklesl k zemi. Byl to Lahůnek. Ostatní se dali na útěk. Z nich jeden ve stínu stál nebojuje a první záda obrátil. Vojta poznal, že to krejčík.

„Ten pes krejčí všechno vyčenichal.“

„Dobře jsem se domýšlel, že je ve službě toho Lahůnka,“ pravil farář. „A teď —?“ a upjal zrak na Pavla.

„Nelze mi tu ostati. Ještě dnes musím prchnouti.“

Viktora vrhla se Pavlovi do náručí.

„Utiš se, Viktoro, shledáme se zas.“

„A zůstane-li, ztratí hrdlo,“ dodal farář.

„Nuž — jdi,“ pravila tiše, chvějícím se hlasem bledá dívka. „Bůh tě sprovázej!“

„Jděte, mladý pane, do hor krkonošských k mému bratranci. Tam v té samotě budete jist a pak budete blízko hranic.“

„Půjdu s vámi. Znáám hory, znám i cestu. Pak vám zas přinesu, panno Viktoro, zprávu!“ vece Vojta a soucitně pohledl na dívku.

Farář sehnal všechny peníze, poslední co měl. A Viktora vzavši ze skříně zlatý řetěz, podala ho svému ženichu, jenž se zpěchoval jej vzíti. Však musil povolití dívce.

Vavřinec svazoval něco potravy do uzlíku, který vzal Vojta.

Pavel klekl před farářem, jenž vloživ ruce své na jeho hlavu modle se jemu žehnal.

Venku zasténal vítr.

Viktoře se zdálo, že naposled vidí svého Pavla. Úzkost neobyčejná sevřela jí srdce. Vzlykajíc padla ženichu svému do náručí, jenž k ní se naklonil a ji líbal. Chtěl promluvit slova útěchy — však bolest mu stáhla hrdlo.

Vavřinec louče se se synem, setřel velikou slzu z oka. „Opatruj tě pán Bůh! Ochraňuj pána!“

Pavel objal faráře, stiskl ruku starému sluhovi, objal naposled plačící Viktora, a zahaliv se ve farářův plášť — odcházel.

Vyprovázeli je až ke dveřím domovním.

Naposled uzřela Viktora milou tu tvář šlechtného mladíka při kmitu ve větru plápolající svíce, ještě ruky stisknutí — a již zmizel ve tmách černé noci. Hleděla za ním; byla by dlouho za ním patřila, otec však jí laskavě připomenul, že neradno tu býti při světle planoucí svíčky.

Té noci nikdo na faře svatohaštalské neusnul. Farář těšil dceru plačící, pak modlil se a s ním Vavřinec prosil vroucně Boha všemohoucího.

Kdykoliv prudčeji zavanul vítr a hrom zarachotil, bodlo Viktoru u srdce.

Sprovázela v duchu Pavla, jenž s věrným Vojtou prechal z rodného města, z matičky Prahy, ve větru a bouři tmou pusté noci.

VI.

Hned druhého dne odpoledne dostavila se do domu měšténina, u něhož Pavel dosud se byl skrýval, komissí, s rychtářem v čele. Prohledala bedlivě celý dům od sklepů až pod střechem, zavedla přísné vyšetřování s majitelem domu, že prý u sebe přechovával doktora v právech Pavla Světelského, jenž zúčastniv se rebellie proti J. M. Cé. a na vyzvání patentem před soud se nedostaviv, hrdlem propadl. Poctivý měšténin farářem časně varován byv, všechny stopy odstranil. Poněvadž pak komissí ničehož vyšetřiti nemohla, odešla s nepořízenou a odebrala se

přímou na faru svatohaštalskou. Však tam se jí podobně dařilo.

Všeho toho původcem byl Lahůnek, jemuž sloužil krejčí.

Lahůnek rozloučiv se s farářem a Viktorou, skutečně na nějaký čas z Prahy odejít musil, však navrátil se dříve, než jak byl udal. Domníval se, že Pavel je živ a že o něm Viktora ví, ba že snad jest v Praze. Chtěl se jednou navždy zbavit nenáviděného soka.

Krejčí najal si byt na blízku fary a tak snadno spozoroval návštěvy Vojtovy, aniž by tento něco tušil.

Krejčík popsal vrátivšímu se Lahůnkovi Vojtu, kterého ihned poznal. Tím utvrdilo se v něm jeho domnění, že Pavel je na blízku. Uložil své stvrže, aby vyzvěděla, kam Vojta dochází. To se také stalo, ale již v tu dobu, kdy Vojta upozorněn byv farářem, nad míru byl ostražitým.

Za oné bouřlivé noci chtěl Lahůnek s několika ozbrojenci do domu, v němž se Pavel skrýval, vniknouti, aby soka svého jal a soudu vydal. Doufal, že skutečně tam Pavla najde. V okamžiku tom, kdy do oné ulice, kde dům byl, vkročili, vyšli Pavel i Vojta, aby navštívili milé na safe. Tak strhla se ona osudná bitka, v níž Lahůnek byl Pavlem poraněn.

Zaskřípěl vztekem a hlasitě zaklel, uslyšev, že komissí ničeho nevypátrala a že ani stopy po Pavlovi není. „Uprchl, nedostanu ho. Nuže dobrá. Tu slad-

kou milovníka shodím škrabošku. Tys pikhart starý, a co víc, tys knězem pikhartů!"

Tak hučel odpadlík na svém loži.

Kdykoli jej rána jeho zbolela, klel a pomstu přísahal. —

Na faře bylo smutno. Lahůnek sice tam nechodil, nebo raněn jsa, na lůžku musil trvati. Ale zármutek a starost stálými tam byly hostři.

Jasně nebe klenulo se nad Prahou, v stromích vlašný šuměl vítr, bylo usmívavé léto — však Viktoře bylo stále temno, pod mrakem.

Jak často teď stávala u okna, snivě do dálky hledíc. Zalétala tam do hor, kam snad se už Pavel blížil, anebo kde už byl; představovala si ty hory, o nichž slýchala, osamělou chýži a před ní pod stromem sedícího Pavla, an zraky své v tu obrací stranu, kde milená nešťastná Praha.

A pak se zas zachvěla obavou, že snad cestou neštěstí jej stihlo, že upadl do rukou nepřátel.

Tu ji měl starý Martinus co těšit, vida dceru svou tak trudné zamyšlenou.

U něho našla vždy potěchy. Moudrá vřelá slova jeho zaplašila mnohou starost z mysli nezkušené dívky. A když odešel, což teď zhusta se stávalo, usedla k Vavřincovi, jenž jí o krajině, kdež jeho bratranec bydlel, a odkudž sám pocházel, obšírně musil vypravovati.

Slychávala o horách, že nebezpečny jsou, že krajina tam smutna a nebe zasmušilé. Tu starý horák se rozjařil a živě vypravoval o krasách hor na pomezí kladském.

Musil ji ujistit, že takoví dva odhodlaní mužové jako Pavel a Vojtěch se tam jistě dostanou, že bratranec jeho je rád uvidí; musil vypočítat, kdy tam asi dorazí a kdy by zas Vojta se zprávou se navrátit mohl.

„Ó bylo by nám všem lépe, kdybychom tam se utekli. Zde nebezpečenství a pronásledování jen číhá, a tam v tom zákoutí horském je milá jistota.“

Starcovy oči se zaleskly při vzpomínce na milé hory, na rodný dol. A Viktora sepjavši ruce bezděky zamýšleně hleděla před se. Obrazotvornost zaneala jí v kraj daleký a vytvořila jí stánek tiché blaženosti. —

Dobře děl starý Vavřinec: „Zde nebezpečenství a pronásledování jen číhá.“ Samuel Martinius zakusil toho měrou vrchovatou. Den co den bylo mu snáseti nových příkoří. Mnozí z jeho věřících opouštěli víru otců svých, zastrašeni jsouce hrozbami nepřátel. To byly nejbolestnější rány pro starého faráře. Tu býval velice sklíčen.

Jako anděl útěchy sklonila se k jeho šedivé, starostí plné hlavě Viktora. Jemný, zvučný její hlas, v němž tolik se ozývalo lásky, byl útěchou, hudbou jeho sluchu, jenž stále bédování a nářek malomyslný věřících slýchal. A když klečíc za večera při svitu

kahance žalmy a písně s ním zpívala, tu unešen býval tesklivý starcův duch líbezným hlasem své dcery, jež s vroucností a tklivě ty vážné, velebné písně tlumočila. —

Teplé mýjelo léto a studený nastal podzim. Blížil se den, kterého dle výpočtu starého Vavřince Vojtěch navrátiti se mohl.

Viktora s dychtivostí a netrpělivě ho očekávala.

Nadešel onen den — zhasl a nastal druhý; i ten minul, a minul třetí, a tak jich zašlo více — a Vojtěch nepřicházel.

Viktora byla smutnější, málomluvnější. Často sklonila krásnou svou hlavinku v teskném zadumání.

Vavřinec vynasnažil se, aby její obavy zaplašil, vymýšleje všelijaké nepředvídané příčiny, pro které Vojta přijíti nemohl.

A už chýlil se ku konci listopad.

Viktora vzpomínala, jak loni tou dobou Pavla co mrtvého už oplakávala. „Ach, teď snad —“ a vzdychajíc nedomluvila.

A přišla bělorouchá zima.

Z večera přišel Samuel Martinus. Usednuv do lenošky, vyprávěl polo nahlas Vavřincovi: „Byl jsem u administrátora konsistoře Jířika Dykasta. Nevalně veselých tam jsem uslyšel zpráv. Bylté už na začátku roku letošního ku konsistofi římské povolán, kdež mu šest předložili artikulů, aby je všem farářům k uvážení podal. Zamítli jsme je, neb proti svědomí

svému jednání jsme nemohli. Čekali jsme bouři; však dříve si politické věci odbyli, dříve potrestali těch sedmadvacet smrtí — nyní se obrátí se vši zufivostí proti církvi. Doslechť se o tom Dykast, něco se strojí. Jsem připraven a oddán do vůle boží, ale Viktora —“ a stařec naklonil hlavu.

„Kdyby se Vojta navrátil, mohla by —“ Nedomluvil, z vedlejší jizby vstoupila Viktora.

Chtěla uvítat otce — tu zazvučel zvonec.

Zachvěla se. „Vojtěch!“

Vavřinec otevřel. Vešel do světnice veliký žoldněř, jemuž helma zakrývala oči.

Udivené naň všichni pohlíželi, nebylo za šera vidět jeho tvář. Odložil helmici.

„Vojtěch!“ zkríkla Viktora a chopila se jeho ruky. Předtucha ji nezklamala.

Paprsek radosti zasvitl na faře. Všechn zármutek na okamžik zmizel.

Rozsvítili, Vavřinec přinesl nápoj a jídlo umdlonému synovi, jenž dobré přinášel poselství.

Vyřizoval srdečný pozdrav všem, líčil nesnáze, jež cestou vytrpěli; strýc je s radostí uvítal a srdečně si vzpomínal na svého bratrance. Vojta prostě a krátce vypsál chyži a způsob života. Z náprsní kapsy vyndal kytičku pomněnek, v níž vpleten byl list břečtanový a proutky mateřídoušky.

Viktora zaplesala nad tou kytičkou, arci už uvařilou, kterouž jí ženich uvil. Stále na něco se vyptávala, Vojtovi do řeči skákajíc.

Vojta byl na cestě do Prahy verbíři chycen, musil přes dva měsíce sloužiti, až se mu podařilo uprchnout.

Pozdě v noci odebrali se všichni na lůžko.

Viktora dlouho neusnula. A když jí spánek oči sklížil, přišel sen a zavedl ji do hor do chyže na samotě. Trhala s Pavlem u potoka pomněnky a vila je v kytičku, vkládajíc do ní list břečtanu a proutky mateřídoušky. —

Druhého dne, když byl farář odešel, znovu a důkladněji vyptávala se Viktora, nač otázat se včera zapomněla.

Otec její těšil se, že statečný mladík nebezpečství unikl, a vida dcery jasnou tvář, potěšil se nemálo. Cestou však přemýšlel, jak i ji by před vším pronásledováním uchránil.

Odebral se k administrátorovi konsistoře evangelické Jiřímu Dykastovi, u něhož už skoro všichni faráři byli shromážděni.

Vážně uvítal Dykast mištra Samuela Martinia. „Bratře,“ pravil vážným hlasem, „mračno se protrhlo a bouře nastala. Těžce nás zkouší Hospodin. Tu viz.“ A dal faráři do rukou mandát, jenž mu byl doručen jmenem knížete z Lichtenšteina, země české gubernátora.

V mandátu tom „celé té předešlé rebelie příčina farářům pražským se přičítala, že prý svárli-vými a lživými řečmi a spisy tak obecného jako

i předního lidu proti císaři popouzeli; že nových jedovatých confederací a nového krále volení původové byli, a že posavád jakožto lidé nepokojní, vše-
teční a bouřliví všecko zjevně i tajně bouřiti a nové
v listech proti císaři nenávisti rozněcovati nepřestá-
vají. Protož že se za příčinou obecného pokoje do
třetího dne z Prahy, do osmi pak dnů ze všeho krá-
lovství a k němu přivtělených zemí, a to doživotně
vypovídají. A jestli by kdo z nich jakýmkoli způ-
sobem buď v království se zdržovati aneb kdykoli
do něho se vrátiti, aneb kdokoli je přijímati a pře-
chováti se pokusil, obojí jednotejným právem že
na hrdle trestáni býti mají.“

Osudný mandát vypadl Martiniovi z rukou, jež
malomocně klesly. Oči své obrátil k nebesům.

„Krví se nasýtila ta nevěstka babylonská, a nyní
vztek svůj proti církvi obrací!“ zvolal konečně.

„Do vyhnanství, do ciziny!“ šeptal pak před
sebe hledě.

Zarmoucen jsa odešel po poradě Martinus.

Z šedého nebe padal hustý sníh.

„Zdaž snese ubohá dívka svizele zimy?“ pře-
mýšlel starostlivý otec. Došed ku kostelu sv. Haštala,
zastavil se. Pohledl naň smutným okem a hluboký
vzdech vydral se mu z prsou.

„S Bohem, svatyně, navždy s Bohem! Rozmetou
oltáře čisté bohoslužby a umlkne zpěv věřících. Za-

puzen pastýř a ovečky — a ovečky," opakoval potichu farář, po schodech do jizby kráčeje.

V měkké, černou koží potažené lenošce u krbu stojící seděla Viktora. Hlavu měla nakloněnou, zamýšleně pohlížejíc na uvadlou kytičku. V krbu plápolal oheň. Spatřivši otce zarděla se a sklopivši oči schovala svadlá kvítka. Pak oči k otci pozvednouc líbezně se usmála.

Farář pohnut jsa položil ruku svou na její hebké světlé vlasy.

Ztrnula, když otec pozvolna jí truchlivou zvěstoval novinu.

Klesla mu do náručí a zaplakala.

A když potřebné na cestu věci skládala, kropila je svými slzami. Vavřinec sotva slova promluvil, byl sklíčen zármutkem, a Vojta potichu klel a zlobil se na to cizí plémě.

„Dobře že jsem tu," hučel, „budu jim moci posloužit.“

Farář měl ty tři dny nemalých starostí.

Druhé noci po prohlášení mandátu bylo ve velikém domu blíže kostela svatohaštalského živo. Potajmu jako křesťané za dob římských sešli se věřící vyznání evangelického rozloučit se se svým pastýřem.

Velebný kmet třesoucím se hlasem jal se mluvit. Vylíčil truchlivý stav církve, prosil, zapřisáhal shromážděné, aby setrvali, zastrašiti ni hrozbou ni

mukami se nedajíce. Těšil je nadějí, že Hospodin ustane ve hněvu svém, že tresty své kruté promění v požehnání. A když pak na konec s nimi, s místem drahým, v němž církvi slouže sešedivěl, s vlasti drahou se loučil, tu povstal všeobecný pláč a nafíkání.

Slze maje v očích, často se Martinius zamlčel, až pláč mu udusil rozehvěný hlas. Tu klesl na kolena a modlil se. —

Jako zmalátnělý navrátil se domů. To snad nejtrpčí byla hodinka života jeho.

Druhého dne navštívil s Viktorou zasněžený hřbitov, kdež dřímala věrná jeho manželka věčný sen.

„Ó blažená!“ šeptal pevný muž, odcházeje.

Viktora div neomdlévajíc opírala se o jeho rámě. Dovedl ji domů, kdež ji svěřil péči věrného sluhy a jeho syna. Sám pak odešel do města.

U věže mostecké se zastavil. Ztrnulý do výše pozvedl zrak a zachvěl se v hloubi duše své. Děsné to divadlo! Vysoko na mohutné věži připevněny údy dvacíti sedmi statečných národa bojovníků. Tam na železné míse hlava i ruka hrdinného Šlika vystrčena, vedle hlava výmluvného Budovce, jenž na popravišti za vlast svou se modlil, a tu Haranta z Polžic, vedle na rožni napíchnuta hlava staříčského Kaplíře ze Sulevic, jejíž sporé šediny ve studeném větru vlály, a dál — a dál... Martinius sklopil svůj zrak.

„Za vlast skonavše v ní spočíváte — a já staré své údy v daleké složím cizině.“

Zahleděl se pak na hrad královský, jehož temné obrysy jevíly se v lehké mlze.

„Kdy, ach, zazní radostný zas hlahol na dvo-rech tvých, kdy, ach, kráčetí bude milý národu král do velebného chrámu, by přísahou stvrdil práva sta-roslavného království?! — S Bohem, matko velebná, kolébko moje milá, Praho královská! Hospodin smi-luj se nad tebou!“

Kněz loučil se s Prahou, modle se v duchu za ni. Studený táhl vítr od Vltavy a rozvíval dlouhé šedivé vousy starcovy.

Domů přišedšímu podala Viktora list.

Když jej přečetl, vrátil jej své dceři. Zněl v smysl ten:

„Jak velice lituju, že nemohu naposled ve Vaší spanilou pohledět tvář. Jsem nešťastným — však ne-moc mi brání. Mohl bych Vás ještě spatřit, mohl bych Vám i otci Vašemu velikou ušetřit žalost, vše to je ve Vaší moci. Mám přátele a to mocné. Otec Váš by mohl zůstat ve vlasti, aniž by byl pronásle-dován. Ó ušetřte svého otce, ušetřte sebe a učiňte mne blaženým, darujíc lásku svou horoucně Vás mi-lajícimu — Lahůnkovi.“

Viktora se zarděla do temna a prudce zahodila list do ohně, v němž prudce zplanuv brzo v popel se proměnil.

Farář objal svou dceru.

„Ten bídník,“ zašeptala Viktora.

„Tak jsem očekával, že učiníš. Nemocen — ten zákeřník. Má přátele — zradou jich získal!“ —

Poslední nadešel večer, který měli zažít v domě, otčině své.

„Vavřínče, co hodláš učinit?“ ptal se farář.

Starý sluha udiveně naň pohlédl.

„Co hodlám? Proč se ptáte, mistře? Mohl bych vás opustit, anebo mne nechcete?“

Martinius stiskl pravici věrného služebníka. Dlouho do noci seděli u krbu. —

Za noci nadýchal mráz ledové květy na vysoká okna. Studený fičel venku vítr. Bylo to před vánoce. Ani slavnost narození velkého proroka lásky nesměli slavit v otčině své. Vyštvali je v mrazu, v tuhé zimní nepohodě do krajů cizích, dalekých.

Smutný, mlhavý zasvitl den. Když Viktora se zbudila, uzřela, že vše na cestu přichystáno. Otec stál zamyšlen naposled u plápolajícího ohně. Starý kněz byl přepadlý; hluboký zármutek jevil se na jeho vráskovitém čele. Opustit vlast a jemu stádo svěšené bylo ranou pro něho největší.

Ještě jednou rozhlédla se Viktora po těch milých jizbách, v nichž tolik slastných zažila okamžiků. Tam u okna, kol něhož teď holá se vinula réva, ji poprvé obejmul, tam spolu sedávali pohříženi v sladkém lásky hovoru. Na Prahu ještě jednou se ohlédli — Viktora tiše plačíc, farář maje zraky zaroseny.

S Bohem! s Bohem navždy! .

Vojta čekal před branou. Vavřinec již napřed se rozloučiv s domem, v němž útalku a tolik lásky našel, obstarával zavazadla.

Před farou shromáždili se ženy, mužové i starci okršku svatohaštalského, aby vyprovodili milovaného pastýře na cestu poslední. Bylo jim, jako by na smrt odcházel; loučil se s nimi na vždy ten dobrý kněz, jenž slouže jim a síle je sešedivěl.

Tolik lásky bylo rosou vlašící pro sprahlé mistrovo srdce. Mužové ho obklíčili a on s nimi rozmlouvaje a je těše kráčel uprostřed nich.

Plačící panny a dívky sprovázely bledou Viktoru, tu tichou, po vždy laskavou dívku.

Temně hučely zvony mlhou, zvoucí katolíky do chrámu. Studený vítr hnal kotouče sněho davu do lící. Za branou se zastavili.

Farář naposled obrátil se ku svým milým, aby naposled rozechvěl srdce jejich slovem výmluvným. Velebný kmet stál tu jako prorok z dob minulých, věště doby lepší, utěšenější. Pak kleknuv na kolena hlasitě se modlil. Všichni shromáždění modlili se s ním, a nářikání a pláč kolem se rozléhal. Studený vítr rozvíral starcovy šedé vlasy i vousy. Pak tiskl starcům známým ruku, a požehnáv všechny a naposled na Prahu stověžatou pohledév k odchodu se obrátil.

Hleděli dlouho ještě shromáždění za psanci, až v chumelenici zrakům jejich zmizeli.

VII.

S vrcholů hor snížila se mlha do dolin. Tu a tam bylo viděti temný pruh lesa, jako ostrůvek vyčnívající z šedého moře. Černými hvozdý do sněhu zapadlými táhl dlouhý teskný povzdech. Pusto a smutno. V údolí ne příliš širokém bylo ticho. Strmé vysoké kopce, tvořící jeho boky, byly hustým černým lesem porostlé.

Na pravém břehu říčky M., jež údolí protékala, byla úzká vozová cesta na samém úpatí vrchů, kdež hustá mladá bučina cestu stínila. Na obou březích řeky M. blíže silnice tekoucí vypínaly se staré košaté olše, mezi nimiž tu a tam husté vrbovčí k jasné vodě se sklánělo.

Tam, kde údolí se šířilo, bylo na úpatí hor na pravém břehu několik malých chalup, tvořících chudou pohorskou vesničku. V malých oknech zplála záře. Nastal časný soumrak. Z vesnice teď vyšel vysoký muž v kožích zahalený. Na hlavě měl vysokou čepici z rouna beráncího. Na holi tlusté, sukovité, přes rameno položené houpal se mu uzlík. Muž ten kráčel statným krokem po zasněžené vozové cestě. Studený vítr vál z hor, šelestě v holých haluzích bučiny, a sfoukl poslední žluté listí, chvějící se upomínkou na zašlé jaro a léto. Letěl dál přes zasněžené údolí, honě před sebou malé kotouče sněhu; rozechvěl holé koruny temných olší, shodil na bílý sníh jich černé šištičky, a letěl přes luka sněhem pokrytá,

až probudil černé, sněhem obalené lesy na protějších stráních z teskného dumání k dlouhému, v dáli zanikajícímu povzdechu.

Na holých větvích podřimovaly už hladové vrány. Bylo ticho, hrobový klid. Tmělo se.

Onen muž v kožichu statečně kráčel dále. Pod cestou šuměla říčka, jejíž prudké vlny upoutati mráz nebyl s to.

Muž přišel k místu, kde se dvě ramena říčky stékala. Od severu tekoucí vinulo se hlavním, už popsaným údolím. Druhé vytékalo od východu z úzkého pobočného údolí. K tomu zamířil muž, přešed směle ledem a sněhem pokrytou úzkou lávku. Šel stezičkou v sněhu ušlapanou po pravém břehu přítoku, jehož břehy taktéž stromovím byly porostlé, až pak tam, kde rovné údolí zahýbati k severu se počalo, přešed napříč přes zasněženou lučinu, octl se u chalupy pod horou na pokraji lesa stojící. Nad ní z temného hvozdu vypínala se holá šedá skála, nad jejímž zachumeleným temenem starý dub křivolaké své rozkládal haluze.

V oknech malé chalupy plála záře.

Muž v kožichu zaklepal na dveře domku, a když se otevřely, vstoupil oklepav sních s vysokých svých škorní.

Světnice dřevěné chyže byla chudobná. Trámy stěn byly temné, místem začazené. Strop nízký a čer-

ný. Na ohništi hořel jasný oheň, nad nímž visel kotel. Hučelo to v něm a bublalo.

U ohně seděl na hrubé stoličce z dříví bukového mladý muž v oděvu venkovana — uslechtilá však, výrazná tvář svědčila, že mladík ten není prostým venkovským synkem.

„Tak časně, strýčku?“ oslovil přišedšího muže, jenž kožich i beranici na hřebík věšel.

„Pořídil jsem dobře — nesu toho víc, než jsem myslil. Teď se zas můžeme na několik dní zachumelit.“ A přistoupiv k ohništi vztáhl ruce k ohni, ohřívaje se.

Mladík se usmál.

Přišedší muž byl už stařec. Šedivé vlasy jeho padaly mu skoro až na ramena. Husté šedé obočí kleulo se nad sivým okem. Vráskovitá tvář jeho vyzrazovala dobrotu srdce.

„Večeře bude co nevidět,“ pravil mladík, nahlížeje do kotlíku.

„Teplé jídlo neškodí po takovém vyběhnutí. — Bude tam přes noc tuhý mráz. Ráno jsem viděl králíčka u stavení. Běda těm, co musí cestovat v té kruté zimě.“

„Ta snad tak zdržuje Vojtu,“ pravil mladík. Byl to Pavel Světelský. „Anebo se tam něco událo. Už tolik minulo neděl.“

A Pavel se zamyslí.

Po chvíli zašumělo to v kotli. Stařec přiskočiv sňal jej s ohně.

Pavel přinesl na stůl hrubě otesaný dvě dřevěné misky a takové lžice, a oba mužové večeřeli.

Stařec byl bratranec Vavřincův a ve více znám byl pod jménem „dlouhý Vít“.

Po večeři odnesl Vít uzlík, v němž vařivo a maso uzené ze vsi byl přinesl, do staré almáry, jež v síni u dveří stála.

Venku se již setmělo. Bylo cítit, jak přitahuje. Stařec pohleděv okénkem ven pravil: „Jiskří se. Nebe se vyjasnilo.“ A přistoupiv k ohništi přiložil otep suchého roští, jež praskajíc zplálo jasným plamenem.

Oba mužové usedli k ohni.

Vít, jenž byl s trámu velikou tlustou knihu sňal, podal ji doktorovi. Ten ji rozevřev zamyšleně do ní nahlížel. Byla to biblí svatá, kniha starého i nového zákona.

Vít nechtěje rušiti Pavla v zadumání, mlčel. Když ale to zamyšlení poněkud déle trvalo, vzal borový špalek a kordinu a jal se dělati louč, kterouž za dlouhých večerů zimních svítí.

Konečně pozvedl Pavel hlavu a jal se na rozevřeném místě nahlas čísti. Byl to pláč Jeremiášův.

„Popatř Hospodine na trápení mé! nebo nepřítel sáhl na všechny drabé věci mé, opanoval všechny svatyně mé. Všecken lid tvůj nouzi trpí a hlad slova tvého: vzezřiz Hospodine!

Bolest má je přetěžká, zármutkem naplnil mne
Hospodin: obrátil mne v pustinu.

Protož pláči a nemám potěšitele, kterýž by ob-
čerstvil duši mou. Nebo synové moji pohubeni jsou,
k jiným pak nadarmo rozprostírám ruce své.

Popatť Hospodine, nebo mi úzko: vnitřnosti mé
kormoutí se, srdce mé vadne ve mně.

Slychajíť, že vzdychám: ale není kdo by mne po-
těšil, nýbrž raduju se v bídách svých.

O jak . . .“ Pavel náhle umkl.

Vítovi vypadl dlouhý nůž z ruky. Oba plni jsouce
udivení naslouchali.

Hvězdnatým večerem zazněl líbezný zpěv. La-
hodné vroucí zvuky, v nichž srdce naděje i víra se
ozývaly, vstoupaly ku klembě nebeské.

Dva hlasy to venku zněly: jeden jako anděla
v pusté oudolí zabloudivšího, druhý z hluboka zvučel

„Nestrachuj se, duše moje,
snášej pevně bolesti,
ruka Páně z bolných trnů
libou růži vypěstí.“

Pavel vyskočiv učinil krok — však zas se za-
stabil, naslouchaje. Jeho bledou tvář přeletl nach.

Když pak zpěv umkl, chopil se ruky Vítovy,
prudce mluvě: „Pojď, Víte, pojd, to jsou oni!“ A kva-
píl ven.

Otevřev dvěře uzfel pod kamennými schody, jež
ku chalupě vedly, čtyry postavy. Dva mužové zaha-

leni v pláště, uprostřed nich postava ženská. Třetí muž stál vzadu.

Nad protější strání plály jasné sestry Plejady.

Vít přišel se smolnou hořící loučí.

„Viktoro! otče!“ zkřikl Pavel a již spěchal se schodů, nedbaje, že jsou ledem zality.

Beze slova, majíc oči radostí zakalené, vrhla se dívka ženichu svému do náručí.

Pak objal mistra Martinia i Vavřince i Vojtu.

Podporuje Viktoru uvedl ji do chudé jizby; ostatní šli za ním.

Jaké to bylo shledání!

Vavřinec nemohl pohnutím promluvit. Po mnohých letech zase octl se pod krovem rodné chalupy, kde mládí své strávil.

Uctivě poklonil se Vít před knězem svého vyznání, jenž mu pravici mozolnou tiskna prosil za přístřeší na nějakou dobu. Vít mu nabídl celou svou chaloupku.

Pak znovu kotel nad oheň pověsil a ze své zásoby přinesl to nejlepší, co měl, aby hosti své jak možná nejlépe uctil.

Pavel sňal Viktoře i faráři svrchní jich šat a usadil je k ohni, aby se zahřáli.

Tiskl Vojtovi znovu ruku za jeho věrné služby. —

První záchvat radosti minul. Nastala chvíle otázek a vypravování. Stručně sdělil Martinus Pavlovi osud svůj a všech farářův pražských, kteří Češi byli.

Vyprávěl, že byv na hranice vyveden, brzo se do Čech navrátil, aby, veden jsa zmužilým Vojtou, k Pavlovi přišel. Nemohl se stařec rozloučiti s vlastí svou.

Pavel se zarmoutil nad osudem kněží českých.

„Zde budeme bezpečni,“ pravil Vavřinec. „A pak, kdyby snad — není do Kladska a do ciziny daleko.“

Viktoře sedící u Pavla rozkvetla tvář. Pohlížela na Pavla, selským oděvem změněného.

„I ty budeš vesničankou, Pražanko!“ pravil usmívaje se Pavel.

Vít přinesl večeři, a prostíčké to jídlo chutnalo nemálo po cestě namáhavé umdleným poutníkům.

Cestou pustými, zasněženými horami často si Viktora pomyslila, že tak krásné nejsou, jak je Vavřinec líčil. Nyní ale zapoměla na vše nepodlí a v chudé té jizbě uprostřed milých zavítal jí do duše mír. —

Pavel sám nutil pocestné časné na lůžko.

Farář a Viktora ulehli na postele, jež byly ve vytopené světnici. Pavel, Vavřinec, Vít a Vojta ustlali sobě ve vedlejší komoře.

Umdlený farář brzo usnul. Viktora však ještě chvíli dumala na loži. Uhlí na ohništi shasínalo. Mráz dýchal na okna a kouznil ledové květy — živé pestré a vonné květy pučely dívce ve snu. Anděl lásky bděl nad ní, a ve stínu perutí jeho zalétl duch spící Viktory v kraje spanilejší, v končiny snů a tužby. —

Když se probudila, plál na ohništi již oheň, jež, snídání vaře, opatroval starý Vít.

Celý den takřka minul u obapolném sdílení. Pavel vypravoval krátce cestu svou, líčil život v horách. Pomáhal statně starému Vítovi v milířích pálit uhlí a dělal vše, co v domácnosti bylo třeba. Když léto minulo a podzim, a studená zima vše bílým přikrovem zahalila, tu padla na Pavla samoty tíž. Léto i podzim byly příjemny v té hornaté krajině, vše bylo nové a příjemné měšťákovi Pavlovi, jenž ne mnoho venkov znal. Ale dva stíny i tu ho stále pronásledovaly: starost o milou vlast a jeho drahé v Praze. Málo jen dosud dolétlo zpráv do odlehlých končin na hranicích. — Zima ale připoutala doktora do světnice. Duševní jeho život hynul, nemaje vláhy. A Vojta se nevracel, jenž měl jistých z Prahy přinést zprávy. Tu zazvučel večer před okny libý zpěv — Pavel mněl, že je okouzlen, že to mámení smyslů. Ti, na něž byl před chvílkou vzpomínal, přišli do dalekého pustého oudolí.

Prvního dne se neptal, co dále by činiti bylo.

Se srdcem skormouceným odcházela Viktora z Prahy. Jediná útěcha jen jako bledý paprsek temnem jí zavítla: že se shledá s Pavlem.

Obšírně nyní vypravoval Martinus Pavlovi i Vítovi pronásledování a utrpení, jež Čechové v Praze i po městech venkovských snášeli. Líčil cestu z domova až na hranice království českého, a nejednou se při tom zamlčel. A znovu děkoval Vojtovi i Vavřincovi, jež tak obětavě vedli ho s Viktorou zpět horami až sem do toho oudolí.

Usnesli se na tom, že zimu zde přečkají, na jaře pak, nebude-li vyhnutí, že do ciziny se odeberou.

Mužové tedy mimo faráře chalupu dle toho zařizovali. Viktora převzala malou domácnost a Vavřinec doma s Vítem zůstává, byl jí nápomocným.

Farář celý den takměř sepisováním pamětí svých strávil. Zaznamenával jmenovitě události let posledních.

Vít chodil do lesa, dříví i roští přiváží, neb zásoba jeho na celou zimu by nestačila.

Pavel s Vojtou často z rána odešli a teprv za soumraku se vrátili. Přinášeli do ok chycenou anebo na lovu zabitou zvěř Viktoře do špižírny.

Večer pak je všechny shromáždil kolem ohniště, na němž veselý hořel oheň.

Vypravováním si krátili dlouhé chvíle zimních večerů. Tu Vít i Vavřinec zpomněli na mnohou pověst, již za mladých let slýchali. K mnohému místu hor a údolí, k mnohému starému stromu a šedé skále poutala se zkazka lidu.

A zase se vloudila vzpomínka do toho přátelského kruhu na doby minulé a smutné jich události. Tu Vojta vypravoval o bojích a šarvátkách, v nichž sám bojoval, o králi Fridrichovi a jeho vůdcích, o nichž drsný ale poctivý voják nehrubě chvalně se zmišoval.

Pavel pak líčil osudnou bitvu na Bílé Hoře.

„Vzpomínal jsem na statečné předky z válek husitských, a když jsme v řadách stáli, tanuli mi ti

rekové na mysli. Zaspíval jsem jejich píseň starodávnou, jejíž zvuky jako bouře nepřítele na útěk zaháněly; však nikdo mně nerozuměl, nikdo víc neznal písně té. Jak jsem se sklámal!

A Viktora opírajíc hlavu o jeho rameno, vroucně pohlédla na mladého doktora.

Než na lože se odebrali, vykonali společně pobožnost večerní.

Často po celý večer zpívali písně pobožné a žalmy. Na ten čas byli v krajině oné bezpečni.

V hlubokém oudolí byla jen ona víska, o níž už povědino; obyvatelé její byli lidé poctiví a zbožní, vyznání evangelického.

Do nejbližšího města, kdež otcové Benediktini klášter měli, bylo dvě hodiny cesty. —

Martinius často do vsi docházel, konaje tam služby pastýřské. Vesničané s radostí uvítali starého kněze, jenž v největší chalupě vsi s nimi bohoslužbu odbýval. To bylo útěchou Martiniovi i venkovánům, mezi nimiž tak jistým byl, jako v chatrči Vítově. Přinášeli tam dárky, jakéž chudoba jejich uštedřiti mohla, a to hojně, tak že farář vida potřebnost jejich, odpírati musil.

Dny jasnější teď nastaly a zřídka kdy zahalilo se nebe šedými mraky, zřídka teď hučel divoký sever, spousty sněhu před sebou honě.

Viktora, jež pod zachmuřeným mlhavým nebem často v kruté chumelenici horami byla cestovala, po-

znala je teď v zimním jejich šatu. Plna úžasu pohlížela ku kladským horám, nad nimiž z růžového, zlatými obláčky lemovaného lože vyhouplo se planoucí slunko. Zasněžené vrcholy hor zarděly se nad krásou takovou, a rúměnc ten odrážel se na obloze opírající se o ně. Bledě růžový pruh rozložil se na obzoru, přecházeje v jasně zlatou barvu, až bledna spojil se s jasně modrou oblohou. Na bílém rouchu luk zastkvěly se perly a jasné křišťály mihotající se v kmitavém lesku zimního slunce.

Dlouho patřila na krásu nevídanou Viktora, stojíc na prahu vedle Pavla. Pak sestoupila s ním a po cestičce ušlapané kráčela k řece, již od chalupy dělila nepřilíš široká lučina.

Řeka tekla na samém úpatí protějšší příkré lesnaté stráně. Údolí to pobočné bylo úzké.

Pavel Viktoře na zavátých místech cestu prošlapával a ji podporoval. Na březích husté bylo stromoví i křoviny. Zima je šumícího zbavila listí, mráz obalil haluze jejich lesklými křišťály.

„Až pod hustými těmi korunami na jaře státi budeš, pak slova nenajdeš, abys vypověděla krásu vůkol,“ pravil Pavel, když se byli u stromů zastavili, kolem se rozhlížejíce. Vysoká svadlá tráva nad vodou stkvoucímí byla jehličkami pokryta, a jaré vlny spoutal led, na jehož lesklé zelenavé ploše tu a tam bělely se kapičky sněhu skristalisovaného jako bílé květiny vodní.

Nad protějším břehem vypínala se strmá stráň, z jejíhož temného hvozdu studené vanuly vzdechy.

Odtud zpět se ubírali, neb dále pro sněh nebylo možno.

„Hle, Pavle, nebe tak jasně modré a jen tam malý bělavý mráček,“ a Viktora naň ukazovala.

„Aj, Pražanko!“ usmál se doktor; „to měsíc, jenž bledne před září sluneční.“ —

„Ej, to vám u nás, panno Viktoro, slouží!“ pravil usmívaje se Vít na práhu. „Tvářičky máte jako růže zardělé.“

„A oči jako hvězdy jasných nocí,“ dodal potichu Pavel. —

Jindy zas zasnoubenci pozorovali bílou mlhu, jak sklánějí se, na vrchol kladského boru se kladla, jak dále mezi horami se v kotoučích valila jako bílé vlny zpěněného moře, bijícího o skalní břeh. A když v ouplňku měsíc za černavým vyšel lesem a nad oudolím po jasném putuje nebi se vznášel, tu dlouho Viktora u okénka stála, pozorujíc tu zimní krajinu, na jejímž bílém šatě chvělo se bledé světlo luny. —

Tak den po dni mýjel, noci se krátily a světlo déle bránilo se stínům noci.

Vojtěch nebo Pavel došli někdy do nejbližšího města, a vždy se vrátili s nevalně veselými zprávami. Jako z Prahy, tak ze všech měst venkovských byli knězi evangeličtí do ciziny vyhnáni. Komissaři, již ku pomoci své houfy jezdců měli, dopouštěli se při

takovém knězi evangelických sesazování ukrutností nemalých. Na místo pod obojích dosazování potom leda lidé bezbožní, rouhaví a k dobrému nezpůsobní.

Martinius slyše zprávy takové, starou klonil hlavu.

„Ach, spuštění veliké a utrpení seslal na nás Hospodin. Ovčince spustnou a ovečky zabloudí, zahán-li jejich pastýř.“

Tím horlivěji pak navštěvoval vesničany, tvrdě je u víře.

Zármutek nad zbědovanou vlastí a církví jako mrak visel nad chalupou. V poklidné chalupě to jediný byl stín. Pozapomněli na něj, zdálo se, že zmizel; ale slovem ho přivolali, v dobách samoty se zjevil.

Někdy vzpomněla také Viktora na Lahůnka, však bez bázně už a bez zachvění. —

Pavel, když o samotě jednou seděl s farářem, rozhovořil se o Viktorce, žádaje, aby mu Martinius požehnal a dceru co věrnou života družičku dal.

„Ano, synu můj, požehnám vám, brzo staniž se tvou manželkou, však odlož sňatek až do jara.“

Pavel neodmlouval knězi a více nežádal, aby sňatek dříve byl slaven. Miloval Viktoru vši vroucností a cudností první lásky. Byl šťasten její přítomností, jejím úsměvem, zdálo se mu, že ji nikdy tak nemiloval jako nyní — a štěstím jejím byl šťasten. — Sedmnáctiletá pak dívka o sňatku se nikdy nezmínila. Panenská cudnost jí bránila a pak byla ponořena v sladký sen první lásky; nezářela dál. —

Tepější nyní byly paprsky slunce. Se strání a vrchů míjel sněh v horoucím jejich polibku, a bystřinami vrhal se do údolíčka, kdež sprostěna ledu řeka vesele šuměla.

Led zmizel i sněh — voda dříve bystřinami rozmnožená opadla a se vyjasnila. Lesy sprostěné bílého obalu veselejší na se vzaly barvu, jasným vzduchem zazvučela píseň skřivana, jenž vznášel se k modrým nebesům. Žlutá na dole travička se vzpamatovala; zavál vlažný větřík, probravší se ze spaní, a ona se zazelenala.

Tam uprostřed paloučku snad ještě vrstva sněhu?

To liliovité bledule se bělají a tam sedmikrásky skromné — a k vlnám šumícím bílá se sklánějí kvítka, jimž starý Vít „beránčí oči“ říká.

Na větvích rozvily se pupence v listí. Stromy se oděly novým lesklým šatem, a jako by se radovaly, šustily a ševelily.

S jáсотem uvítala Viktora první na dole kvítko — každého rána probudivši se, nejprvé pohlédla ven, „co to jaro dělá“.

A zrovna čarovalo to vonné líbezné jaro! Každým dnem něco nového utvořilo, něco netušeného. —

Jako laň vyběhla si do lesa, na strání nad chalupou se rozkládajícího. Stoupala výš a výše, až tváře jí zčervenaly — a náhle se zastavila. Zabučel ten starý hvozd, a hluboký ten vzdech táhl od stromu k stromu, až tam daleko v šerých hlubinách zašel.

Podivila se nad tím přivítáním — naslouchala — zas jiné hlasy — ševelilo to a šumělo jako tichý, tajemný rozhovor. Mladý bouček to šuměl a vedle ševelila štíhlá bílá bříza jako panenka. Šeptaly si snad, jak to bude blahé, tak snít na krásné porostlé stráni, anebo snad povídá ten ptáček ty vzdechy břízy, s níž na bouček přelétl.

Tu křovina hustá a v stínu jejím — Viktora zavýskla — jedna, dvě, tři fialky! — Kleká, kloní se k nim a ssaje jich libovonný dech. Teď trhá je, vije z nich kytičku, a hledá zas a vije kytičku druhou.

Obličeje její tichou radostí září. Nevzpomíná na temný stín — dobrá matička, příroda, ho zaplašila.

U chatky potkala Viktora Pavla.

Usmívajíc se podala mu kytičku fialek.

„To za tu, co v mém žaltáři!“

Pavel překvapen radostně chopil se kytičky a zulíbal tu něžnou bílou ruku, která ji vila.

Druhou donesla otci, jenž u otevřeného okénka stoje, dolů na jasně ozářený pohlížel dol.

Políbil dceru. —

Ó, veselejší teď nastaly dny! To slunko boží divy tvoří! Květy se obalila stará ta hruška, jež mohutnou svou korunu nad střechou chalupy rozkládala. Zašuměl starý dub na skále nad chýží a zval obyvatele, aby přišli do stínu jeho, chtějí-li uvidět kus krásného světa.

Tam za časného jitra vydal se úzounkou stezičkou Pavel se svou nevěstou. Cestou namáhavou jsouc unavena, usedla Viktora na mohutné kořeny dubu, jež přirozené tvořily sedátko.

Ranní vítr šoumal v mladém listí starého stromu, z hvozdu kol zvučely písňe ptáků a tajemné šumění lesa jako modlitba ranní. Nad Borem bledly červánky v zlatoskvoucí se měnící jezero, z něhož vyplulo zářící slunce.

Viktora žasla nad východem slunce v zimě — teď vstavši zrakem zaníceným patřila na divukrásný ten výjev.

Skalnaté vrcholy hor a lesné stráně planuly v zářícím světle, nebe bylo jasné, průsvitné — však tam na západě mračna se shlukují, z nichž brzo snad déšť tichý se vyvine. Tu jasné ozářené nebe a tam šedými zakryto mraky — a ale! Viktora překvapením vzkřikla.

Na nebi západním sklenula se jasná duha jako oblouk obrovský. Zdálo se, že ze vzdáleného vyrůstá lesa, a vrcholem svým až do nebes sahajíc, skláněla se na horu druhou, kdež za bílým bodem, chaloupkou snad o samotě na vrchu stojící, se ztrácela.

Jati jsouce zjevem tím, dosud nevidaným, stáli milenci plni němého úžasu. —

Z mraků vyfinul se déšť, jenž padáje daleko, zdál se býti šedými pruhy, jež mračna s horami na obzoru spojovaly.

Vyplakalo se nebe, zmizely mraky i duha, a celá klenba nebes zase se usmívala. —

Celá rodina chaloupky v tichém údolí sedávala často za vlažných jarních večerů na záspi před chaloupkou. Tam sedávali ještě, když den byl dávno pohasl, když šero už na krajinu se sklonilo a bílé páry jako lehounký průsvitný šat vil táhly se po stichlém údolí. Kryti jsouce střechou doškovou vytrvali i, když nebe se zatáhlo a s temných výšin šuměl z večera tichý jarní déšť. Tu bezděky objal pravicí svou Pavel Viktoru, jenž světlovlasou hlavinku na jeho sklonila prsa.

Někdy však do jizby se utéci musili, když přišel do údolí a lesů prudší, divoký host. Zahučel víchr, proháněje se stráněmi po bocích údolí, vjel do staré hrušky, až zasténala. Hrom burácel a v horách zvučela strašná jeho ozvěna. Čirou tmou míhaly se blešky. Tu sedávali všichni u stolu, čekajíce, až divoká mine bouře.

„Jako tenkráté — víš, Pavle — když si z Prahy prchal,“ šeptala Viktora Pavlovi. „Ó, tehdy jsem myslila, že tě více neuvidím.“

„Dušinko má! už se nerozloučíme, ten bídník už nemá k nám moci!“ —

Martinius často teď pozíral blaženě na dceru svou, jež v hornaté krajině rděla se jako růžička. Ubledlá barva z lící jí zmizela, modré velké její oči zářily jasným ohněm. Jak byla krásná v prostém šatu

svém venkovském! Černý živůtek objímal štíhlé její tělo, sukně jasné barvy sahala jí nad kotníky. Přes ramena jí padaly dlouhé světlé vlasy v pletence upletené. Jako laň poskakovala po lučině, na níž tisíce pestrých vykvétlo kvítků.

Temná jakási starost o ní přece sklíčovala někdy duši jeho; hleděl však ji zaplašit, pozíraje na statečného Pavla, jenž jí bude věrným ochrancem, kdyby i na něj Hospodin měl snad vzpomenouti.

Snoubenci ti mladí byli útěchou zarmouceného stáří farářova. —

Radostně vítali vesničané starého kněze už zdaleka, když kráčeje uprostřed svých „dětí“ Pavla a Viktoru, po luční stezičce k nim se blížil, aby krásné nedělní jitro zasvětil s nimi bohu.

Na návsi shromáždili se pod věkovitou lípou, co zatím někteří za ves co hlídky se postavili, aby v čas mohli dát znamení, kdyby nepřítel se blížil, což za těch dob každé chvíle státi se mohlo.

Obyčejně v stranu tu, kde město leželo, chodíval Vojta. S hlavou odkrytou stál na skále blíže lesa. Vítr zanášel lahodné zvuky písní a žalmů až k němu a on bdě v duchu modlil se s nimi.

Dobří venkované milovali laskavou Viktoru, jakož i otce její u velké vážnosti a lásce měli. —

Po pobožnosti odebral se obyčejně farář do chaloupky, aby sobě odpočinul. Pavel však s Vikto-

rou prodleli na březích říčky, kamž i jindy často se ubírali.

Travnaté břehy stínily šeré olše, jež buď do výše koruny vypínaly aneb je nad vodu skláněly. Kol kménů vinul se úlisný chmel a husté křoví olšové i vrbové těsně k nim lnulo. Mezi tmavou zelení olší odráželo se jasnější mladých javorů listí a bělokvětá kalina shlížela se v jasných vlnách. Na břehu levém i lípy dvě se zelenaly, za nimi lučina jasnolistá, a na příkře vystupující stráni zadumané smrky, a štíhlé jedle temné své skláněly větve, k nimž z kypré půdy vinul se hustolistý břečtan.

Milé šero a chlad panoval tu u říčky, jež místy klidně tekouc, místy šumíc, přes kameny hrčela. Jasnou studenou vodou bylo vidět hnědé kamenité dno. Tu a tam veliké vyčnívaly z vody kameny zeleným mechem obrostlé, kol nichž vyrůstaly rostliny s velikými širokými listy. Pěnice se rozrážely se na malých těch ostrůvkách vlny, jež v pohyb vlnitý uváděly dlouhé zelené řasy ve vodě jako hebké vlasy víl. Malá sněžná kvítka povznášela ze zelené té půdy nad hladinu vodní hlavinky své a na březích shlížely se ve vodě modrooké pomněnky. Chladivý vítr zavanul stromy a křovinami, z lesa přinášeje povzdech tajemný. Časem pták zanotoval na haluzi; nad vlnami kmitl se jasněmodrý rybářík, dál nad řekou zalétaje; nad vodu vyvrštil se pstruh — žblunklo to, kola vodní rostla ku břehům — a zas bylo posvátné ticho, rušené jen tichým hrčením vln.

Sem přechásto docházeli snoubenbi, a usednůvše pod nakloněnou olší neb mladické javory, buď ryby na udici lovili, při čemž jim někdy Vojta pomáhal, aneb hovořice sblížili se až v polibek.

Z každé takové vycházky přinášela Viktora hrst různých květin, jež pak doma v kytici uvivši v malý hrneček vodou naplněný dávala.

Jednoho odpoledne, když bloudili po břehu, vyzvala Pavla, aby jí ukázal místo, kde natrhal onu kytičku, kterouž po Vojtovi do Prahy jí poslal.

Šli kus proti vodě, až prodravše se křovinou octli se na malém, travou hojně porostlém poloostřůvku.

Pohleděli dolů po vodě, jež v stromoví a křovinách se ztrácela — i nahoře zatáčeji se skrývala se v křovinách.

Byli tu jako odloučeni od světa. Před nimi strmá porostlá stráň, za nimi hustě porostlý břeh. V té samotě bylo tak mílo, tak volno.

„Musíme na druhý břeh!“ pravil Pavel.

Viktora váhala, pak ale na domluvu Pavlovu se odhodlala. On šel napřed a postaviv se na kámen, jakýchž tu řada břehy spojovala, podal ruku svou Viktoře, jež na první bázlivě vstoupala. Překročila první, druhý — a na třetí už směji se skočila. Na hebkém a vlhkém mechu se sklouzla a byla by si své nožky smáčela, kdyby ji Pavel v čas nebyl zachytil.

„To za pomoc!“ pravil a políbil jí růžová ústa.

Tak dostali se na druhý břeh pod štíhlou mladou lípu. Pak zase kráčeli proti vodě, až octli se pod dvěma mohutnými javory, jež jako dva rodní bratři vedle sebe srostli.

„Tu, drahoušku, jsem mnohé sedával chvíle, na vlast, na tebe a milé mi vzpomínaje. Tu také uvil jsem kytičku, již ti Vojta přinesl.“ A ukázal na břeh, jenž pomněnkami se modral.

Usedli pod javory, odpočívajíce sobě. Mysli jejich v minulý zalétly čas, v onu dobu, kdy oba po-nejprv se spatřivše, láskou vroucí a upřímnou k sobě zahořeli. Mnohé se tu šeré zjevilo kvítko ve věnci růží, ubledlých vzpomínek.

Tu poprvé Viktora teskně zašeptala: „A dál?“

Pavel objav nevěstu svou pravil vroucně: „Láska nás ochrání!“

Pak zabočili od břehu a vystoupivše něco do stráně na pokraji malého octli se ouvalu.

„To místečko ještě neznáš, Viktoro!“

„Ach!“

Byl to neveliký travnatý ouval, nad nímž kolem šeré se vypínaly jedle a smrky. Na bocích ale rostly bílé břízy, jichž dlouhé haluze vítr jako vlasy rozvíval. Naproti na svahu stará osyka rozkládala korunu svou a jí po boku jako dcery u matky své tři mladé břízy klonily své hlavy. Tam spěchala Viktora a za ní Pavel. Usedla na pískovcový omšely kámen, jenž tu v zemi byl zapadlý jako zapomenutý pomník.

Zde šero se už rozhostilo a pokradmo jen vnikaly paprsky světla mezi kmeny smrků a jedlí. Ve hvozdu kdesi zahvízdal ptáček, pak bylo zas ticho. Tajemný jen ševel zněl jim nad hlavami a z dolu doráželo sem temné tiché hrčení vln.

Viktora se přitulila k Pavlovi. „Zde byste mne pochovali, kdybych v oudolí zemřela —“ a chtěla se usmát.

Pavel ji objal. „Kdo bude myslit na smrt, když má žít, když má oblažít jiné!“

Stařec se brání smrti, mládí často se obírá myšlénkou na ni.

Touže cestou snoubenci šli zpět, a když řeku překročili a na louce se octli, uzřeli oudolí v posledním zážehu slunce.

Domů přišedše uzřeli otce nemálo zamýšleného.

Když Viktora na lůžko se odebrala, zavolal Martinus Pavla k sobě a pravil:

„Zase nám hrozí bouře. Přiběhl ke mně tajně starý Vaněk zvěstuje mi, že právě ze vsi odešel mnich Benediktin z města. Kázal a prosil, aby toho kacířství zanechavše pokání činili a jemu se zpovídali. A když stále je u víře viděl, hrozil odcházeje vojenskou assistencí. Pavle, nejděle jsme v té klidné krajině u dobrých těch lidí pobyli. Vaněk úsilně mne prosil, abychom se v nebezpečnosti nevydávali a aspoň na nějaký čas se ukryli. Ach, neopustil bych ty věrné, ale sám teď hrdlem propadlý, Víta o život bych připravil. Tys mlád, ty budeš Viktorce ochranou — nebo

nám, jak tuším, zlí nastávají dnové, a já stár a slabý jsem. Pozejtří v neděli, libo-li, vám požehnám. Buď dcera má ti věrnou ženou a ty jejím silným mužem!"

Pavel stiskl Martiniovi radostně ruku.

Pak zavolal farář Vavřince, Víta a Vojtu, jimž oznámil sňatek. „Po neděli,“ pokračoval, „zde někde se ukryjeme, víte-li v horách bezpečné místo. Nebude-li, anebo když nebude lze více se navrátit, to s pánem Bohem do vyhnanství se odebeřeme.“ A vzdychl z hluboka. —

Za časného jitra Pavel vstal. Viktory již v chatě nebylo. Sešel dolů a došed k řece našel ji pod ohnutou starou olší sedící na sedátku, jež jí byl upravil. Na světlém místě, kde tolik hustého stromoví nebylo, rděly se vlny. Budící se v nich shlížel se den. Pavel jí sdělil svolení otcovo.

„Chceš mou ženou být?“ tázal se.

A ona rdíc se jako jasné vlny řeky podala mu bílou ruku. Pavel objal svou nevěstu a vtiskl na její červené rty vroucí políbení.

„Pojď; zítra je už svatba, číňme přípravy.“

Nepověděl však, jaké nebezpečnosti se zas blíží, že snad jim bude se rozloučit s milým údolím.

Vojta k polednímu odešel do města, aby se něčeho podstatného dozvěděl a aby nějaké zásoby nakoupil.

Viktora řídíc své svatební bílé šaty, které s sebou z Prahy vzala, tázala se Pavla, proč tak najednou má sňatek slaven býti.

Pavel mohl snadně vše jí vymluvit. Bylť jí už dříve povídal, že o sňatek už žádal, otec že ale jej až do jara odložil. A nyní ta doba přišla.

Viktora vzpomínala, jak mnoho slzí vyronila na ten bílý svatební šat, když jej šila. Myslíla, že více ho neoblékne.

Starouškové Vít a Vavřinec odešli do lesa, aniž by co říkali, a navrátili se přinesli dva mladé smrčky, jež u dveří chaloupky do země zarazili. Nade dveře na stěnu připevnili oblouk z chvojí zeleného a pod obloukem visel věnec z pestrého kvítí, jež na louce a v lese natrhali.

Pavel odešel hledat Viktoru, jež byla před slunce západem odešla. Našel ji na skále nad chalupou pod starým dubem sedící. Zamyšleně hleděla na krajinu planoucí v lesku zapadajícího slunce. Za temné lesy níž a níž se sklánělo, na dolinách rostl stín. Zapadlo, vrcholy hor kolem v růžové záři. I tam doplanul poslední svit a na šeré peruti snášel se soumrak.

Les umkl, bylo posvátné ticho. Z daleka bylo slyšet temný hlahol klášterních zvonů, jichž zvuky větrík na dvě hodiny zanášel.

Viktorce se zalily oči slzami.

„Ty pláčeš — a dnes?“

„Ach, Pavle, na mysli mi tanula Praha, a vzpomínám na svou matičku. Ach, zítra nepožehná dceři své — daleko, daleko je, a kdo ví, spatřím-li kdy její hrob.“

A hleděla na bílý mrak, jenž vesloval v stranu tu, kde vypínala se matička země, staroslavná Praha.

Pavel se zamlčel. I on vzpomněl si na zemřelé rodiče své a na milý domov.

„Žehnají nám, Viktoro, a dá Bůh, že lepší nám nastanou časy. Pojd' nyní, noc pomalu se už blíží a dole čekají na nás!“ —

Jaké to bylo pro Viktoru překvapení, když chudou chaloupku tak ozdobenou viděla. Tiskla radostně dobrým starouškům ruce, a oni z upřímného srdce jí přáli, aby šťastnou byla na další života dráze.

Samuel Martinius blaženě se usmíval, vida dceru svou štěstím zářící, však vzdychl bezděky.

Dvě děvčata ze vsi přinesla nevěstě košíček květin prosíce, aby tím skromným dárkem přijala za vděk. S radostí přijala nevěsta květiny ty, ve skromných zahrádkách vypěstované.

Po večeři usedla na práh, aby z nich věnec a kytice uvila. Pavel usedl vedle ní. Farář a staří bratřenci seděli ve světnici hovoříce. Podivným jim bylo, že Vojta se dosud nevrátil.

Pavel rovnal kvítka, jež Viktora lůvkem heboučkým, které jí byl ženich přinesl, vázala. Náhle však vypadly jí květiny do klína a upřeně hleděla k lesu.

„Podívej se, Pavle,“ šeptala, „tam ta záplava; snad boží někde ve vsi za horou.“

Pavel v tu stranu pohlédnuv usmál se. „Nadar-mo se strachuješ, Viktoro, neboží, ale jen tam hled.“

Červenavá za černým lesem planula záře, jež jako záplava ohně nebesa zbarvila. Bledla pak pohnutě, v žlutavou se měníc — teď se zalesklo za černými vrcholy — teď zas, zlatoskvoucí objevil se okraj, vstupá výš a výš, zvolna tiše, velebně se vynořuje — úplná měsíce zář zazářila za lesem.

„Jak krásné!“ zašeptala dívka.

„Jako ty, spanilá má luno!“ a Pavel objal nevěstu svou. „Až zítra vyjde, budeš mou!“

Při světle měsíce dopletla věneček.

„Hle, to poupátko! Vezmi je, dává ti je tvá nevěsta!“ a zarděla se.

Pavel se k ní chýlil — v tom spočinula ruka farářova na jeho hlavě; pravici pak položil na světlé, hebké vlasy své dcery.

„Milujte se vždy tak, a odoláte bouři. Hospodin vám žehnej!“

Stařec povznesl zraků svých k nebesům, na nichž na tisíce vzplanulo hvězd. Nad horou výše vystupoval měsíc. Pavel vroucně tiskl starcovu ruku a Viktorka pohnuta jsouc ji líbala.

„A nyní pojdte, dítky, pozdní nadešel večer.“

Ulehli starcové a Pavel položiv se poklidně usnul.

Do vedlejší komůrky, jež z jara stala se ložnicí Viktorie a její otce, padal bledý měsíce svit. Farář pokojně oddychoval. Viktora však stála u okna a hleděla ven do tiché jarní noci. U okénka chvěl se ve větru večerním keř malinový a z lesa někdy zazněly sem tiché tajemné zvěsti. Viktora byla v hlu-

binách duše své pohnuta. Pohlédla často na růžový věnec, jež na talíři vodou naplněném na malý stolek položila, pohlédla na uvitou kytici z fial, rezedky a růží. Zdálo se jí, že vonný dech květin celou komůrku naplňuje, že zář měsíce vše dnes mění. Duše její byla jakýmsi tajemným kouzlem jako unášena, srdce bylo rozechvěno, a zdálo se jí, že rozumí těm tajemným lesa vzdechům a ševelení keře malinového, že ví, co se těm květinám zdá.

Pudilo ji cos temného ven, v té komůrce bylo jí těsno, blahá tíž jí ouživila prsa, v poklidné jasné noci si oddechne.

Dvírkami, jež z komůrky vedly do lesa, vyklouzla. Pohlížela na dol, kdež lehounká bílá se vznášela pára, pohlédla do hvozdů, mezi jehož kmeny se bledé rozlévalo světlo, pronikajíc husté jeho klenutí. Pokročila přes malou mýtinu a octla se v lese. Náhle se zastavila. Leknutím oudy jí zdřevěněly a z hrdla zúženého nebyla s to vyrazit hlásku.

VIII.

Stál před ní vysoký, štíhlý muž v hnědých jízděckých škorních. Pod jeho svrchním jasně modrým kabátem, jehož široké rukávy od kloubu kus vyhrnuty byly, bylo vidět na kabátci růžový bandalér, v němž se mu houpal dlouhý meč s krásně pracovaným košem. Na černém širokém klobouku chvělo se veliké bílé péro. Dle oděvu byl to důstojník jízdy. Tvář jeho

ubledlá vyznačovala se poněkud velkým orličím nosem, vedle něhož na tváři bylo viděti tmavou bradavku.

Chvějící se rty zbledlé Viktorovy zašeptaly konečně: „Lahůnek!“

Jak patrně, byl i on nad míru překvapen. Přes jeho tvář přelétl nach a sivé oko se mu zajiskřilo.

Za chvíli stáli mlčky proti sobě.

Konečně se Lahůnek lehce uklonil a usmívaje se pravil: „Aj, panno Viktoro, byl bych se spíše nadál, že mne anděl z toho prokletého lesa vyvede, než že vás spatřím. Jak jste se změnila v tom rouchu vesnickém, však krásnou Viktorou jste přece zůstala.“ A usmál se lahodně.

Viktora, třesoucí se, opřela se o strom. Zdálo se jí, že vidí před sebou dábla, jenž šklebě se jí do propasti strhnout chce. Upřela oči své do země.

„Myslil jsem, že dávno už jste si našli útulku v cizině, totiž otec váš a snad také — Světelský.“

Slyšíc ta drahá jména probudila se ze svého ustrnutí a vzbodivši se chtěla se obrátit k chalupě, jejíž stěny za mýtinou prokmitovaly.

„Kam spěcháte? Chcete snad o pomoc volati? Nelekejte se, vše by bylo nadarmo. Světelského hrnaté páže, syna Vavřincova, moji vojáci lapli; jsou tu nedaleko k službám ochotni.“

Tichým dřímajícím hvozdem zazněl temný, táhlý rohu hlas, jejíž ozvěna od stromu ke stromu nesla, až jej v hlubokém klínu hor pochovala.

„Slyšíte?!“

Viktora upřela na Labůnka zrak. Jeho oči při zvuku rohu se zaleskly.

„Vy jste mnou opovrhla, vy jste zamítla ochranou mou ruku, již jsem vám nabízel — a já vás dosud miluju. Obraz váš nezmizel mi z mysli po všech ten čas, co jste byla vzdálena. Dnes prozřetelnost kroky mé řídila, nebe samo tomu chce — Viktoro!“

„Rouhači,“ chvělo se Viktoře na rtech.

Po chvíli pokračoval: „Mohl bych vás násilím unést, mohl bych otce vašeho i Světelského před soud zavléci — víte, že by smrtí byli trestáni. Otec zůstal proti mandátu ve vlasti a Světelský už dávno k smrti odsouzen.“

Viktora vzkřiknouc zakryla rukama tvář.

„Měl bych tak učiniti, jest to mou povinností.“

„Milost, ustrňte se!“ zaúpěla Viktora a padla na kolena.

„Ó, neklekejte, spanilá Viktoro, před tím, jemuž můžete rozkazovat. Na vaši vůli jest: buďte mou. Či jste již ženou Světelského?!“

V hrozném tom okamžiku zašeptala Viktora sténavé: „Ne!“

Klečela dosud a hlouběji sklonila hlavu svou, jako lilie, když ji divoká zasáhne bouře.

„Nuže, jak jste se rozhodla? Svolíte-li, odejdou otec váš i Světelský v pokoji do ciziny; ne-li, dám znamení, a moji jezdci v lese čekající odvedou je.“

„Smilujte se nad šedinami otce mého.“

„Milujte mne — buďte mou!“

„Nikdy! Nemohu vás milovat, jinému náležím!“
a prudce se země se vzchopila.

„Budete oplakávat mrtvé.“

„Ukrutníče! — Zapřísahám vás vším, co vám drahého, odejděte. Slitujte se!“

„Mírněte se, spanilá Viktoro; v chatě vás uslyší a budu nucen zavolat jezdce. Rozhodla jste se?“
A chápal se trubky, jež mu po boku visela.

„Zhyneme raději všichni.“

„Nikoliv — otce i Světelského odvedeme a vy zůstanete mně!“

Oči Lahůnkovy se zajiskřily jako tygroví, jenž na kořist svou číhá.

Viktora byla zdrcena. „Oni zahynou a ten bídník je s to dopustit se násilí. Zachraň aspoň je, byť i tys zahynula!“ šeptalo jí.

Lahůnek nasazoval k ústům roh.

„Ustaňte!“ Viktora učinila krok, jako by mu ruku chtěla podat na svolení, pak se ale zastavila na celém těle se třesouc. Stála tak chvíli.

Zdálo se jí, že divoká kolem ní se rozzuřila bouře, viděla hynoucího otce i Pavla, užřela bledé jejich obličej. Zatmělo se jí před očima. S tím nejdražším na světě měla se rozloučit, s otcem, ženichem, s nímž ji dnes měl svazek manželský na věky upoutat. Nerozloučí-li se, zhynou oni, zahyne snad i ona.

Temným, chvějícím se hlasem pravila po boji tom; „Smím vám věřit, že je nezničíte, když —“
a nemohla dopovědět, hlas jí selhal.

„Přisabám!“

Hleděla před sebou jako v hlubokém zamyšlení, jako bez ducha. Po chvíli vztýčila prudce hlavu, jako by jí spasná projela myšlenka. Oddechnuvši si pravila: „Musím hned s vámi? odvedete mne hned?“

„Není času k prodlení. Uznáte, že musím jít na jisto. — Svolujete? Miluju vás, budu vás věčně milovat a vám se kořit — ó, vy neznáte srdce moje! Ó pojdte!“

„Ne, ne, já je musím ještě vidět, s nimi se rozloučit.“

Položila křečovitě ruku na srdce, které jí div nepuklo.

Lahůnek se blížil ruku jí podávaje.

Zachvěla se.

„Nuže, neodfeku vám první vaše přání; podívejte se, rozlučte se s nimi. Mluvit však nebudete; uznáte, že vaše slovo bylo by jejich smrtí. Nuže, sličná Viktoro, doprovodím vás až k chalupě.“

Vyšla z lesíku, přešla mýtinu. Celý svět se na ni sypal, neviděla na cestu, nevěděla, jak se do komůrky dostala.

Tam spal poklidně oddychuje staříčkový otec, na jehož rtech lehounký zahrával úsměv. Snad snil o štěstí své dcery.

Tu se vzpamatovala ze svého bolu. Chopivši se péra, jímž otec psával, chvějící se rukou napsala na desku žaltáře, z něhož každého jitra otec se modlil:

„Prchněte ihned, Buďte šťastni. Modlete se za svou Viktoru!“

Pak tichounce otevřevši dvéře hleděla do druhé jizby, kde blíže okna Pavel na chudém loži odpočíval. Bledý paprsek měsíce dral se do světničky a ozařoval Pavlovu tvář vroubenou černými kadeřemi.

Viktora hleděla naň a nemohla utajiti pláč. „S Bohem, s Bohem!“ šeptala.

Vstavši poklekla u lože otcova. Líbala ty drahé ruce a slzami je kropila. Div neodmlela.

Lehýnké zaklepání na okno jí připamatovalo, aby odešla. Pohlédla ještě jednou kol, uzřela věnec svatební, kytici, otcovu vráskovitou tvář. Klepání ozvalo se po druhé. Vrávorala ven. Tam klesla bez sebe u keře malinového. —

Lahůnek neobdržev odpověď na onen list, kterýž byl Viktorě před jejím odchodem z Prahy zaslal, soptil hněvem velikým. Na jaře pak, když se uzdravil, byl vyslán s oddílem vojska na venkov, aby tam šířil a podporoval „reformaci“, aby bludné ovečky mečem uváděl v lůno církve římské.

Sendražský ze Sendražic, ten zrádce a odpadlík, byl znám co věrný a oddaný sluha císařův, a protož učinili jej komissařem v Hradecku, kdež nade všechny kolegy své přísností a krutostí vynikal. Zhýralec ten jen po rozkoších se pachtil, a chtěje, jsa chudým šlechticem, získati si hojné odměny, sužoval krajany své snad více než cizí dobrodruhové. Ubíraje se s oddělením svým do města P., aby tam na pomoc přispěl ostřím meče otcům Benediktinům, kteří lid pod obojí ve vůkolí k římskému vyznání obraceli, potkal

na silnici Vojtu, jenž s těžkým vakem domů se vracel. Byl by jel kolem nevšimna si ho, ale přimhouřené oči vyschlého krejčíka, jenž se „kómorníkem“ Sendražského stal, poznaly ve venkovanu velikána Vojtu. V statečném tom muži hrklo. Poznal Sendražského i krejčíka. Byl sám, jen holí ozbrojen. Kráčel rychle dále s hlavou sklopenou, aby pány své varoval. Spozoroval ale, že dva jezdci se obrací a za ním se ženou. Věděl, že ho poznali, že velké i farářovi nastalo nebezpečství. Brániti se proti přesile nemohl, pročež vak svůj zahodiv ubíhal po cestě, až zaskočil do černého lesa, jenž se podél cesty na stráni rozkládal. Slyšel za sebou prudký dusot, viděl Sendražského v čele části svých jezdců; teď u lesa seskákali s koní, jež krejčí v opatrování vzal ještě s jedním mužem, a s obnaženými meči vrhli se v les. Rozprchli se na všechny strany. Vojta slyšel zvuk rohu, pádné kroky, šelestění křoví a praskání haluzí. Často byl jim na blízku; jsa ale v horách vychován, znal je i lesy. Pustil se v opačnou stranu, tím si zašel. Proto se ho obyvatelé chaloupky nedočkali.

Lahůnek jako ohař bedlivě hledal po lese, až se mu jezdci jeho ztratili z očí. Nadešla noc. Zabloudil. Kráčel na zdařbůh lesem, až se s Viktorou setkal. Byl neobyčejně překvapen. Však brzo se vpravil v postavení své, a drzá to byla lež, že Vojtu lapili jeho vojáci. Ale prohnáný ten šibal odvážil se, a odvaha ta měla dobrý účinek. Jeho srdce se opět probudilo, zahořela v něm vášeň, když spanilou Vik-

toru uzřel. V okamžiku tom přisahal sobě, že drahocennou kofist tu, pro niž se byl dříve tak namáhal, více nepustí. Její slze, její bol jím nepohnuly, ba byly mu zadostučiněním a sladkou pomstou. Byl velikomyslným, protože sám do chalupy se vrchnout nemohl, aby zajal faráře i nenáviděného soka. Oči se mu zaleskly, když uslyšel rohu hlas. Dávali mu žoldněři znamení. Zaradoval se ďábelsky nad tou náhodou. Unese Viktora bez boje a namáhání, pak vždy mohl se žoldněři do klidné chalupy vniknout. A přísaha? Přisahal vícekrát a nesplnil. Zajme faráře pikhartského, zajme Světelského, rebella. Odměna ho minouti nemůže. Tak rozvažoval. —

Viktora procitla ze své mdloby. Vyjeveně hleděla kolem a rukou přejela si bledou tvář. Nemohla se vzpamatovat. Slyšela temný hluk. Myslíla, že traplivý, hrozný jí sužuje sen. Ucítíla hebký pod rukou mech a studenou rosou. Sáhla si na hlavu. Kol čela visely jí vlasy v nepořádku. Byly vlhky. Zasténala. Na vše se nyní upamatovala. Ohlédla se — kde je Lahůnek?

Nedaleko od ní stojí postava veliká s mečem vytaseným. To není on.

Obrátila se. Uzřela divou, drsnými vousy zarostlou tvář a z pod helmice jiskřily jako žhavý uhel oči. Císařský dragon.

Jasněji teď zazněl od chaloupky křik. Viktora jako uštknuta sebou trhla. Vztýčivši se zkřikla: „Co se to děje? Kde je Lahůnek?“

Voják se ohlédl. „Jaký Lahůnek? A co se děje? Chytají tam pikharty, a psi tuze se brání.“

Viktora prudce vstala. Nemohla hned slova ze sebe vyraziti — tak ji ohromila zpráva ta. „On přísahal!“ zkríkla konečně a chtěla běžeti k chalupě, kde poutali snad v okamžiku tom otce i ženicha.

„Oj, zvolna panenka; ještě jeden krok a pak —“ a žoldněř švihl lesklým těžkým palašem.

V okamžiku tom ubíhala k nim rychle jakási postava s vytaseným mečem. Udýchaný stanul před nimi Lahůnek.

„Zrádce! Kde je otec, kde Pavel!? Vrať mi je! Pust' mne k nim!“ zkríkla Viktora a oči její planuly.

„Více je nespátříte!“ odpověděl Lahůnek skřípě zubama. „A teď rychle dál. Panno Viktoro, půjdete s námi!“

„Nikdy!“ zkríkla dívka a opřela se o starou sosnu.

„Rychle, rychle, nemáme času!“

Od chalupy zazníval hluk a to jasněji. Zdálo se, že se blížil. Lahůnek se tam obrátil.

„Užiju násilí, nepůjdete-li!“

„S tebou nikdy, zrádce! raděj umru!“

Lahůnkovi zrudla hněvem tvář. Pustil meč, aby se zmocnil slabé dívky. Chytil ji za ruku, odtrhnul ji od stromu a objal ji kolem pasu, aby ji vzal do náručí. Náhle ji pustil hlasitě zaklev.

Žoldněř, jenž dosud nečinně stál, nechtěje pomáhati svému důstojníku proti slabé ženské, rychle

přiskočil. Viděl, jak rudá krev mu u pravého ramene vystřikla, barvic světly svrchní kabát.

Viktora tu stála jako anděl pomsty, držíc v pravici krvavou dýku, již byla Lahůnkovi po boku mu visící urvala. Hleděla plamenným okem na Lahůnka, jenž krváčeje do mechu byl sklesl.

„Hoj, ty ještěrko!“ zkrkkl voják a rozehnal se po ní dlouhým svým mečem.

„Živou,“ zasténal Lahůnek.

„Dříve, než jsem myslila!“ zašeptala Viktora. „Pavle! Odpusť mi, Bože!“

A než dragon k ní přiskočil, aby se jí zmocnil, klesla Viktora k zemi. Rudá krev rozlila se jí po živůtku.

Lahůnek se napolo vztýčil. Byl na smrt bledý, oči jeho byly vypouleny. „Zvítězila!“ zaskuhral. „Odnes mne!“

Rychlé kroky ozvaly se na blízku. Voják, jenž pro pána svého se shýbal, viděl ubánějíciho žoldnéře z družiny Lahůnkovy; druhý, jenž za ním prchal, náhle sklesl.

„Prchněte, prchněte! přišla jim pomoc!“ volal utíkající žoldněř.

„Tam, tam bude! Za nimi!“ ozval se mocný zvučný hlas.

Lahůnek uslyšev ho volal: „Braňte se, hoši! Neprchejte, baby!“ a sáhl po meči.

Přihnali se Pavel a Vojta s obnaženými meči. Za nimi přiklusali Vít a Vavřinec. Poslední nastala

půtka. Pod pádnými ranami statečného Vojty klesl brzo prchající žoldněf.

Pavel vida sbírajícího se Lahůnka s mečem v ruce, rozpřáhl se, a v okamžiku svalil se Sendražský k zemi. Tu uzřel pod stromem krvácející Viktoru. Nedbaje půtky kol zuffící klekl u Viktory. Zkřikl hlasitě. Ztrnule pohlížel za okamžik na bledou, krvácející svou nevěstu. A když se obrátil, chtěje „Pomoc!“ zkřiknouti, viděl, že poslední dragon pod strom se svalil.

Kdo vypíše hrůzu a ustrnutí té chvíle?! Obvázali v rychlosti ránu nebohé Viktory. Jako šílený uchopil se jí Pavel, spěchaje s ní do chalupy. Skláněl hlavu svou k bledé její tváři, líbal ta ústa vybledlá a volal jí jmeny nejsladšími. Však víčka vroubená dlouhou hedvábnou řasou se neotevřela, nezaleskly se její velké modré oči. Outlá ruka visela jí dolů, bílá ňadra nezavlnila se ni nejtišším oddechem.

Vojta, Vařfinec a Vít, neohlédnuvše se ani po bojišti, spěchali za Pavlem. Viděli, jak jim naproti chvátá stařícký kněz, jak náhle se jako zdrcený, bleskem zasáhnutý zastavil.

Rudý měsíc klonil se tiše k západu. Byl jako oheň dohořívající a hynul v popeli šedých mraků. Ve vrcholích stromů budil se ranní vítr. —

Když Lahůnek omdlelou Viktoru do lesa donesl, uslyšel na blízku hlas rohu, znamení svých žoldněfů, s nimiž se potom za okamžik shledal. Zajásal v du-

chu svém. Viktory se zmocnil bez delšího zápasu a bez obětí. Nyní chtěl se zmocnit faráře i Světelského, aby kořist jeho, pomsta a odměna byla úplná. Se čtyřmi jezdci hnál se tedy k chalupě, zanechav pátého u Viktory, jejíž mdloba mu v tom okamžiku byla vítaná. Domníval se, že budou obyvatelé chaty dosud v tuhém spánku pohřbeni; přepočítal se však. Jako stíny plížili se vojnové k chalupě, nicméně našli obyvatelky její ve zbrani.

Farář a Vít skoro stejným časem se probudili. Slyšeli hlas rohu. První pohled farářův byl na lůžko, v němž Viktora spávala. Bylo prázdné. Vyšel ven — i tam jí nebylo. U dveří potkal Víta, jenž se domníval, že Vojta se navrátil. Viděli přes mýtinu kmitnouti se několik stínů, zaleskly se zbraně. Probudili Pavla a Vavřince. Nastal zmatek. Viktora zmizela, nikdo nevěděl kam. Pavel se chopil meče, taktéž i Vít strhl se stěny meč Vojtův, kterýž s sebou do města co vesničan vzít nemohl. Vavřinec ozbrojil se dlouhým obuškem. Viděli, že jsou nepřítelem přepadeni, jenž snad už Vikтору unesl. Jako lev pustil se Pavel do boje. I oba starcové zapomněli na léta svá, bojujíce za milou farářovu rodinu. Majíce výhodné postavení bránili se statečně pod velením Pavlovým. Farář se modlil. Brzo svalil se jeden jezdec, zasáhnut byv kamenem, kterýž Vít z okna vymrštil. Druhý klesl probodnut byv Pavlem. V tu dobu uprchl Lahůnek, aby si aspoň Vikтору zabezpečil. Pavel

a starcové vypadli, jezdcové couvali. Náhle vyrazil Vojta z lesa a zabodiv svou hůl zmocnil se šavle padlého dragona. To rozhodlo. Vojáci dali se na útěk, Pavel s Vojtou přišli ale přece pozdě. Vojta vraceje se oklikami domů, uslyšel v lese hluk ze strany té, kde stála chaloupka. Letěl přímo houštinami, trnám, přes skály jako divý — bylo pozdě. —

Rozbřeslo se, vyšlo slunce, nový zaplanul den — ach, žalostivý!

Viktora se probudila ze smrtelné mrákovy. Její oči utkvěly na Pavlovi, na otci, rozhlédla se a uzřela všechny shromážděné u svého lože. Oddechla si.

„Viktoro!“ zajásal Pavel, a starý farář oči maje zarosené klonil se nad ní.

Úsměv blažený přelétl přes její rty. „Jste zachráněni!“ zašeptala.

Pavlovi sevřelo se srdce.

S namáháním, po chvílích vše pověděla s božskou skromností. Poznali z řeči její veliký její skutek, její obět. Pavel líbal ruku její a z očí finuly se mu slzy.

„Odpusť mi, otče,“ šeptala; „musila jsem tak učinit! Milejší mně smrt než —“

Domnívalať se, že ji Lahůnek odvede, že mezi tím přečte otec slova výstražná. Již v lese, kdy hrozbami mstivého Lahůnka pohnuta jsouc, odhodlala se s ním jíti, pevně si umínila, že se mu nikdy nepodá, zasvěcujíc se sama smrti. Ta myšlénka v ní

rozhodla. Chtěla se vydat Lahůnkovi, aby otec a Pavel byli zachráněni a ona zemřela.

Veliký zármutek ubostil se v poklidné chaloupce. Těšili Viktorku, že se uzdraví, že všechno nebezpečí mine.

„Ó vím, že umru. Pavle, ochraňuj otce — a pamatuj na mne. Ach, že teď umřítí musím — byli bychom šťastni. Však vy jste zachráněni.“ A kladla bílou ručku na černé kadeře u lože klečícího Pavla.

Zas umkla, těžce oddychujíc.

Farář a Pavel nehnuhli se od jejího lože. Starý otec chtěl se modlit, však hlas mu selhal a sepjaté ruce klesly mu v klín.

Viktora uzřela na stole věnec a bílý svatební šat. „Ten mi dejte do hrobu, viš — Pavle, tam do ouvalu.“ A její oči zalily se slzami. Hleděla upřeně před sebe, jako by v myšlenkách byla pohroužena. Slunce vyšš vystupovalo. Otevřeným oknem hledělo do jizby jasně modré nebe.

Do jizby vešly vesničané i vesničanky. Přišli blaho přát k sňatku mladým manželům. Ve vsi v druhém oudolí nezaslechli nic o tom, co se bylo v odlehlé chalupě událo. Jaké bylo to bolestné překvapení!

Ta milá, hodná Viktorka, nevěsta, ležela na smrtelném loži. Slyšela pláč žen z druhé jizby.

„Přišli na svatbu, otče. — Zachraňte se, prosím vás — Pavle!“ zvolala hlasitěji. Oči její zářily zimničním ohněm, oddychovala těžce. Tvář její byla na smrt bledá.

Pavel i otec chopili se jejích rukou.

„Viktoro!“ zkrfkl zoufale Pavel, „neopouštěj nás!“

Viděl, že se na něho ještě upřely modré oči. Chytivši se křečovitě ruky otcovy povztýčila hlavu, ňadra naposled se zavlnila — a krásná hlava její klesla na lože. Tak vichr sráží něžnou liliji. Viktora byla mrtva.

Slunce dostoupilo dráhy své polovice. Tichou chalupou rozléhal se žalostný nářek. Jako zdrcený klečel tu u lože Pavel, a starý kněz upřel bolestně oči své k nebi. Vojta vyšel ven a mozolovitou rukou utřel si slze z očí. Nezaplakal už dávno. Pak vyšel do lesa a s pomocí dvou rolníků vykopal jámu, kamž Lahůnka a pět císařských dragonů hodil.

„Slušelo by vám, abyste zůstali ležet jako mrchy, vy baby!“ hučel. „Ale pro jistota —“

Všichni odešli ven z komůrky, kdež dvě venkovanky převlékly Vikтору do šatů svatebních.

Pavel zbledl na smrt, když pak do světničky vstoupiv, mrtvou svou nevěstu uzřel. Bílé fasné roucho objímalo štíhlé její tělo, na světlých kadeřích spočíval růžový věnec. V studené ztuhlé ruce měla vonnou kytici. Na bílé krásné tváři spočíval svatý klid, na jasném bledém čele jako by odrážela se záře veliké myšlenky. Víčka zakrývala velké modré oči, černé hedvábné řasy odrážely se od bledé barvy tváře. Jako v hluboký sen zdála se být pohroužena ta spanilá, velikomyslná dívka.

Pavlovi zdálo se, že není mrtva, že se probudí, že vstane; ale když poslední políbení vtiskl na studené rty, tu ho to bolestně projelo až do hlubin duše a kol mu hučelo to strašné: „Na vždy, na věčnost odejde!“ —

Den se schýlil k západu. V chaloupce dozněly modlitby umrlých. Se schodů její ubíral se smutný průvod.

Na nosítkách na rychle zhotovených spočívala Viktora. Vít s Vavřincem ji nesli, s nimiž někdy Vojta a některý rolník se vystřídali. Za nimi kráčel farář, podporován jsa Pavlem na smrtí bledým. Ženy a mužové ze vsi následovali.

Nesli ji přes palouk, kde kvítka trhávala, okolo olší, v jejichž stínu sedávala, přes vlny řeky, jejichž šumot často ji vábil, na druhý břeh do ouvalu uprostřed lesa. Každý keř, každý strom, každé zašumění vlnky pamatovalo Pavla na minulé blažené dny, plné sladkých, čistých rozkoší.

Pod chvějící se osykou a bělorouchými břízami byl vykopán hrob. Starouškové naházeli květin na dno, i stěny jeho květy ozdobili.

Naposled všichni hleděli na milou, krásnou tvář ubohé Viktory. Les utichl v šumotu svém, z haluzí stromů nezazněla ptáka veselá píseň. Od říčky jen zazníval temný šum jako tichý tajený nářek.

Slunce zapadalo. Naposled rozlilo se rážové jeho světlo lesem. Paprsky jasné vnikly v šerý ouval a ozářily mrtvou nevěstu. Všichni poklekli naposled a tiše

plačice naslouchali modlitbě starého kněze, jenž ji temným, třesoucím se hlasem odříkával.

V bílé plachetce vložili ji do hrobu. Ouvalem zazněl hlasitý pláč, kněz se přestal modlit.

Odešli. Dlouho tam ještě u hrobu sestřvali otec a Pavel. Když pak na druhém břehu řeky stanuli, vycházel měsíc. „Až zítra vyjde, budeš mou!“ pravil včera Pavel Viktorce. Vzpomněl na ta slova, hledě na plný měsíc nad černým lesem. Byla to vzpomínka, jež mu srdce pŕlila. —

Samuel Martinius byl zničen. Smrt milované dcery, jež jeho útěchou byla, účinkovala na něho zhoubně. Často teď celé hodiny proseděl ve smutném zamyšlení. Do chatky se vrátiti nesměl, ani Pavel. Všichni se skrývali po několik dnů v lese.

Přišla komissí, sháněla se po císařském důstojníkovi a jeho vojácích. Nikdo však nic nevěděl, ne-slyšel.

Po čase navrátil se Vít do své chalupy.

Na protější stráni v hlubokém lese novou zbudovali chaloupku. Přebýval v ní faráf s Pavlem, Vojtou a Vavřincem. Martinius nechtěl opustit vlast, malou svou obec a hrob dcery své. Tam často s Pavlem putoval.

Vesnička zkusila velkého utrpení. Mocí obraceli věrné rolníky na víru katolickou. Často musel se faráf po dlouhý čas hloub v horách skrývati, vždy ale navrátil se na místo svého působení.

Však žalost duševní a namáhání tělesné jej přemohly. Když třetí jaro po smrti jeho Viktorý údolí navštívilo, skončil v náručí věrného Pavla, jenž mu do smrti dobrým byl synem. Pochovali ho vedle Viktorý.

Teskně hleděl Pavel na truchlící starce ze vsi.

„Naše podpora zhynula, jakž dále bude?!“ šeptali smutně.

Pak se přestěhoval Vavřinec ku svému bratru Vítovi. „Nedali se udržet,“ povídal Vítovi kloně svou hlavu. „Budou bojovat proti císařským! Bůh je sprovázej!“ —

Dlouho do noci klečel Pavel, než odešel, nad hroby, na nichž tráva ve větru večerním se chvěla. Paprsky měsíce mezi stromy se chvějící viděly, jak se loučil s drahým místečkem, jež skrývalo, co nejdražšího měl, viděly slze v očích jeho, jež zaleskly se tam naposled. Utrhl kvítko s hrobu, vzal hrst svaté země vlasti a kráčel do ciziny s věrným Vojtou.

Slyšel ševel chvějící se osyky a bílých bříz nad hroby. Zdálo se mu, že to poslední pozdrav umrlých.

Obraz hrdinné něžné Viktorý nesl v srdci svém; s upomínkou na ni trávil chvíle samoty, spanilý její obraz provázel ho v hluk bitvy i do — hrobu.